

Nádasy, István

Hotel Canada

Nádasy István

HOTEL CANADA

Egy new-comer
síró és nevető
görcsei

Szatira

PRINTED IN CANADA

Készült Bocskói Ede könyvnyomtató-mester nyomdájában.

CANADIAN PRINTING SERVICE 287 COLLEGE ST.
Toronto, Ont. Tel.: WAlnut 2-8831.

Nádasy István

HOTEL CANADA

Egy new-comer síró és nevető görcsei

Fischer Mihály rajzaival

Szatira

I. Fejezet.

ROSSZ MOST A HATÁR

Napok óta jártuk a várost, mint a megszállottak. Petit és Zsuzsit a szomszédokra bíztuk, mi pedig szörnyülködve néztük az iszonyatos sebeket. A Bánya és Energiaügyi Minisztériumon mintegy hatvan lövést olvastunk meg. Egyesek szerint a nagy középületeket azért rombolták öszsze, hogy legyőzzék saját félelmüket az oroszok.

A füst, a korom, a téglapor és a hullaszag úgy feküdt a város felett, mint egy fekete lobogó.

Nem vallottuk be egymásnak, hogy e megszállott rohanás a szétdúlt városon nem egyéb, mint búcsú. Ekkor még semmi határozott tervünk sem volt. A forradalom mámora már elszállt, csak az oroszdúlás rettegése élt bennünk.

— Fogd a kezem! Miért engedsz el? — kiabálta idegesen Magda, amint egy orosz páncélos kocsi közeledett felénk. Hihetetlen gyorsan futkároztak ezek a hatalmas szörnyek, csikorgó hernyótalpukkal még a köveket is meggyalázták.

— Dehogy eresztelek el Édesem! Itt vagyok. Ne nézd őket, — húzd a fejkötődet a szemedbe, — kiabáltam vissza, hogy a pokoli zajt túlharsogjam.

— Méghogy én nézem őket? — sziszegte Magda méltatlankodva.

Ha ismerősökkel találkoztunk, szemvillanásnyira megállottunk és megkérdeztük egymást:

— Mentek? Maradtok?
A válaszok rövidek voltak.
— Menni kellene. Tudsz valamit?

A sors kegyetlen akaratából az ország nyugati határszélét sem Magda, sem én, nem ismertük. Ő déli, én keleti születésű voltam.

Mit kellene tenni? A pokoli acélláva, amely fejünk felett szórta napokon át csóváit és a sebek, amiket láttunk meggyőztek arról, hogy maradni tovább nem szabad.

Magda azt mondotta:
— Meg kell tenni a gyermekekért.
Én azt válaszoltam:
— A gyermekekért is, magunkért is.
A telefonhálózat csak részben sérült. A hosszú félelemtől terhes napokon és éjszakákon sokat beszélgettünk barátokkal, ismerősökkel.
— Hát Ti még itt vagytok? — kérdezte egyik-is, másik-is.
— Nem ismerjük az utakat, lehetőségeket.

Hajnalig ültünk a térkép előtt és tanulmányoztuk ismeretlen falvak, eddig csupán a földrajzkönyből ismert városok neveit.

— Nézd, — itt nincs más megoldás — mondotta Magda — egy csempészt kell szerezni, aki átvisz a határon.
— Csempészt? —
— Igen, csempészt — erősítette Magda. Majd kisvártatva folytatta.
— De mondd milyen is egy csempész?
Nála a külső sokat számított. Engem is az elfaragott álamért és hosszú kezeimért szeretett meg.
Gyorsan végigfutott számos bűnper az agyamon, mégsem volt kialakult képem egy csempészről.
Megnyugtatásul azt mondottam:
— Tudod, olyan hosszú keze van, mint egy sebésznek. Ő is a kezeivel dolgozik.
— Kezeivel? — csodálkozott Magda.
— Igen, — igen — erősítgettem. A menekülőt az egyik országból átemeli a másikba.
Magda kicsit haragudott, hogy nem veszem komolyan a tervét.

De azért a rettegés torkon ragadott engem is, rögtön komolyan folytattam:

— Te vállalod a felelősséget, hogy ismeretlen csempész kezeibe kerüljünk, hiszen annyi rosszat hallani?

— Én nem akarok tovább orosz megszállás alatt élni — folytatta Magda: inkább rábízom magam egy ismeretlen csempészre.

— A gyerekeidet is? kérdeztem, hogy tovább feszítsem a húrt.

— Őket is, — mondotta Magda határozottan.

— Képzeld el — okoskodtam — talán kezdő, talán lelkiismeretlen orvos operál téged életveszélyes állapotban — s te rá mered bízni Magad?

— Nincs más választásom, — hongzott az elszánt felelet.

Határoztunk tehát, sürgősen csempészt kell keresni. Az oroszok már fésülték át az egyes házakat, rendőrnek álcázott ávósok kiséretében, s a mi utcánkban is jártak. Még élénken élt bennünk az 1951-es házkutatás riasztó emléke.

Ekkor egy rokonunktól döntő hírt kaptunk.

— Tibor átjutott a határon.

— Hogyan? — kérdeztem izgatottan.

— Csempész vitte át.

— S hol lakik az a csempész? — kérdeztem.

— T.-én, s itt egy eldugott határmenti falu nevét említette.

— S mi a csempész neve? — faggattam.

— János bácsi.

— Vezetékneve nincs? — csodálkoztam.

— Azt nem tudjuk, de így ismeri az egész környék.

Eddig a beszélgetés. És én, aki néha napokig viaskodtam egy-egy jobb szóért, kifejezésért, s minden percselekmény útját úgy számítottam ki, mint a katona az ágyúgolyóét, sokszor hónapokig, nem egyszer évekig verekedtem egy-egy védencem vélt igazáért — most pillanatok alatt határoztam.

— Elmegyünk T.-re és megkeressük János bácsit.

— Az ítéletet rögtön jogerősnek is hirdettem ki.

Megyünk. Lázasan csomagolunk. Ki-be, ki-be. Végül is úgy határoztunk, semmi mást nem viszünk, mint egy-egy

aktatáskát váltás fehérneművel, falásnyi ennivalót és tisztitószereket. Indokolásul azt mondtam: én végigcsináltam a voronyezsi visszavonulást, a menekülőknek sokszor halálos ellenségei a tárgyak, amiket cipel. Nem viszünk semmit sem. (Tisztitószereket is csak azért vittünk magunkkal, mert akkor még nem sejtettük, hogy a különböző segélyszervek jóvoltából tizenkét nylon fogkefével fogunk megérkezni Canadába.)

Közben állandóan az ismeretlen János bácsiról beszélgettünk, mintha a család régi rokona volna.

A gyerekeknek csak este mondottuk meg, hogy hajnalban indulunk. Zsuzsi sírni kezdett:

— Az összes babáimat itt kell hagyjam? — kérdezte.

Megnyugtattuk. A legkisebbet a fürdőkáddal, — azt hozhatod. Az egész nem volt több egy incsnél. Tudod — mondottuk — Irén nénitől rengeteg babát fogsz kapni Canadában.

Zsuzsi így valahogy megnyugodott.

Petit viszont a lelkiismerete háborgatta.

— Itt van nálunk a Kelemen Palkó könyve, hogy adom vissza? — kérdezte.

— Nézd, ha sikerül átjutnunk a határon, az Ügyvédi Kamara rendel majd egy gondnokot s az fogja visszaadni. Ha meg „lebukunk" — hát akkor Te fogod visszaadni, — mondottam kissé bizonytalanul.

Peti rögtön átvette a gondolatomat, s azt kérdezte:

— Azért ugye jobb volna Apuci, ha átjutnánk?

— Bizony jobb! — s akkorát sóhajtottam, hogy a súroló babának — kedvenc kerámiám volt az íróasztalon — majdnem felrepült a szoknyája.

Hajnalban Zsuzsi puszit hintve, — így búcsúzott:

— Szervusz íróasztal! — ez hízelgés volt felém.

— Szervusz írógép! — ez hízelgés volt Anyu felé, mert neki diktáltam a perirataimat.

— Szervusz rádió! — ez hízelgés volt Peti felé, aki imádta a rádiót.

— Szervusz kis lakás! — ez egy hatalmas könnycsepp volt az otthon felé, ahol négyen szeretetben,, szerényen, a kom-

munista rendszerrel szembenálló, szívós elszigeteltségben éltük egyszerű életünket.

A párezer forint megmaradt készpénzt és a kb. 50 gramm aranyat elosztottuk egymás között, s a nyakunkra varrt zacskókba tettük.

Hajnalban lábujjhegyen osontunk le a negyedik emeletről, nehogy a kommunista házfelügyelőnő megneszelje szökésünket.

Amikor éppen az ajtóhoz értünk, szegény Peti hatalmasat tüsszentett.

— Lebuktunk Petikém — tördeltem a kezeimet — végünk van, már fordulhatunk is vissza. Tedd az orrod elé a zsebkendődet, te ölsz meg bennünket, — vádoltam igazságtalanul a gyereket.

Amikor azonban már a második sarkot is elértük, — megszólalt Magda is.

— Seprőnyélen lovagol az még az éjszakában, hál' Istennek nem ébredt fel.

Az utcasarkon metsző decemberi szél fujdogált. Idejött értünk Artur bácsi a taxijával, hogy kivigyen a vasútra. Ügyvédje voltam neki, afféle családi ügyvéd. Most szolgálatkészen vállalkozott arra, hogy kivisz a pályaudvarra.

— Pénzt nem fogadok el — mondotta — kell az útra az ügyvéd úrnak.

Búcsúzóul sok szerencsét kívánt, megcsókolta a gyerekeket, engem és Magdát is. A benyomásom az volt, mintha egy pillanatnál hosszabb ideig időzött volna a Magda arcán, de Istenem, egy menekülő nem mindent figyel meg pontosan. Hálatelt szívvel búcsúztunk el tőle.

A vonatban sikerült mindannyiunknak ülőhelyet kapnunk. Ez nagy szó volt. mert az utazás hajnaltól késő estig tartott. A vonat heringes dobozhoz volt hasonló.

Alighogy elhelyezkedtünk a vonaton, a nyiltszívű Peti azt kérdezte:

— Mondd Apu, ez a sok ember mind külföldre szökik? ?

Óriási nevetés.

Én már napok óta készültem, mint egy védőbeszédre, mit fogok mondani, ha igazoltatnak, kihez megyünk stb., s most

Peti egy pillanat alatt elárult. Megállj kölyök — gondoltam magamban — soha többet nem szököm veled külföldre, csak most az egyszer sikerüljön.
Azután a kalauz jött s miközben a jegyeket kezelte, azt mondotta:
— Ehhez még T.-ben pótjegyet kell váltani.
— Pótjegyet? — kérdeztem dermedten. Hova?
— Canadába — válaszolta nevetve.
Most már nem volt kétségem, hogy a szerelvény kétezer utasa mind szökni készül.
Győrben sokan leszálltak a vonatról és különböző irányokban szétszéledtek. Mi mentünk tovább. T. előtt a kalauz izgatottan fülembe súgta:
— A szerelvényt orosz katonák várják. Értesítést kaptam, igazoltatás lesz.
— Az Isten legyen irgalmas magukkal — mondotta — s a gyermekeket hosszasan nézegette.
T.-nél valóban igazoltatás várt. Orosz és magyar határőrök leszállították az utasokat, s terelték be egy hombárba. Nekem — még indulás előtt — valaki Pesten azt mondotta, hogy legjobb az utolsó kocsiba szállni, ha baj van, onnan könnyebb a szökést megkísérelni. Igy is tettünk.
— Szaladjunk a kocsi végére s szálljunk le — súgtam oda Magdának. Itt azonban egy fiatal magyar határőr állta utunkat.
Az oroszok valahol a szerelvény közepe táján terelték a népet. Fojtott sírás, kiabálás, lárma hallatszott mindenünnen. A határőr azt kérdezte:
— Hol a személyi igazolvány?
Hirtelen átvillant az agyamon, — Magda szép, szőke asszony, mutassa ő a fényképét, mert ha az enyémet meglátja, akkor biztosan nem enged tovább.
Ingerülten rászóltam Magdára:
— Hát miért nem mutatod a vitéz úrnak az igazolványodat?
A határőr nézte a fényképet, forgatta az igazolványt s így szólt:
— Nincs benne a 2. számu szelvény, a határsáv igazolvány!

— Az is szükséges? Érdekes. Pesten azt mondották nem kell, — próbáltam átsiklani rajta.
— De bizony kell — mondotta a határőr. Anélkül nem lehet határsávban közlekedni, mert akkor szökevénynek tekintjük.
— Ó feleltem könnyedséget tetetve — akkor majd legközelebb ki fogjuk váltani. Tudja, János bácsihoz jöttünk disznótorra. A gyerekek olyan régen nem ettek jó falatot, — s itt kissé könyörgőre fogtam a hangom, — szegények nagy harcokat éltek át Pesten, — s így tovább folytattam volna, de nem tudtam, mert Zsuzsi rettenetesen sírni kezdett. Érzékeny lelkét a szuronyos katona és az éjszakai igazoltatás nagyon megviselte.
Elkezdtem csitítgatni a gyereket:
— Ne sírj kisleányom, nemsokára János bácsinál leszünk, fogsz aludni is nemsokára . . . — mondottam, félszemem azonban állandóan a katonán volt, s hirtelen azt vettem észre, hogy a katona tétovázik. Gyorsan cselekedtem. Elkaptam tőle az igazolványt, kezét jól megszorítottam s azt mondottam:
— Isten áldja meg.
— Gyertek gyerekek — tereltem már is a családot s mire az orosz járőr a vonat végéhez ért, mi bent voltunk a vasútmenti erdőben.

A hold szürke fátyola mögül csak sejttette tompa fényét. Leültünk egy tönk szélére, s úgy hallgattuk a saját szívverésünket.
Zsuzsi törte meg a csendet:
— Hol alszunk ma éjjel? Éhes vagyok! — Ezek még valahogy otthoni hangok voltak. Sírás után rendszerint megéhezett. Enni azonban mégsem volt időnk, mert megviselt idegeinkkel neszeket véltünk hallani az erdőben.
— Gyerünk azonnal a köves útra — parancsoltam — s már indultunk is a távolban pislákoló falu felé, ahol János bácsi lakott. a szökéstan professzora, az ismertnevü tudós csempész.

— Dobd le magadról azt a cellofán kabátot — — szóltam idegesen Magdára — úgy zörög, mintha pléh-

ből lenne. Most fogjanak el, amikor már megúsztuk az igazoltatást?

Magda csodálatosképen nem ellenkezett. Levetette a kabátot, odament egy fához, s mintha fogasra tette volna, szépen felakasztotta. Elvégre, aki rendes, az a pusztában is rendes.

— Mi az, talán vissza akarsz jönni érte, hogy ilyen szépen felakasztottad? De ez már a fáradtság jele volt, mert Magdával csak akkor mertem gúnyolódni, ha eltompult az erkölcsi érzékem.

— Kitől fogod megkérdezni, hol lakik a János bácsi? — kérdezte Magda. Vigyázz nehogy éppen rendőrt, vagy ávóst szólítsál meg, te képes vagy rá.

Ez visszavágás volt, célzás arra, hogy magánügyeimben nem voltam annyira szerencsés, mint ügyvédi praxisomban. Egyetlen védencemet sem akasztották fel, a siralomházat nem ismertem.

Ahogy így tanakodtunk, egy poroszkáló szekér jön velünk szemben.

A gyerekeknek meghagytam, hogy a legnagyobb csendben meneteljenek. Úgy menjünk el a kocsi mellett észrevétlenül, mintha falubeliek volnánk, — intettem őket.

Igy is tettünk. Amikor a szekér mellé értünk, egy öblös hang szólalt meg:

— Menekülők? kérdezte.

Nem válaszoltam, csak morogtam az orrom alatt. A kocsis azonban megállította a lovat és így folytatta:

— János bácsit keresik?

— Mi az, talán csengő van a nyakunkon, hogy még a sötétben is meglátja, hogy menekülők vagyunk? — gondoltam. Mit tehettem? Itt a tagadás nem ért semmit. Töredelmesen bevallottam:

— Igen, János bácsit keressük.

— Na miért nem mondotta előbb? — méltatlankodott a hang. Hát csak menjenek egyenesen a templomig, ott meg forduljanak balra, — s onnan az ötödik ház.

— Várják már őt mások is napok óta, — mondotta nevetve Biztos erőt gyűjt János bácsi az ujabb transzporthoz. R.-en a vasúti vendéglőben szíjja most magába az erőt.

Ahogy elballagott a szekér, rögtön Magdának támadtam.
— Na jó helyre hoztál te bennünket. Börtönbe fogunk jutni a te ismeretlen csempészed miatt. Micsoda ötlet volt? — háborogtam. A régen ismert taktikát alkalmaztam, — házasságban, szerelemben, politikában legjobb a másikra hárítani a felelősséget.
Peti, aki amilyen lelkiismeretes, olyan igazságszerető is, Magda védelmére kelt:
— Ne veszekedj Apu, — mondotta.
— Te is akartál jönni. Nézd, legfeljebb személyesen fogom visszaadni Kelemen Palkónak a kölcsönkönyvet.
Lepipált a fiam, nem jutottam szóhoz többé.
Egy-két suhanó bicikli reflektorfénye, kutyaugatás és csatornaszag terjengése közben érkeztünk János bácsi házához.
A pitvarban annyi ember tolongott, mint J. professzor várószobájában Budapesten. Mire sorrakerült az ember, biztos, hogy megbetegedett. Előkerült János bácsi felesége is, — egy köpcös, húsoskaru mészárosnő-féle.
— Hunnan gyüttek? — kérdezte.
— Pestről, — válaszoltam röviden.
— S, honnét hallottak az Uramról?
— Hát Tibort vitte át, — mondottam és leírtam az általam is csak futólag ismert Tibor alakját.
— Tudom már ki volt — kapcsolt az asszony. — A katonatiszt úr! Mondotta a férjem, hogy így még ember nem reszketett, mint a Tibor. Úgy kellett fogni a kezét és vezetni, pedig több, mint ezer méterre ment el tőlük a tank az országúton. Na dehát megfizette, amit vállalt, — mondotta hangsúllyal János bácsi felesége.
— Hát mi is megfizetjük, — kaptam az üzleti ajánlaton. Ezt azért is hangsúlyoztam, hogy az esetleg nálunk jelentkező reszketést is már most kalkulálja bele a díjba. — Csak sikerüljön — gondoltam magamban.
— Gondolom, hogy megfizetik, — mondotta az asszony.
— Ami magyar pénzük van azt rakják ki az asztalra. Odaát úgysem ér semmit.
A szétosztott pénzeket újból összegyüjtöttem, s afféle ügy-

védi óvatosságból ötszáz forintot elrejtettem a zsebemben, ötezer forintott pedig átadtam.

Miután a pénzátadást lebonyolítottuk, az asszony elrikoltotta magát:

— A fene egye meg azt a gazembert, húszan várnak rá és már két napja nem tolta haza a pofáját.

Én csak néztem Magdára s egy szót sem szóltam. A pitvar gyermeksírástól, bűztől, cigarettafüsttől terhes egyik sarkában lekuporodtam a földre. Magda ennivalót osztott szét közöttünk és én is rágcsálni kezdtem.

— Hát szóval így néz ki egy csempésztanya? — gondoltam, a felfedezők izgalmával.

Az éjszakát egy frissen lepisilt gyermekvánkoson, egymásba fúródva töltöttük el a földön.

A délelőtt várakozással, sóhajtással, civakodással telt el. Milyen nagy szám húsz fő, — gondoltam — egy levegőtlen pitvarban, s ehhez képest milyen kevés húsz forint, — így vigasztaltam magam az odavetett ötezer forintos vagyonunkért.

Még az udvarra sem volt szabad kimennünk, nehogy a szomszédok meglássanak. A csempésztanya foglyai voltunk.

Délután végre beállított János bácsi.

— Maga már megint ivott? — támadt rá a derekáig érő felesége.

— Miért, magának hét liter az ivás? — válaszolta hetvenkedve János bácsi.

— Csak ne járjon a szája, — szólt rá az asszony, — van szíve ennyi embert megváratni.

— Lassan a testtel, nem kell úgy sietni, — válaszolta. Rossz most a határ! Az oroszok a fene enné meg őket — sokat mászkálnak errefelé.

Ennyit mondott. de kést dobott a szívünkbe ezzel.

Ugyanakkor lábait szélesre vetve, úgy állott a szoba közepén, mint egy óriási jegenyefa, amely az izgatottan várakozók felé magasodik.

Magda azonban nem veszítette el a lélekjelenlétét, odament az óriáshoz s azt kérdezte tőle:

— Nézze János bácsi, — mi gyerekekkel vagyunk, — fog-e sikerülni?

— Hogy sikerülni fog-e? — ismételte a kérdést. — Hát már hogyne sikerülne báránykám! Áttettem én már több, mint ezer embert a határon, maguk is át fognak jutni.
Nem is mertünk tovább kételkedni. Mind a ketten hatalmas kezeit csodáltuk. Ez igazi csempész-kéz — gondoltuk — annyi szent.

Alig volt odahaza János bácsi, már megint eltünt. Ehhez az izgalmas foglalkozáshoz — úgy látszik — kevés volt az a hét liter bor, amit együltében megivott. Ment újabb erőt gyűjteni magába.
Estefelé határőrökkel állított be. Majd elállt a szívverésünk.
— Na ne féljenek — s még egyenesebben állott, mint délelőtt. Ezek az én embereim. Most jövünk együtt a templomból — mondotta, — így akarván a kocsmát megszentelni. Nézzék, rossz most a határ — folytatta — „rocsóval" fogunk átmenni.
— „Rocsóval"? — hát az meg mi? — kérdeztem, mert ezt a szót sohasem hallottam.
— Motorcsónakkal, — magyarázta meg. Csak a dűzni hiányzik a rocsóhoz!
— Dűzni? — hát az meg mire jó, érdeklődtem.
— Azzal gyújtják be a motort. A tavon visznek át a barátaim. Egy óra alatt odaát lesznek.
Ezt úgy mondotta, mintha fellebbezésnek nem volna helye. Én azonban ebbe nem nyugodtam bele. Elkezdtem a katonákkal beszélgetni. Láttam, hogy italosak. Megtudtam, most jöttek vissza csapattestükhöz, hetekig bújkáltak, várták, miként dől el a forradalom. Új parancsnokuk van, nem ismerik még, azt sem tudják hol a csónak és így tovább.
Félrehívtam János bácsit és azt mondottam:
— Nem, János bácsi, mi gyalog megyünk. Nem tudunk úszni és én nem akarom, hogy a vizen lőjenek bennünket az oroszok, a tavon egy csónak kitünő célpont. Szárazföldön még elbújok valahogy, de vizen? Szó sem lehet róla, — mondottam ugyanolyan határozottan. Többen is beleszóltak a vitába és helyeselték álláspontomat.
— Jó! Induljunk holnap, nem bánom. Rossz most a határ! — ismételgette.
Erre többen azt kérdezték tőle:

— Talán fél János bácsi? Nem fog sikerülni?
János bácsi hatalmas kék, vizes szemeivel belenézett a jövőbe és annyit mondott:
— Dehogyis nem! Ha akarják, holnap hajnalban indulhatunk.
Igy indultunk el sárban, havas esőben, szinte hangtalanul — egymás nyomaiba taposva, mint a libák. Egyszer-egyszer le kellett hasalnunk, nehogy az országúton cirkáló orosz járőrök meglássanak.
Peti és Zsuzsi veszekedés nélkül dagasztották kis lábaikkal a sarat. Tíz óra felé egy keresztúthoz értünk. Magános asszony állt tanácstalanul egy kétéves körüli kis gyerekkel a karján.
— Mehetek magukkal? — kérdezte az asszony.
— Hogy jöhet-e báránykám? Már hogyne jöhetne, — válaszolta János bácsi.
— De nekem nincs ám pénzem — sírdogált az asszonyka.
— Akkor magát nem viszem, csak a kislányát — mondotta vídáman János bácsi — s már kapta is fel a gyereket s egy hosszú útszakaszon cipelte magával.
— Isten áldja meg érte, — mondotta az asszony.
Dél felé az utolsó határmenti faluhoz közeledtünk, amikor a házak mögül pontosan egy négy tagból álló orosz járőr bukkant elénk.
János bácsi csak annyit morgott a foga alatt:
— Ugye megmondtam. Rossz most a határ.
— Állj! — kiáltotta a járőr vezetője s már fogta is ránk a géppisztolyát.
János bácsi jól megvetette a lábát a csoport előtt és oroszul azt kérdezte tőlük:
— Mit akartok?
— Micsoda csoport ez? Kérdezte egy mongolarcu őrmester.
— Betegek, öregek, gyerekek — válaszolta János bácsi. Ide kisérem őket a faluba. Menekülők.
— Az őrmester közbevágott:
— Na majd meglátjuk. Bekisérjük őket a parancsnokságra. S már fogtak is közre bennünket, hogy vigyenek. János bácsi rájuk szólt:

— Nem tudnak ezek már menni, sebesült is van közöttük — mutatott rá egy idősebb férfire.

— Engem vigyetek be s majd hoztok kocsit, beviszitek őket is, — folytatta hidegvérrel János bácsi.

Az oroszok tanakodni kezdtek, s úgy határoztak, hogy beterelnek bennünket az egyik ház kis szobájába, magukkal viszik János bácsit és kocsikkal visszajönnek értünk. Az egyik katonát őrzésünkre hátrahagyták és megtiltották, hogy a szobát elhagyjuk.

A várakozás órákig tartott. Volt idő elátkozni sorsunkat, s reszketve gondolni jövőnkre. Én, aki egész életemben védőbeszédeket mondottam, most szemeimből gyilkos vádbeszédeket sugároztam mindenkire. Azután — mint mikor elhangzanak a perbeszédek — vártuk az itélethozatal rettenetes perceit. Most igaz volt a hasonlat, az idő ólomlábakon járt.

Öreg este volt, amikor János bácsi beállított egyedül. Kezében egy írásbeli parancsot hozott, azt átadta az őrnek. Az nézte, betűzgette, a pecsétet vizsgálgatta, majd szalutált és arrébb állott.

— Mi történt? Merre jártak? — Kiabáltuk szinte egyszerre.

— Merre? Hát templomban voltunk — mondotta János bácsi — és egyenesebben állott lábain, mint valaha.

— Templomban? — kérdeztem most már felderülve. — Hiszen az oroszok nem járnak templomba.

— Nem? Pedig, ha látnátok egymásnak dőlve, hogy bibliáznak, — kacagott határtalan jókedvében János bácsi, aki hét literhez — vagy ki tudja hányhoz — még további hetet vett magához, hogy leitassa az őrséget.

Egy félóra alatt a határnál voltunk mindannyian, megöleltük János bácsit, s meleg búcsút vettünk tőle.

Peti izgatottan az osztrák zászlóhoz futott és megcsókolta. Magda forróbban ölelt magához, mint valaha. Zsuzsi pedig ismét iszonyatosan sírni kezdett. Miért sírsz kisanyám — ölelgettem a gyereket. Most már nincs okod sírni, megmenekültünk!

Zsuzsi könnyek között azt kérdezte:

— Ugy-e Apuci többé nem lőhetnek az oroszok?

— Nem kisanyám, miránk már többé nem lőhetnek, — nyugtattam meg az érzékeny lelkű gyereket.

Azóta hónapok teltek el. Canadában, a szabadság hazájában, rég hatalmas karriert futottam be, mint hotelszolga, amikor egy szomorú hírt közöltek az itt megjelent magyar lapok. János bácsit több ezer ember csempészéséért perbefogták, halálra ítélték és kivégezték.

Drága János bácsi! Öreg bohém, borissza aranyos barátom, ha nem akadt védő, aki megmentsen Téged, legalább az emléked álljon tisztán, amikor az Úristen szabad ege alatt a Te báránykáidat terelgeted a letarolt magyar földről, a rossz határon át a szabadság felé.

II. Fejezet.

A TÁBOR ÉLET SZÉPSÉGEI.

Drága Danikám!

Felső-Ausztria, 1957 jan. 11.

Legfrissebb leveledben az ausztriai táboréletről kérsz beszámolót tőlem. A környezet festői. Padlásszobánk ablakából az Alpok fehér gyolcsára könyökölünk.

A gyerekek osztrák parasztoktól már szereztek ródlit maguknak és azzal szánkáznak napestig, ha éppen nem arról vitatkoznak, hogy melyikőjüket illeti a szán. Bár több, mint háromszáz kilométerre vagyunk már a magyar határtól, ha a hófödte mezőn járunk, mindig attól félünk, hogy vissza találunk tévedni.

Mint tudod, az összes holmink hátrahagyásával szöktünk meg, — csupán a hitünket hoztuk magunkkal.

Ez sok is, meg kevés is. Sok, ha a megtett izgalmakra és a bizonytalan jövőre gondolok. Kevés, ha kint 25 fokos hideg van, mert hideg ellen prémes kabátba jobb bebujni, mint a hitbe. Azt mondják melegebb. Ezt én azért nem tudom, mert Magyarországon ügyvéd létemre télikabátot szerezni nem tudtam, s eljöttem kopott, agyonhasznált kabátomban, amelyre még a táborparancsnokság illetékesei is felfigyeltek.

Ezt a tábort a norvég Vöröskereszt nagylelkűsége tartja fenn. Ruhaneműket is bocsájtott a menekültek rendelkezésére, de legtöbben mégsem tudunk ruhához hozzájutni. Alakult ugyanis egy Ruhákat Fosztogató Részvénytársaság és,

aki nem részvényes, az nem jut ruhához. Sokat gondolkodtam azon, hogy be kellene lépni ebbe a Részvénytársaságba, azonban nekem súlyos gátlásaim vannak. Általában törvénytisztelő ember vagyok, s férfikorom deléig legjobb tudomásom szerint csupán egy ízben vettem részt vagyon elleni bűncselekményben, akkor is mint imádott hitvesem bűnsegédje. Ezt a történetet most el merem Neked mesélni, mert az osztrák hatóságok jóvoltából menedékjogban részesülünk.

Tudod az idén nyáron a Bükkben nyaraltunk, a forradalom előtti sokatigérő nyár volt ez már, s orvosi tanácsra otthagytam az irodát Rátok. Egy észbontóan forró augusztusi napon Magda a fenyvesek igéző legyezője alatt romantikus sétára csábított. A gyerekek nem voltak velünk, Peti Nagypapánál, Zsuzsi Oszi bácsinál nyaralt. Az út enyhén lejtett lefelé a Disznós-patakon át, s hogy-hogynem lecsurogtunk Lillafüredig, ahol a parányi tündérszem, a Hámori tó partján értünk a kacsalábon forgó kastélyig.

Itt minden gőzölgött a hőségtől és szinte az agyunk is forrni kezdett. Csak ezzel tudom magyarázni a történteket. Figyeled, hogy építem fel az enyhítő körülményeket?

Néztük a vízesés habfodrait, a nap játékát a gyöngyszemeken, amikor Magda azt mondotta:

— Keressünk árnyékot, mert én menten elájulok.

Még mindössze félóra választott el a busz indulásáig s a kastély kertjében árnyas pad felé igyekeztünk, hűsölni. Ahogy a padra leülök, észreveszem, hogy a pad hátsó felén lévő szögről lelóg valami.

— Nézd, ez meg micsoda? — kérdezem. Tudod, a tárgyak iránt általában nem sok érzékem van, nálunk Magda a szakértő ebben, s ő rögtön azt válaszolja:

— Ez éppen Neked való tisztagyapjú pullóver. S már fogja, hozzám méri, kezével símogatja, mintha a sajátunk lett volna.

Én felháborodtan tiltakozom:

— Mi az, hogy éppen nekem való? — S azonnal felkapom, körbeviszem a parkban, idegeneknek mutogatom, de a tulajdonos nem jelentkezik.

Amikor az izgalmas körséta után visszaérkezem Magdához, rögtön megdorgál:

— Ugysem találod meg már a tulajdonost. Ki tudja hol van? Még idegennek a kezébe jut — mintha mi nem lennénk idegenek? — s kár lenne érte. Olyan szép értékes darab.

Szóval sikeresen lebeszélt arról, hogy rendőrnek adjam át a pullóvert.

— Jusson inkább neked, mint egy kommunista rendőrnek, — fűzte hozzá az ideológiai indokolást. Tudod mindig ez volt a gyenge pontom és ezért nehéz szívvel bár, de kötélnek állottam.

Magda máris lelkesen csomagolta a pullóvert. Az autóbuszon az utolsó ülésen kaptunk helyet. Előttünk egy végtelenül szimpatikus, magashomlokú úr ült,, nálam valamivel idősebb férfi. Mellette még élénk mozgású, de az ősz küszöbére érkezett asszony, sárguló hajszínekkel.

Szépen, kedvesen beszélgetnek egymással. A férfi nyugodt, megfontolt válaszokat ad a feleségének, szóval minden pillanatban attól tartottam, hogy Magda megjegyzi majd: „Látod milyen finoman bánik a feleségével." Ilyen összehasonlításokra azt hiszem Nálatok is szokott példa lenni.

A kalauz éppen terelgeti a népet, amikor a férfi felugrik és elkiáltja magát:

— Hol a pullóverem?

Az asszony rászól:

— Szaladj le a parkba, biztosan a padon felejtetted.

Ekkor figyelek fel a dologra, lassan pipacsvörös leszek, aztán lila, olyan gutaütés előtti állapotba esem a szégyentől. Szemeimmel a Magda szemeit keresem, s szinte parancsolom neki, hogy azonnal álljon fel és adja vissza a pullóvert. Igy kell neked — gondolom — amiért jogtalan vagyoni haszonra akartál szert tenni.

Magda azonban némajátékba kezd, a kezeivel mutogat, mint, aki azt mondja: „Hogy kívánhatod ezt tőlem? Itt az egész autóbusz közönsége előtt."........ és szemei fátyolosak lesznek.

Közben visszaérkezik a férfi és azt mondja:

— Nincs meg! Állítólag valaki látott egy kövér, sárgaruhás férfit — ez én voltam — aki mutogatta a pullóvert a parkban, de azóta már eltünt. A rendőrtől is kérdeztem, de neki pullóvert nem adtak át.

Az asszony kissé hátrafelé hajlik, azt hiszi izgés-mozgásunk a részvét jele irántuk és azt mondja:

— Milyen rosszak az emberek! Miért nem adta át a pullóvert a rendőrnek, ha mutogatta. Ne is legyen öröme belőle!

Ennyit mondott és a félórás autóbusz uton a lelki kínnak annyi fajtáját éltem át, mint csak később a szökésünkkor.

Amikor le akartunk szállni az autóbuszról, folyton az járt a fejemben, hogy fogok elsompolyogni az előttem ülő házaspár előtt? Akárhogy vigyáztam, kétszer is elcsetlettem, amíg az autóbusz ajtóhoz értem. Itt a kalauz kérte a jegyeket. Elkzdtem össze-vissza kapkodni egyik zsebemből a másikba, de a jegyeket nem találtam. Akkor derült ki, hogy a pullóverlopás izgalmában elfelejtettem jegyet váltani. A kalauz alaposan végigmért bennünket, mint akiket tettenért. Szóval most már nemcsak pullóvertolvaj, de jegycsaló is voltam. Lehajtott fejjel léptem le a buszról, nem mertem senkinek a szemébe nézni.

Ahogy a busz eltávolodott, felelősségre vontam Magdát: “Ezt tetted te velem, — kiabáltam. Bűnbe kergetni egy ügyvédet?!”

Magda csak rámnézett és annyit mondott:

— Édes Apukám, soha többé nem teszem.

Te mit tettél volna erre? Tudod, bírónak sohasem lettem volna jó. A bűnre kész volt a bocsánat.

Viszont egész éjjel nem tudtam aludni. Az izgalom felverte a vérnyomásomat és én is átkoztam a pullóvert.

Másnap reggelizni mentünk, amikor a sétányon két úr jött velünk szembe. Magda hirtelen belémkarolt, s gyorsan azt mondotta:

— Nézd ott jön a pullóveres! Biztosan házkutatást jönnek tartani.

— Ne nézz oda — mondottam — tegyél úgy, mintha semmiről sem tudnál semmit.

Csupa lüktető láz voltunk mindketten, de azért tettetett arccal, vigyorogva mentünk el a két férfi mellett. Magda rémeket látott. Nem a pullóveres férfi volt.

A reggelinél így szóltam Magdának:

— A pullóverrel csinálni kell valamit. Egy ügyvédnek legyen annyi esze, hogy bűnjelt ne tartson a lakásában.

De Magda már megint biztos volt a dolgában és így válaszolt:

— Ne izgasd magad, bízd rám a dolgtt. Elrejtem a koffer legalsó részébe, légy nyugodt, senkisem fogja megtalálni. Ennyi izgalom után csak nem fogom kidobni. Olyan szép darab, kár lenne érte.

Azt mondanom sem kell Neked, hogy a pullóver soha rajtam nem volt, nyílván ő lett a bizalmi akkor, amikor az összes holmijaimat a házfelügyelőnő „szocialista megőrzés" végett átvette. Mert lopni csak mi loptunk.

Amikor pedig a táborban Magda csak célzást tett arra, hogy két gyermekem van, s nekem is be kellene lépnem a Részvénytársaságba, csak annyit válaszoltam: "Pullóver." S már teljes volt a harmónia közöttünk.

Egyszer azonban hivatott a táborparancsnok, rámutatott rossz kabátomra s azt kérdezte:

— Ebben szökött? ?

— Igen — válaszoltam — tetszik tudni csak a legrosszabban mertem jönni. Fölösleges szeméremérzetből szépítgettem a valóságot.

— Jó, akkor fog kapni egy újat — mondotta a parancsnok.

Igy én is azon kiváltságosak közé tartoztam, akik a fosztogatókhoz hasonlóan új téli kabáthoz jutottam.

Azonban a derekamnál minden méret szűknek bizonyult. A köldököm érthetetlen módon makacsul ellenállt.

A parancsnok azt tanácsolta:

— Fogadja el, úgyis le fog fogyni Canadában, ha megint dolgozni fog — s közben barátságosan rámnevetett.

— De mit kezdek én egy szűk kabáttal? — kérdeztem.

Magda azonban rám szólt:

— Fogadd csak el. Bemegyünk L.......be, ott ráfizetéssel átcseréled.

Magda győzött. Bementünk L.......be, ahol egy jóságos, földreszállt "kizsákmányoló" kereskedő, minden ráfizetés nélkül kicserélte egy kétszeres értékű, csodálatos égi ajándékra. Mikor a kabátot felvettem, nem ismertem magamra, de Magdára sem, mert a "kizsákmányoló" azon nem várt nyilatkozatára. hogy menekülttől "selbstverständig" nem fogad el pénzt, Magda úgy sírni kezdett, mint Zsuzsi a szökés előtt, amiért a babáitól meg kellett válnia.

Igy lettem én tipikus burzsoá, ragyogó külsővel, amihez most már illett egy szép kalapot, keztyűt vásárolni és, ahogy épültem, úgy szépültem, szinte már az eleganciához kezdtem tartozni.

Ekkor kellő külsővel rendelkezvén beállítottam az L........i kivándorlási szervezethez, ahol elegáns kabátom ellenére gorombán fogadtak — ismert negatív stílusban — s azt mondották, mi lenne, ha mind a kétszázezer ember jönne és sürgetné az ügyét?

Mire én hanyagul felelgettem, hivatkoztam arra, hogy sógornőm garancialevelet küldött Canadából, azt hova tették? stb. s amíg így beszélgetünk, egyszerre égési szagot érzek. Hát Uram bocsá' a minden földi jó iránt oly érzékeny vezetők az asztal alatt egy elektromos kályhát helyeztek el és én formálisan égni kezdtem. Miután azonban nadrágom lassú tűzön pörkölődött, így sikerült megmentenem a kabátomat. Az így elégett nadrágom helyett egy galambszürke újhoz jutottam, s a táborbeliek joggal gondolják rólam, hogy mindez csak trükk volt, ügyvédi fogás és lényegében én sem vagyok különb a fosztogatóknál, csak ügyesebben csinálom.

Igy azóta sem merem felvenni kabátomat, mert idegeim az ilyen égési jelenetekre érzékenyen reagálnak.

Kedves Barátom! Mint tudod Grillparzellal — az osztrák száz schillinges képmásával — eleinte nem boldogultam. Hiába invitáltam, meghívásomat nem fogadta el, nem tekintett írótársának.

A gyerekek ugyanis hamar felfalták az ötven gramm aranyat déli gyümölcsök: füge, banán, narancs, datolya alakjában. Ekkor Wagner Jauregghez, a szifilisz leküzdőjének képmásához fordultam, ezúttal több sikerrel. E népbetegség leküzdője ugyanis az ötszáz schillingesről mered reánk és csak azóta tudom, hogy mit tett az emberiségért, amióta Canadából, USA-ból és Braziliából befutottak a gyorssegélyek Wagner Jauregg alakjában, úgyhogy most már több pénzem van, mint ami Magyarországon volt, viszont szorgalmasan tűröm érte a lágerélet szépségeit. Külföldi rokonaim ugyanis komolyan vették nyomoromat és, hogy utóbb "gaz" módon hozzáláncoljanak a kapitalizmushoz, mindegyik száz dollárt küldött. Mindössze Uj Zéland nem jelentkezett, de az már túlzott antibiotikum lenne Wagner Jaureggből.

Zárom levelemet, hogy öt-hatszázad magammal ebédelhessek tányércsörgés, nyakbacsurgatás és lassú, megfontolt szürcsölések közepette. Egyébként jól vagyunk, egyik nap még ragyogó tavasz van, másnap már bokáig járunk a hóban. Nagyon meleg baráti szeretettel üdvözöllek Benneteket: **Pista.**

III. Fejezet.

KÉPESLAP.

Liverpool, 1957 február 6.

Drága Danikám!

Dover fehér sziklái nagy élményt jelentenek annak, akit nem gyötörnek meg a háborgó csatorna hullámai. Engem nagyon meggyötörtek!

Fél óra mulva Európa rossz szellemei elől a brit világbirodalom Britannic-nevű ötödik hajócsodájára szállunk. Szálljon üdvözletünk felétek. Pista.

IV. Fejezet.

A HAJÓÚT GYÖTRELMEI.

Atlanti Oceán, 1957 február 14.

Drága Danikám!

Elől az ormon az angol admiralitás büszke lobogója, mögöttünk a sirályok fehér lobogója, felettünk az ég szürke drapériája, alattunk a tenger antracén tintája és bennem egy elrontott szerkezet működik, az étel a gyomorból hátraarcot csinál.

— Meglásd csak a csontvázamat viszem Halifaxba, mint Hemingway Santiagoja az óriás halét — mondom Magdának. Majd hozzáteszem:

— Hogy lehetett ilyen csodás regényt írni a tengerről? Vagy nem is a tengerről, hanem az emberi erőfeszitésről írta?

Én csak véres szatírát tudnék írni erről: A középkorú ügyvéd, a fiatal feleség és a tenger címmel.

Mert véres szatírába illő, hogyan fullad meg az ember egy bezárt kabin mélyén, minthogy annyi ereje nincs, hogy elvánszorogjon a fedélzetig.

“A tenger tébolyúlt dagályán hányattatunk,” ha jól emlékszem Rimbaud magyar fordítására. Mert nincs egy korty fordítás, szál könyv, IRODALOM, hogy a végeláthatatlan, őrjöngő tengertől el lehessen szakadni és partot érni a magyar szó szárazföldjén.

Magadban most biztosan azt mondod: Milyen expressionista lázban ég ez, milyen nagy szavakat használ. De láttam már fároszt, repülő halat, égszínkék tengert és földszínű eget, csupa nagy szavak testté vált fogalmait. És láttam elegáns angol ladyket a saját rosszullétükben csúszkálni a fedélzeten.

Csak a jövőt nem látom még, hogy érdemes volt-e ilyen erőpróbának kitenni magunkat, az egész emberi szervezetet megrázó élménynek, mint amilyent a Britannic nevű "óriás sajkán" él át az ember, sokszor Gellérthegy nagyságú hullámokon tiporva. Pedig kidolgozott atlanti stratégiával éltem, a mosdókagylóhoz legközelebb én feküdtem.

Valahogy úgy éreztem magam, mintha a magyar igazságszolgáltatás részeg hajójáról az angol admiralitás részeg hajójára szálltam volna át.

Az álmaim is ezt igazolják. Három nap, három éjjel csak eszmélni tudtam az egyik roskadástól a másikig, az egyik rázkódástól a másikig. Magda olykor megállott az ágyam mellett, rám nézett és csak annyit mondott:

— Te tárgyalsz most?

Amikor otthon senkire sem figyeltem, amikor mások sorsában éltem, amikor ebédnél is vitatkoztam magamban, Magda a gyerekeket mindig azzal hessegette el mellőlem:

— Hagyjátok Aput, most tárgyal.

És most a tengeren, a százméteres viharos hullámok egyik lidércálomból a másikba kergettek. Állandóan tárgyaltam.

Egyik délután Magda belesett a kabinomba, hogy megtudja, mi van velem. Félájultan nyöszörögtem:

— Sohasem vagy itt. Biztosan van Valakid.

Magda dermedtem rámnézett és annyit mondott:

— Igen, van!

— Micsoda? — ugrottam fel, mint akit megcsíptek, szinte egyszerre egészséges lettem.

— S kicsoda, ha szabad kérdeznem?

— Kicsoda? — válaszolta Magda sejtelmesen. — A tenger!

Visszahanyatlottam az ágyba, de este már felbukdácsoltam az étterembe.

Hogyne, a mithológiai Triton, a tenger istene, sokkal erőteljesebb férfi nálam, csak nem hagyom, hogy elhódítsa tőlem.

Magda fittsége bámulatos volt. Született hajóskapitányként járt-kelt, irányított, míg én permanens agyrázkódásban szenvedtem és csak annyit tudtam dadogni: "I am sick", — beteg vagyok, igen "sick'', szikkadt, addig ő a tenger minden árnyalatát leste, fáradhatatlanul lebegve a habokon.

S, minthogy sem Magdától, sem az élményektől elszakadni nem akartam, gyógyulni kezdtem.

Amint az étterembe felérek, káprázik a szemem. Vörös, narancssárga, lila, kék, ezüst és ki tudja hányféle színü bohócsipkák, sípok, kereplők díszítik az asztalokat. A hajó szédült ringását az angolok farsangi mulatsághoz hasonlítják. Mi az? Ezek gúnyt űznek abból, hogy az étel szaladgál ki az ember szájából? De aztán rájövök, az évezredes tengeri mult tapasztalatai ezek, mert ha jól céloz az ember, a vacsora nem a hajópadlóra, hanem a bohócsipkába talál. Most már értem, hogy miért nyerték meg mindkét háborút az angolok. Akik így ápolják a hagyományokat, azok szükségszerüen hódították meg a világot.

De az étteremben egyéb gyötrő kínokat is él át az ember. Igy szörnyü érzés az, beülsz egy háromszor akkora étterembe, mint a Szigeti Nagyszálló (ez csak a turista osztályé) a kiállítása is hasonló, a pincér eléd tesz egy ragyogó tiszta, mindig új emblémával díszített étlapot, s egyetlen szót sem értesz belőle és ekkor kézzel-lábbal, minden egyéb mutogatással végre elképzeled, hogy csirkesültet eszel galuskával, — s mire eléd kerül, egy fapálcikára tűzött, szalonnába göngyölt csirkemájfalat lesz.

A pincérnél megkísérlem megreklamálni a dolgot és azt mondom:

— Nem jó, mert ez nem Pi,-Pi,-Pi hus, hanem a májamra mutatok,- ez máj.

A pincér egyideig szótlanul áll velem szemben, csak néz, néz, majd nagy megértéssel válaszolja:

—! Sir, nem jól utánozza a csirkét: Háp,- Háp,- Háp,- mondja és eltünik.
Mi pedig megosztozunk a csirkemájon úgy, hogy nekem a fapálcika jut.

De ezek a kínok nem érnek véget. Meg kell tanulnod ugyanis, hogy egy kanadai dollár az hét shilling kettő penny. Mindennek tudatában rendelsz két Coca-Colát. Magyarul szódavizes, coffeines gyomorkeserűt és akkor az egy dollárból visszakapsz két angol félkoronát (ami öt shilling) két fél shillinget, ami véletlenül egy egész (nem úgy, mint az előbbi félkorona, ami már öt shilling) és még két penny ráadást is kapsz.

Én eddig azt hittem, hogy a Peti fiam részére kidolgozott népi demokratikus számtankönyvek agyalták ki a legnehezebb számtanpéldákat és íme most kiderül, hogy a brit-kelta ősagy mindennél különbeket szült.

Ami a gyerekeket illeti:

Zsuzsi remekül szórakozik a hajón, egész nap az úszodában úszkál. Peti gyengébb bőrben van, sokat keresi ő is a kagylót.

Mielőtt Halifaxba érnénk, Zsuzsi azt mondja:

— Meglátod Apuci, boldog életünk lesz Canadában!

Mindezt az ő kis ösztönére alapítva mondja, hiszen fogalmunk sincs, milyen jövő vár ránk.

Peti epésen megjegyzi:

— Különösen, ha úgy fogjuk érezni magunkat, mint a hajón. Ez célzás volt a B. vitamin injekcióra, amit a hajó jóságos orvosa adott neki, hogy felerősödjön.

Partraszállás előtt még óriási élményben van részünk: a Queen Elisabeth ott horgonyoz a kikötőben.

Háromszor akkora, mint a mi hajónk — lelkesednek érte a gyerekek, miközben kendőlobogtatásunkra a tizemelet magasságú hajó kapitánya barátságosan integet. Én meg egész idő alatt azon röhögök, hogy az óceán közepén pont olyan "sajka", mint a többi. "B. Decknek"-hívták a turista osztályt, ahol Jónásként voltunk bezárva a Britannic gyomrába és amíg élek meghagyom: Sem utódom, sem ivadéka-

im ivadéka hajóra ne szálljanak. Maradjunk mi csak szárazföldi familia, nem nekünk találták ki a tengert.

Az angol tisztviselő Halifaxban a világ legudvariasabb embere. Úgy látszik megtudta, hogy iszonyodom a víztől és ezért Toronto helyett, amely az Ontario tó partján fekszik, — a szárazföldi Reginába akar irányítani. Milyen figyelmesség ez egy ingyen utas refugeevel szemben? Még további 2300 kilométerre akarnak szállítani Torontotól nyugatra.

Amikor minden adatunkat kikutatta és azt is tisztázta, hogy 1945-ben miért változtattam meg a nevemet, nem nyomja-e lelkiismeretemet egy-két súlyosabb bűn — a pullóverlopásról mélyen hallgattam — azt mondja:

— Reginába fognak menni.

Erre én, — ha lehet nála egy fokkal finomabban, vagyis leheletfinoman — azt válaszolom, mintha nem érteném:

—Mi Torontoba fogunk menni.

Erre ő még mélyebb előzékenységgel azt feleli:

— Önök Reginába fognak menni, ott szükség van mezőgazdasági munkásokra.

Mire én, hogy a tisztviselő tapintatát túlszárnyaljam az illemkódex legmagasabb fokára libbenve azt mondom:

— Erről kérem szó sem lehet, mert mi Torontoba megyünk, ott lakik a sógornőnk.

Erre ő már úgy felel, hogy a kinaiak udvariassága csak pantomim ahhoz képest, ahogy ezt mondja:

— Sajnálom, Reginába.

Én már gilisztává nyúlok, de ezúttal inkább az izgalomtól és azt mondom:

— Sajnálom, Torontoba. Én ügyvéd voltam és csak nem lehetek mezőgazdasági munkás.

Az angol rámnéz, mély részvéttel, mint aki azt mondja: Ez már a Te bajod barátom.

S, mint akik jól megértettük egymást, ülünk és hallgatunk, hosszan, némán egymásba feledkezve.

A csendet én töröm meg s odafordulok a mellettem

ülő öreg, magyar munkásnőhöz, aki a tolmács szerepét tölti be, s azt mondom:

— Az Isten szerelmére, fordítsa már le, én nem mehetek máshová, mint Torontoba, ott van a család, csak nem küldenek Reginába, a világ végére.

A tolmácsnő azt feleli:

— Legyen nyugodt: az Isten meg fogja segíteni.

Zsuzsi, amikor látja kínos helyzetemet és úgy érzi, elrontottuk a játékát, mert Irén néni babái távolodni kezdenek a szemei előtt, — iszonyatos sírásba kezd:

— Én nem megyek csak Irén nénihez — zokogja hangosan.

De ügyes gyerek ez a Zsuzsi — gondolom magamban — mindig kellő időben sír.

Majd mint a karmester ezután Petire nézek: Na gyerünk, vágj bele te is.

Peti azonban nem sír, hanem kifogástalan angolsággal azt mondja: Én Irén nénihez szeretnék menni. (I like to go to Iren auntie.) Most használt, hogy három évig titokban taníttattam őket odahaza angolul. A tolmácsnőnek igaza lett. Az Isten megsegített, mert Zsuzsi kitünően sírt és Peti élete legsikeresebb angol mondatát gagyogta el.

Az angol hosszan nézte a gyerekeket és mintha ő győzött volna meg bennünket — bámulatos egyértelmüséggel azt mondotta:

— Szóval akkor Torontoba mennek.

Kedvem lett volna tréfát csinálni vele és azt mondani:

— Nem, mi Reginába megyünk!

Azt mondanom sem kell, hogy az izgalmas beszélgetés után kifogástalan lunchot és tíz dollár zsebpénzt is kaptunk.

Odaszólok Magdának:

— Nézd, tíz dollár! Ez nem rosz órabér. Kb. egy óráig tartott a szekatura. Végigcsinálnád tíz dollárért mégegyszer? kérdem.

Magda, aki kevésbbé vesztette el a fejét, mert ő el sem tudta képzelni, hogy máshova irányítsanak bennünket, mint Irén nővéréhez, azt mondja:

— Óránként tíz dollárért, akár reggelig is.

A hajóúthoz képest az a másfélezer kilométer, amit ezután Halifaxtól Torontoig vonaton megtettünk, már úgyszólván szóra sem érdemes.

Ez közlekedési eszköz — gondolom magamban — nem zuhan percenként száz métereket, mint a Britannic. Volt, hogy félnapokat lakatlan prérik mellett robogtunk el száz-száztíz kilométeres sebességgel, s ha egy—egy városkához értünk, a kis egyemeletes családi házak úgy hatottak, mintha fürdőhely mellett mentünk volna el. Csak azután derült ki, hogy egész Canada — így angol módra — épült és Toronto egy—egy utcája — fogódzkodj meg — tizenöthúsz mile hosszúságú sugárútaival és többezerig menő házszámaival ilyen családi házak tengeréből áll. Mindenütt az utcából a házba lépcsők és torhácok vezetnek, mintha az angolok játék-kockákból építkeznének és ügyetlen gyerekek módjára nem tudnák a lépcsőházat a házban elrejteni.

A torontoi állomáson két földreszállt angyali sógornő, egy sógor és egy unokaöccs vártak és úgyszólván egyszerre szabadítottak meg háromhónapos refugee rabságunkból. Utána beszálltunk egy 1955-ös tipusu Ford antracénkék meseautóba, — nálunk ilyet csak a nyugati követségek táján lehetett látni és beálltunk egy olyaan hosszú kocsisorba, mint Debrecen—Hajduszoboszló és Toronto reprezentátiv főutcáján végigszáguldva megérkeztünk az angol tipusu családi házba.

Minek részletezzem? Frigidaire, mosógép, televizió, villanyvarrógép, központi fűtés, melegvíz, valóságos canaán várt bennünket. Éppen most ordított Peti egy nagyot, 2:1 kiabálta. Chicago megverte Detroitot és a jégkorong e pillanatban repült a tiviben a hálóba. Tivinek becézik az angolok a televiziót.

Ezután olyan ebéd következett, hogy szinte részegre ettük magunkat. Jajj, de jó volna ezt a csirkecombot kézbevenni — gondolom — de nem, mégsem lehet ilyen nagy családi körben, ezt egy ügyvéd nem teheti, hozzányúlok tehát késsel a combhoz, hát barátom mit látok, a hús leválik

a csontról, mintha csak vékonyan oda lett volna ragasztva. Bizony itt a csirkéket nem ideológiával etetik.

Amikor már a Canada Dry, a Ginger-ale és a Coca-Cola édes izei táncot járnak a gyomromban, a sógorom megszólal:

— Hát igen, van mindenünk — úgye galambom, szól kedveskedve a felesége felé. — Irén takarítani jár. Én műszerész vagyok, Gyuri hivatalnok.

Gondolom nem jól értettem és ezért egy kicsit kínosan megkérdem:

— Hogy mondtad? Irén takarítani jár?

— Igen, takarítani egy gazdag angol családhoz. Miért ne? — válaszolja magától értetődően sógorom.

— Meseautóval takarítani?

Lehanyatlok és azt mondom: Ne, ne folytassátok most, hogyan jutottatok idáig, majd holnap folytatjuk.

Drága Barátom! Én is majd legközelebb folytatom, mert ennyi élményre még szeretnék egy napot aludni. Elfelejteni Európát és megérteni Amerikát. Sokszor üdvözöllek: Pista.

V. Fejezet.

UJ "HIVATÁSOMRÓL".

Toronto, 1957 máj. 8.

Drága Danikám!

Kb. két hónapja egy sort sem írtam Neked. Vajjon azért, mert Canada kiábrándított abból a más új világból, ami után úgy vágyódtam? Vagy talán azért, mert egy új életformával hadakoztam és nem volt erőm, hogy impresszióimat papírra vessem?

Nem tudom! Tény, hogy azt a színes képzeletvilágot, amelyben mindvégig éltem egyszerű éltemet, — messzire el kellett dobnom magamtól. Centekben érzek, dollárokban gondolkodom és periratok helyett csekkeket szignálok! Ez az életem egyszerű formulája. Mi van emögött? — kérded.

Sok jó és sok rossz!

J ó , hogy háromszobás kis appartment lakást rendeztünk be rövid három hónap alatt, frigidairrel, gáztűzhellyel, amihez gyufa sem kell, mert örökégő láng ég benne s, ha kinyitod a csapot, magától meggyullad, remek modern butorokkal, dupla rekamiéval s a gyerekeknek egy-egy Chesterfielddel.

R o s s z , hogy nincs egészen kifizetve, hamvas még az adósságtól.

J ó , hogy már ki van jelölve a televizió és a világvevő rádió helye.

R o s s z, hogy még sokáig, legalább két-három hónapig nem lesz meg a reávaló csekkem.

J ó, hogy annyi narancsot, banánt, grape-fruitot, gyümölcsöket ehetsz, hogy felpúposodik tőle a nyelved hegye.

R o s s z, hogy a déli lunchölésnél mindig éhesen maradok és mert kb. este hét órakor ebédelünk, mindig telehassal fekszünk le.

J ó, hogy szabad vagyok, mint a madár és azt csinálhatom, amit akarok, nincs bejelentési kötelezettség sem.

R o s s z, hogy a bank,- üzlet,- és ember-rablás olyan gyakori népbetegség, mint otthon a himlő.

J ó és r o s s z furcsa keveréke az ember, — jut eszembe a schopenhaueri idézet,— pedig itt az idézetek egy centet sem érnek, tulajdonképen nem is szabadna ilyenekre gondolnom sem és csupán azért exportálom őket, mert azt szeretném — lásd — maradt még valami belőlem a régiből, az otthoniból. Egyetlen vígaszom, hogy a Sztalin idézetek sem érnek egy centet sem.

Persze érdekel Téged, hogy ízlik az új foglalkozásom. Kb. két hónapja cleaner vagyok. Sir cleaner, ahogyan gúnyosan szoktuk volt mondani.

Hát nézd, — hány szobát, termet, irodahelyiséget, vagy szállodahallt takarítottál Te ki életedben? Úgy-e egyet sem? Még az ennivalót is a földremorzsázod odahaza? Most kérdlek, hogyan állasz Te egykoron az Úr elébe és, hogy fogod tudni igazolni Magad?

Dolgozott-e Ön nehéz irodagépekkel? — fogja kérdezni Tőled az Úr.

Te gyors modorodban rögtön odavágod: Underwood, Royal, Remington stb.

De az Úr félbeszakít: Nem ezekről van szó! Nehéz irodatakarító gépekkel? Kefélő, vixelő, porszívó stb?

S Te erre dadogni fogsz, mert nem tudsz majd egy szót sem válaszolni. Betöltetlenül lóg a takarító szaldód és arra leszel ítélve, hogy az égi officeokat takarítsd. Ezzel szemben én ....

Ma szabad napom van és, mert az ember egyénisége

nehezen változik meg, otthon ilyenkor egy-két períratot írtam, a heti restanciát dolgoztam fel, szóval a hivatásom szépségeinek éltem. Itt ugyanezt csinálom. Miután a gyerekek elmentek az iskolába és Magdus berepült a gyárba, — a reggeli edényeket elmosogattam, az új tűzhelyet lemostam a coffee-foltoktól, beágyaztam, kisöpörtem, szóval a "hivatásom" szépségeinek éltem.

Persze Te lekicsinylően gondolsz arra, hogy lehet ez szép egy volt ügyvéd számára! És sajnálod odaadni azt a pár forintot annak a szerencsétlen ablakmosónak, aki a munkaközösségünkbe jár. Figyelmeztetlek, ezt többé ne tedd. Egy ablak felső része ugyanis, amit kezeddel könnyen elérsz olyan, mint egy megegyezéses bontóper, könnyed, kellemes, komplikációmentes, amiért úgyszólván gálánsan fizet a fél. Az ablak alsó része viszont, ahol hajolnod kell és ami sohasem lesz elég tiszta, olyan, mint egy nehéz bűnügyi védelem, sokat dolgozol, nem érsz el eredményt és nem fizetnek megfelelően.

Ugyanez az eset egy Washroom kitakarításánál is. Az aluminiumcsapok megtakarítása után a csillogó fémek olyan benyomást keltenek, mint egy-egy jó védőbeszéd a Jeszenszky tanácsnál. Csillogó fém ez is, az is. Ellenben egy eldugult lefolyó kitakarítása nem más, mint "ellenforradalmi" bűnöző védelme a gyorsított tanácsnál. Penetráns dolgok ezek Barátom és csupán szemlélet kérdése, hogy ki miben leli örömét!

Persze az ilyen dolgokat nehezen értik meg az olyan emberek, akiknek otthon csak egy macskájuk, vagy kalitkába zárt madaruk van, de akinek gyermekei vannak, az már másképen gondolkodik.

Általában van Neked fogolmad arról, hogy mi az éjszakai munka? Dolgoztál-e Te hetekig éjszaka?

Most Goethet idézem:

Wer nie sein Brot, mit Tränen ass, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Washroom (Bette) weinend sass, er kennt Euch nicht Ihr himmlischen Mächte.

Ez a helyzetkép körülöttem. Nagy és mámorító érzés a szabadság, ahol nem ideákban és kategóriákban, nem

csuklóig vasban és rácsok között él az ember, — de legyen irgalmas az Isten annak, aki nem elég erős és fiatal ahhoz, hogy ezzel a szabadsággal élni tudjon.

A legkompetensebb — feleségem véleménye szerint — én még nagyon fiatal vagyak. Ne röhögj Dani, hanem hozd be gyorsan otthoni restanciádat. ÉN AJOURBAN VAGYOK!

Persze évődhetnék tovább, de megyek krumplit hámozni, hogy mire az asszony hazajön, a nyers dolgokkal készen legyek. Általában lakájszellemet vettem fel, mert ha nem tudnád, hotel lakáj vagyok. Mindenki főnököm a portástól a szobaúrig.

Multkor egy reggel azt játszottam magamban, hogy én nem hotelbe megyek dolgozni, hanem a bíróságra tárgyalni. Mindenkinek változatlanul nagyot köszöntem, az ajtót is kinyitottam mások előtt, — hiszen a lakáj-szellem tőlünk ügyvédektől nem volt olyan távoli, — de vártam egy embert, egy altisztet, aki borravaló reményében egyszer ajtót nyit nekem. S, akkor döbbentem rá, hogy magamnak ajtót csak én nyithatok, hiszen a SZOLGA ÉN VAGYOK.

Dühömben este berohantam a bankba és ötven dollárt tettem be a csekkszámlámra.

Egyébként hivatali foglalkozásom közé tartozik, hogy balkezemben egy kis lapáttal, jobb kezemben egy seprővel végig megyek a hallon, — ezt itt main lobbynak hívják — és felseprem a csikkeket, papírhulladékokat a lapátra. Ha látnál, hogy dolgozom. Én nem is megyek a main lobbyn át, hanem vonulok. Fejedelmi főtartással és rokokó bájjal.

Bár van egy főnököm, aki minden porszemet katológusba vesz, előfordul, hogy kifogyok a munkából. Ilyenkor a Washroomban szoktam üldögélni az általam garantált, tiszta W. C.-én. Egyik alkalommal szórakozottan félálomban egyik lábamat átraktam a másikra és így szundikáltam. Arra lettem figyelmes, hogy egy angol áll a W. C. -vel szemben és arcán dermedt figyelem uralkodott. A W. C. alsó ajtaján ugyanis kilátszanak az ember lábai és az angol bizonyára nem értette, hogyan végezhetem a dolgomat ülve,

hogy csak az egyik lábam látszik ki. Óvatosan visszacsempésztem a másik lábamat is a földre, s az angol megnyugodva távozott.

Igy élünk mi Torontoban, az indiánok által alapított angol városban, jelenleg egy olasz negyedben a Beatrice Streeten, a szomszédunk szerb S. S. legény, háziúrunk lengyel zsidó. Úgy, hogy már remekül beszélünk: Szerbül, jiddisül, lengyelül, olaszul, csak angolul még alig gagyogok. Bár én bízom abban, hogy angolul is meg fogok tanulni beszélni, csak mikor tanulnak meg az angolok is rendesen angolul beszélni, hogy meg is értsük őket? Ez a jövő zenéje.

Egyébként sógorod, Frank remek fickó, ő úgy járkel, intézkedik, mintha ő fedezte volna fel Amerikát, — ezzel szemben én azt várom, hogy Amerika fedezzen fel engem. Én azt hiszem még egy ideig várhatok. Nagyon köszönöm, hogy Frankkal összehoztál, remekül mulatunk az angol ferdeségeken, csak attól félek, hogy egyszer halálra röhögöm magamat ....

Ölelés, csók annyi, amennyi juthat egy magyar jóbarátnak az indiánok által alapított angol város olasz negyedéből, egy volt budapesti ügyvédtől, aki jelenleg egy tizennyolcemeletes hotelben dolgozik egyelőre, mint lakáj.

Goodbye:

Steve Nadashi

Nevemet azért írom ide, hogy lásd a tisztességesebbek, hogy írják a nevemet, mert a kevésbé tisztességesek így: Istavi Nadacy.

Lehet, hogy már nem is én írom ezeket a sorokat?

VI. FEJEZET.

LEVÉL EGY RONGYOKAT VÁLOGATÓ AUSZTRÁL BARÁTHOZ.

Toronto, 1957 május 30.

Drága Bandikám!

Leveledneк nagyon megörültem. Igen, a hangja, az a bizakodó hang, igazán tetszett benne. Szinte előttem vagy, amint íróasztalodnál ülsz, fogadod az új ügyfelet, — figyelmesen hallgatod, majd lassan igazítasz egyet a szemüvegeden, írógépedhez ülsz és betűkből, szavak széttéphetetlen anyagából mentőövet fonsz a részére. Hogy most is csupán egyet igazítottál a szemüvegeden és már rongyokat válogatsz?

Azt kérded mi van velem? Várj csak! Benyúlok az irattáramba és kiveszem a Danihoz intézett 1957 máj. 8.-i levelem másolatát, amelyből pillanatnyi sorsomba nyerhetsz bepillantást. Hozzá kell tegyem, amikor Daninak írtam, akkor még nem volt írógépem, s így a levelek kézzel történő másolása a középkori Digesták másolására emlékeztető testi gyakorlattal volt egybekötve. De mi ez, ahhoz az egyéb testi gyakorlathoz képest, amit az ember "szabadon választott" foglalkozásában űz? A mellékelt levélből ugyanis kitünik, hogy jelenleg ezúttal már három hónapja cleaner vagyok. Foglalkozásom óriási reményekre jogosít. Neveze-

tesen foglalkozásomat nem a kereslet és a kínálat viszonya szabályozza, hanem az a szenvedély, ami a canadai embert arra készteti, hogy úgyszólván termelje a piszkot. Itt nincs egyetlen sarka sem ennek a városnak, ahol ne feküdne piszek (saját magamat cenzurázom, mert nem akarok hálátlan refugee lenni). Viszont a kúltura egy bizonyos magasabb fokán — ugyebár — ezt a piszkot irtani kell. Igy egyes nagyobb intézmények, hotelok, — ebben dolgozom én is — kórházak, bankok, templomok, churchök cleaner rajokat intézményesítenek, amelyekben magasabb műveltségi fokkal rendelkező europai gentlemanoké az elsőbbség. Ezek az európai urak ugyanis velem együtt még nem, vagy alig tudnak beszélni angolul, ámde a piszok nemzetközi nyelvén nagyon is értenek, hiszen egy volt budapesti ügyvéd, aki a népi demokráciát szolgálta, — nyakig hevert a lelki piszokban s igy megvan a gyakorlata ahhoz, hogyan kell azt úgy kezelni, hogy a felületen minden szépnek és csillogónak lássék. Igy mondhatom, e téren jövőmet biztosítva látom.

Bár kérkedésnek hat, hogy már saját erőmből írógépem is van, de megsúgom neked — ne mondd el senkinek — egy öreg Remington írógép, amely gondolom az első világháború előtti időkből való. De nekem igen jó arra, hogy a diaszporában élő barátaimmal levelezzek, vagy olykor esténkint torontoi közjegyzőknek németnyelvű hitelesitési iratait kitöltsem, ilyenkor talárt húzok magamra s gondosan elzárom cleaner egyenruhámat. Átalakulok ügyvéddé. Egyelőre azonban nem nagyon érdemes lekicsinyelni kereső cleaneri foglalkozásomat, mert mig azzal hetenkint 45 dollárt keresek, emezzel néhanapján egy-két dollárt. Sőt három hét múlva fizetésem heti ötven dollár lesz, ami már nem is olyan kiskutya dolog. Igy: a lakásunk havi nyolcvanöt dollárba kerül, — telefon, villany, gáz tizenöt dollár, — havi összes kiadásunk kettőszáz fix körül mozog. Magda, aki munkáslánnyá „avanzsált" egy gyárban heti huszonöt dollárt varr össze, így nem kell különösebb accountanti képesség ahhoz, hogy mennyi marad megtakarításként. Ugyhogy e pillanatban semmi okom nem lehetne arra az erősen szatirikus hangra, amit leveleimben használok, ha mindössze négy

elemit végeztem volna és most tizennyolc éves lennék. De mert sajnos tizennyolc már elmúltam, s szegény apám ereje megfeszítésével taníttatott, így megint üldöz a saját kultúrám. Ez pedig — úgylátszik — az a kor, ahol a szemetet többre becsülik a kultúránál s a testi erő, a fizikai ügyeskedés többet ér száz szonettnél, ötszáz bon-motnál, nem is beszélve a Shakespeare és Goethe idézetekről. Nem érdekes? A testi erő győzelme abban a korban, ahol az erőt a legnagyobb energiaforrások szolgáltatják. (Gondolok itt a nukleáris erőkre, amik az időjárást is képesek megváltoztatni. Bár ezt inkább a kanadai rokonok találják ki, hogy az atomrobbanásokkal vigasztaljanak a javithatatlanul hideg, — nálunk úgy szokták mondani "kutyahideg" májusért.)

Ami a nyelvi nehézségeket illeti, azokat egész könnyedén hidalom át. A hotelben ugyanis, ha valaki W.C.-t keres, kit kérdez meg? Egy altisztet. Ha valaki olyan helyiséget keres, amelynek feliratai ugyszólván a szemei előtt lógnak, ki fogja neki megmutatni? Az altiszt. Igy látszólag remekül tudok angolul. Előfordul azonban, hogy nem egészen értem, hogy az illető mit kérdez, s ilyenkor tévedésből máshová küldöm. Erre is megvan a varázsszer: I am sorry. Ez mindenféle tévedésre jó.

Egy alkalommal valakit, aki a mensroomot kereste, de ezt másképen ejtette, a clubszobába küldöttem az emeletre, a W.C. helyett, ami viszont a pincében van, de ebből rám semmi kár nem származott, legfeljebb az illető nadrágjára, mert elmondtam a bűvös szót: I am sorry. Egy másik alkalommal pedig azt, aki tájszólásban a dominion room helyett valami más szót használt, az emelet helyett a pincébe küldöttem, de mert reklamációjánál elfelejtettem mondani a bűvös igét, bepanaszolt az igazgatóságnál. Így kell annak aki tájszólásban beszél. Ha már tájszólásban beszél valaki angolul, úgy azt beszélje eredeti budapesti tájszólásban. Ha máskép szól hozzám, vagy nem szimpatikus, azt elküldöm a down-stairsbe. A multkor azonban ezzel is nagy meglepetés ért. Nevezetesen egy mogorva, bandita külsejü egyént elküldöttem a down-stairsbe, és a legnagyobb meglepetésemre visszajövet nagyon melegen megköszönte. A shoe-shine-t

a cipőtisztítót kereste, s mert ezt a fogalmat nem ismertem, a pofát elküldöttem a down-stairsbe. A végén kiderült, hogy a cipőtisztitó valóban a pincében van.

Igy hidalom át a nyelvi nehézségeket. Pedig lassanként olyan kiváló olvasmányokat is tudok olvasni, mint a Readers Digest-et, afféle tudományos jellegű szépirodalmi folyóirat, amelyben a legkülönfélébb irányú cikkeket találhatod. Például egy hosszú címmel rendelkező orvosnő — sexuálpszichologus — eseteiből mesél el történetkéket, amiken remekül lehet épülni. Elmondja, hogy nemrégiben egy miniszter felesége járt nála s azt panaszolta, hogy nincs meg a szexuális harmónia közte és férje között, például a férje — horribile dictu — vasárnap este közeledett hozzá, olyankor, amikor tudta, hogy másnap mosás van a házban. Mit tegyen, hogy a férjét a helyes útra térítse? Az orvosnő rendkívül gyakorlati és mély sexualpszichologiára utaló megoldással azt ajánlotta: Tegye át a mosást ilyenkor keddre. Egy másik páciensnő pedig arról beszélt, hogy apósa nemrég odaköltözött hozzájuk, nagyon kiváncsi, sokszor éjfél után fekszik le, az ajtót nem zárja be rendesen, feltehető, hogy kukucskál. Azóta lelki gátlásai vannak az együttléttől s a házasságuk megromlóban. Mi tévő legyen? Kérdi a lélekbuvártól. Igen egyszerű, — feleli a magas grádusú egyetemi orvosnő: Szereljen zárat az ajtóra. Néhány hónap mulva ugyanez az asszony örömtől sugárzó arccal jelentette, hogy előrehaladott másállapotos.

De mindezt elviseli az ember, mert ugyanebben a számban Van Goghnak három általam már eddig is csodált reprodukcióját közli olyan szines lenyomatban, hogy ennek az örök lángban égő őrült zseninek minden szinlátomása benne van.

S, amit itt reklámok színeiben, fényképek perspektiváiban, jazz-számok ütemeiben kap az ember, ezért érdemes volt tizezer kilóméter utat megtenni.

De, hogy a Danihoz irt levelemen túl ízelítőd legyen egy kicsit az éjszakai munkámról, el kell, hogy mondjam egyik kis esetemet.

Pár napja dolgoztam mindössze egy huszonöt eme-

letes felhőkarcoló huszonnegyedik emeletén, egy banképületben. Ez volt az első munkahelyem Canadában. Pestre szeméremérzetből azt írtam, hogy bankban dolgozom, ami igaz is volt, de nem manageri beosztásban, hanem átmenetileg night cleaner-i beosztásban. Egyik este egyedül dolgoztam, úgy éjjel két óra felé éppen azon gondolkodtam, mi lenne ha én olyan tisztára kefélném a padlót, hogy másnap azon a manager elcsúszna s lábát törné, — vajjon felelősségre vonnának-e, vagy sem? Tudod, éjszaka vannak az embernek ilyen gondolatai. Épen arról vitatkoztam magamban, milyen magatartás volna helyes a manager részéről, ki kellene-e engem rúgni ilyen esetben, vagy pedig a manager odarendelne-e a kórházba betegágya mellé s ott adná át nekem a munka jutalma cimű kettőezer dolláros csekket — szóval ha már kitüntetem magam, minden esetre komolyabb összeget adományozok magamnak, — s amint így gondolkodom észrevétlenül egy oldallépcsőn gumitalpú cipőben úgyszólván lecsorog mellém egy cleaner társam, akitől elmerengve úgy megijedtem. hogy egy óriási "hallot" kiáltottam, az itteni szokásos köszöntést. Ettől a harsány "hallo" kiáltástól pedig ez a szerencsétlen, félbefűrészelt festőlegény ijedt meg úgy, hogy kb. egy percig úgy remegtünk, mint a kocsonya. Ja, ez nálam még a "félelem nélküli élet" maradványa volt. . . . .

Nemrégiben ünnepeltük a Victoria Dayt, a királynő születésnapját. Én munkával ünnepeltem, de dupla gázsival, mert a szakszervezeti tagok ilyenkor a hotelszervezet szabályai szerint dupla bért kapnak. Kérdem Tőled, lehet-e egy ilyen királynő rossz? Este hazafelé éppen a God save the Queent dúdolgattam magamban, amikor pimasz tacskók géppuskaszerű játékpisztolyból akkorákat lőttek a fülem mögé, hogy majdnem a-forradalmi Pesten éreztem magam. Ilyenkor itt mindenféle lövöldözés megengedett s, hogy a papírosból épült házakból egyik-másik kigyullad az legfeljebb a biztosító társaság kára, de a kifizetett kárösszeggel kicsit reklámja is. Ne csodálkozz, igen, a házak részben papírból épültek, mert a fa, amiből nagyrészt vannak, kis eljárási művelettel papirrá, vagy adott esetben hamuvá változik. Ha Magyar-

ország joggal Kardigánországnak nevezhető a különféle pulloverek, kötött kulikabátok áradata miatt, úgy ezt nyugodtan Papírországnak nevezhetem. A tejet például nem üvegben, hanem viaszos papírban árulják az üzletben. A világon mindent becsomagolnak papírba, s ha bemégy egy üzletbe és semmit sem veszel, akkor is kapsz egy papírzacskót. A világ legnagyobb papírtermelő állama. Az utcán egy-egy nap annyi papírt dobálnak el, hogy abból Budapest egy hónapi papírszükséglete fedezve lenne.

Nem akarok triviális lenni, de a W. C. papír milyen? Prostata betegek vágyálma!

Drága Bandikám! Mindebből képet alkothatsz azokról az élethatárokról, amik között élünk. Kérdésedre közlöm, hogy aa Danitól nyert értesülésem szerint ügyvédi munkaközösségünk megszökött tagjai közül D. még Bécsben van és éppen most indul Montrealba. B. Párizsban piheni ki a „kommunizmus szolgálata'' cimű életműve fáradalmait. F. Bécsben "nyelvkereskedő" lett. Különböző nyelvéken hoz forgalomba brossurákat, magyar ferdítéssel, úgyhogy egy-kettőre megtanul az ember tőle arabusul, vagyis hogyan lehet ügyesen pénzt keresni. F. P. útban van Canada felé, hogy teveled mi van, erről azért nem írok, mert ezt te jobban tudod. B. P. pedig csodálja a brazil nőket, azt hiszem mulhernek hívják portugálul az asszonyokat, ezt onnan tudom, hogy egyszer.........., de nem folytatom, mert Háry János lesz belőlem, s ezt szeretném elkerülni.

Ami pedig a jövőt illeti, egyelőre tévedsz, mert nem töröm semmiben sem "okos" fejem, amint azt Te lenyűgöző kedvességgel írod leveledben, hanem rábízom magam a végtelenül hömpölygő időre, bár tudnám, hogy irta ezt Madách de annyira mégis emlékszem: "Nem az idő halad, miváltozunk, egy század, egy nap egyre megy." Megpróbálunk tehát az itteni viszonyokhoz alakulni.

Sokszor és meleg szeretettel ölellek Téged és kérlek, hogy gyakran keress meg soraiddal. Dani az ide mellékelt levelem alapján engem nagy betűkkel NAGY IRÓNAK nevezett. s azt írja, hogy levelem Budapesten kézről-kézre jár. Légy szíves, erősítsd meg ebben a hitében, rajtam keresztül,

mert különben azt vagyok kénytelen hinni, hogy Dani mégsem Kazinczy, ahogy én mégsem vagyok "nagy író".

Irj sok mindenről, hadd legyünk állandó kontaktusban, hadd tapinthassam az ausztrál gyapjú finom rostjait válogatott leveleidből.

Egyébként Dani azt írja, hogy az annyira valószínűtlen, hogy mi négyen az életben még egyszer (Dani, Te, B. P. és én) találkozhassunk, minthogy ő valaha a States elnöke lehetne. Ezzel szemben én azt javasolom; 1962 őszén találkozzunk Párizsban a Szent Mihály útján "fesztelen".

Viszontlátásig szeretettel ölellek: Pista.

Utóírat: ....

Máskor ne írd rólam, hogy „okos" vagyok, mert ha társaságban felolvasom leveledet, ezt mindig mással olvastatom, nehogy azt higyjék, én szúrtam be soraidba. S, ha mégsem tudnál ilyen lelki kényszer hatása alól kitérni, akkor ezeket a soraidat legalább közjegyzőileg hitelesíttessed, mert különben ki hiszi el ezt rólam, a ceanerről.

VII. Fejezet.

KERESZTMETSZET.

Toronto, 1957 junius 6.

Drága Danikám!

Hiába! Az az oroszlán, amelynek talpát vakarják, hamarabb bőgi el magát. Igy jártál Te velem, amikor nagy írónak neveztél. Már repül is Feléd (na ne kapd el a fejed, csupán air mail) a következő levelem. Legalább ne nagybetükkel írtad volna. Csupa N., csupa R., csupa I., csupa Ó., Nagy Író, Nagy Író, Nagy Író. Mintha kissé ismerős szöveg volna ez Szegény Istenben boldogult Kosztolányi Dezső írt ehhez hasonlót. Tudod a Nagy Írók szoktak egymásból is meríteni Mégsem tartok tőle, hogy szegény Desiré megharagszik érte, mert jól tudom Tifelétek nincs Feltámadás. Különösen nem a KosztolányiDezsőkhöz hasonló Nagy Írók számára. De azért megnyugtatlak, erre mifelénk sem láttam sem Dantét sem Petrarcát kedvesével sétálni. Pedig rengeteg az olasz, de ezek nem Petrarca aranyból szőtt szonettjeiből, hanem Szicilia kopár földjéről jöttek, nem sugározzák magukból a latin kultúra mély árnyalatait, de egy-két tőrdöfésért nem mennek a szomszédba.

Állítólag azért élnek ilyen nagy számban Torontóban, mert városunk nevében három o betü van, s amikor

Halifaxba érkeztek ezt az egyetlen városnevet tudták kimondani az angol hatóságok előtt. Legtöbbjük azóta sem sokat tanult meg angolul.

Egyébként a különböző nemzetiségek tobzódása oly nagy, hogy a villamoson, ami csúcsforgalmi időben itt is elég tömött, valaki rálép a lábadra, vagy éppen a beledet nyomja ki, — fogalmad sincs milyen nyelven szídjad, mert ha nő még képes azt hinni, hogy ajánlatot akarsz tenni neki, amit pedig itt nagyon szigoruan büntetnek, ha pedig férfi az illető, rögtön megkérdi, micsoda business az, amiről oly hangosan beszéltél. Ami a közlekedést illeti, arról csak annyit, hogy azért van oly sok közlekedési baleset, mert legjobb tapasztalatom szerint a nők 98 éves korukig, s a férfiak pedig már 12 éves koruktól vezetnek. Hogy hogyan? Erről csak a torontoi Globe and Mail hétfői számát kell elolvasni, amely egy-egy week-end után Canada területéről átlagban 40—80 halálesetről számol be. Igy van azután, hogy egy-egy autóbusz katasztrófa végén úgy rakják egymásra a sérülteket, mint a stiriai metéltet. Egy sor angol, egy sor ukrán, egy sor lengyel, egy sor kínai, egy sor magyar stb.

Minthogy pedig semmiféle szociális biztosítás nincs, így egy jóravaló bevándorló első kötelessége, hogy valamelyik biztosító társasággal kössön biztosítást. Külön orvos, kórház, baleset, élet, - s szemérem biztosítást kellene kötni, de, mert sajnos jövedelembiztosítás nincs —, így egyiket-másikat el kell hagynom. Amilyen szerencsés ember vagyok, én éppen balesetre spekulálok, amikor életvesztésre kellene. De, hát ki lehet itt elég okos? Nem tudom, van-e valóban szemérem biztosítás, — csak feltételezem, annyi a biztosítási faj, — de ilyent azért nem érdemes kötni, mert az erőszakos nemi közösülésnek a nálunk ismert formái közül itt gyakrabban a halálos kimenetelüt gyakorolják, úgyhogy jobb életet kötni, mert abban benne van már a szemérem is.

Tudod, mindig alapos ember voltam, s hogy ezzel se okozzak nagy gondot ivadékaimnak, előre előkészítettem a sírversemet is arra az esetre, ha ebben a nagy biztosítási kampányban esetleg mégis az élet jönne ki.

Álljon tehát itt a versem , Sir:

Itt nyugszik a SZOLGA,
MINDEN KOSZ DOKTORA
Germán, orosz jármot,
Angol örvet hordott.

Fehér, vörös önkény
Taposott át rajta,
S, ahol honát lelé
SZOLGA lett a balga.

Sírhantjára porból,
A SZÉL halmot kotort,
Ki az angol népnél,
Sokkal bőkezübb volt.

Ó, tudom hiányolni fogod e vers ütemét. Te bizonyára méltóságteljesen hömpölygő hexametereket vártál tőlem, s nem döcögős sorokat, amelyeknél még azt sem tudod eldönteni, hogy ősi hatos versmértékben, vagy jambusokban íródtak-e? Ne feledd el, hogy a szabad vers oroszlánjának, Walt Whitmannak a sírjától kőhajításnyira írtam ezeket a sorokat és egy hotelszolgához nem is volna méltó hexaméterekben beszélni.

Egyébként ma vasárnap van, ilyenkor csendesebb a munkám. Egy sereg boss (főnök) a car-ján (kocsi) tölti ki uralkodási hajlamait s nem rajtam. Előfordul, hogy ablaktisztításánál egy-egy ablak felső sarkánál elmélázok a kezemmel hosszabb ideig is. Ilyenkor kicsit hasonlítok a newyorki szabadság szoborhoz, mégis van köztünk egy-két különbség.

Így: nekem nem fáklya, hanem rongy van a kezemben. Másodszor: Nekem még közel öt évig kell állnom ahhoz, hogy amerikai állampolgár legyek. S végül, hogy én nem vagyok kőből s nekem fáj az, ha Ugandában bebörtönözik az alattvalókat neki nem fáj. Őt még jenki sírni nem látta.

Kicsit hasonlítunk viszont egymáshoz abban, hogy minden madár bármikor mindkettőnknek a fejére szállhat.

Drága Barátom! Egyről minden esetre meg kell, hogy győzzelek. Amikor az angol, közelebbről canadai, vagy ha jobban akarod, amerikai életformát kritizálom, azt sohasem "a csorda népekkel" való összehasonlításban teszem. Emlékszel Ady Endrének erre a ragyogó szóképére. Itt a szabadság levegője a pórusokon át áramlik, itt szabad írni, lehet kritizálni, úgysem figyel rá senki.

Hogy érdeklődésedet kielégítsem s érzékletessé tegyem számodra, miként élünk, leírom Neked egy átlagos nap történetét.

Reggel. Az ég ködfoltos. Junius van. Sivító böjti szelek rázzák az ablaktáblákat. Az ébresztőóra, az idő kegyetlen gongja megszólal. Rikácsoló hangján követeli, hogy keljünk fel. Fél hét. Ugandában ilyenkor a Közösségben dolgozó ügyvédek száján még az álom édes méze pereg.

Miután Magda fürge kézzel eloltotta az ébresztőóra kakasát, lassú szenderbe esünk. Kb. tíz perc mulva felriadok s a következő hajnali beszélgetés zajlik le közöttem és imádott hitvesem között.

Szóval hagysz aludni?

Válasz: Néma csend.

Szóval derogál Neked, hogy hotelszolga felesége vagy?

Válasz: Néma cend.

Jó, nem bánom! Én is alszom tovább!

S, minthogy válasz helyett imádott hitvesem egyenletes szusszanása hallszik, a ritmust átveszem és kb. hét óra tíz percig együtt szundítunk.

Ekkor egy iszonyatos segélykiálltás ráz fel.

Pista elkésünk!

Ami pedig ezután történik az a Bakcsiszeráji Szökőkutba illő vad ámokfutáshoz hasonlít. Kezünkben természetesen nem karddal, hanem fogpasztával, szappannal, különböző ruhaneműekkel hadonászunk, aszerint amint azt a pillanatnyi szerep megkívánja. Egymást kerülgetjük a reggeli balett minden szépségével.

Szerencsére a reggelivel nincs sok baj. A kenyeret ugyanis cellofán papírban és szeletelve árulják, úgyhogy rágni egyáltalán nem kell. Itt nagy divat a protézis, s a ke-

nyér úgy foszlik a szádban, mintha fehér felhőkből készülne. Ámde sajnos emésztőgépet még az amerikaiak sem találtak fel, így ezzel viszont értékes perceket vesztünk.

Háromnegyed nyolc óra tájban, amikor cowboyszerü gyorsasággal magamra vetettem a zakómat, s röptében elkaptam a lunch-bagomat, a középtávfutók biztonságával futok a kb. háromszáz méterre eső villamos-megállóig. A kalauznő, aki az utcán árulja a jegyeket, ismeri tréningező hajlamaimat, elémfut, egy kört velem szalad, elkapja kezemből a pénzt s villámgyorsan felgyömöszöl a villamosra. A Bathurst sarkán (Emke saroknak hívjuk ezt)—újabb életveszélyes torna következik robogó kocsik között. Átszállok. Majd egy újabb átszállás, úgyhogy nyolc óra tájban megérkezem a munkahelyemre. A blokkoló-gép "természetesen" a pincében van, félelmetes csövek között futkározok riadt patkányként, amikor végre elérem a blokkoló gépet. Rávetem magam. Blokkolok. S aztán az igazi játékosok szenvedélyével kezdem gusztálni a kártyám. Hiába. Nyolc óra négy perc. Mindkettőnknek igaza lett, — gondolom. Belőlem sem lesz hotelszolga többé, s Magdus előre megmondta, hogy elkésünk. Remek asszony!

Ezután következik a tizenötperces mozgalom. Szép lassan felcammogok a harmadik emeletre, az öltöző szekrényekhez. Most már úgyis minden mindegy, a bűnjel lent van a pincében, a bűnjelkamrában. Fent az angolok eszkimó stílusban vitatkoznak valamin, amiből egyetlen szót sem értek. Mindenesetre, amikor átöltöztem, kifújom magam, hogy okuljak az általam nem értett beszélgetés szépségeiből. Negyed kilenc. Frankkal együtt megállapítjuk, hogy ez a tizenöt perc a nap nagy nyeresége volt.

Elindulok szokásos körútamra. Először is a manager szobájából s az officeokból kell kiürítenem a szemétládákat s le kell törülgetnem az íróasztalokat. Még senki sincs itt, én érkezem meg legelőször a hivatalba. Hiába! Mindig szorgalmas ember voltam. Csodálatos írógépek, diktaphonok között, operettmozdulatokkal, hol ide, hol oda csapok egyet a ronggyal. A port nem annyira törlöm, mint inkább átcsoportosítom. Ezzel egy kisebb felhőt szitálok az elektromos hűtőkkel (air condition.) frissített szobákban. Ilyenkor

itt templomi csend uralkodik, s én áhítatosan számítom ki, hány dollárt költöttünk el tegnap, mi várható ma, szóval ezek a magambaszállás órái.

Fél kilenc után lemegyek a main lobbyba szétnézni. A main lobbyból nyílik egy hosszú korridor, ami összeköti a régi tizennyolc emeletes épületet a tizenegy emeletes modern új szárnnyal. Ez a folyosó afféle tükörterem, amihez különleges szertartások fűződnek. Miután valóban "golfjátékszerű" ügyességgel már minden csikket, hulladékot rásepertem a lapátomra, a folyosó, amelynek egyik oldala csupa üveg, ragyogni kezd. Ekkor érkezik meg a Manager, aki óriás remekbeszabott alakjával maga a Méltóság, utána a lengyel zsidó tulajdonos, aki maga az Elegáncia és a Superintendens, aki maga a Mozgékonyság. Ez utóbbi a mi főnökünk, a Boss of Durty. Piszok-főnök. Ezek a komoly urak, — a Méltóság, az Elegáncia és a Mozgékonyság minden reggel lehajolnak a márványpadlóra, s azt kezükkel símogatva nézik, hogy elég fényes-e? Először nem értettem, miféle muzulmán szertartás ez, de későbben, miután én is átlényegültem, nagyon is értettem. Ez a folyosó vezet el a csodálatosan szép fogadó termekhez. Három ilyen van belőlük a földszinten. A termekben búsásan jövedelmező meetingeket szoktak tartani. A márványpadló pedig minél fényesebb, annál jobb reklám-eszköz. Ennek következtében azt fétisként tisztelni kell. Mint jó alkalmazott én is reggelente, főnökeimtől kissé távolabb, lehajlok és imádom a folyosó márványát.

Bálványimádás után következik az egyik leggyakoribb számom: Az üvegajtók lemosása. Az üvegajtókon ugyanis az emberek ujjlenyomatokat hagynak s ezt nekem kell letörölnöm. Ámde, ha én kilenc óra tíz perckor egy ajtót letöröltem, az kilenc óra tizenötkor legalább ugyanolyan piszkos mint volt, mert a korábbi ujjlenyomatokon kívül az enyém is rajta van. Nem is szólva a jövő-menő emberekről, akik kezük nyomát szintén a művemen felejtik.

A lényeg azonban az, hogy dolgozzak. Én a konzulnak Bécsben megigértem, hogy minden nehéz munkát vállalni fogok, s amit Bécsben ígértem, azt megtartom Torontoban is.

Amikor egy-két ajtóval készen vagyok, következik a csikkszedés. Előfordul néha, hogy alig találok valamit, mert későn kelnek fel az angolok, éjszaka nagy partin voltak stb. Becsületükre legyen mondva, hogy azért mindezideig műszemetet nem kellett használnom. Szemét az van itt elég. De egyéb nyersanyag is, mert Canada a földkerekség egyik nyersanyagban leggazdagabb állama. Ó miért csak fenyegetőzött Apám azzal, hogy lakatosinasnak ad? Igy megbüntetni egy gyereket, ügyvédet nevelni belőle?

Tizenegy óra előtt van a holtpont. A lunchtől több, mint egy óra választ el. Viszont a délelőtt nagy része már elfutott. A hamutálcákat kezdem takarítani. Mint a távúszók, hosszú, lassú, egyenletes tempókat veszek. Van idő, amig én is hamu leszek. "Isa pur és hamu vogmuk." Látod már az első magyar nyelvbeszéd is tudta, mi az élet lényege, pedig akkor még Amerikát fel sem fedezték.

Negyed tizenkettő. Kétszer, háromszor elsétálok az egyik üvegajtó előtt, amely az officeokra néz, vagyis átmegyek a színen. A manager is ide láthat, ha akar. Láthatja, hogy jövök-megyek, tehát dolgozom.

Háromnegyed tizenkettő. A washroomba megyek tisztálkodom, felkészülök a nap egyik legszebb szertartására, a lunchevésre.

Tizenkettő előtt öt perccel már ülök a fínom kolbásszal és ugorkával telehintett kenyér mellett, s a nehéz testi munkát végző emberek étvágyával eszem meg a mindennapi lunchömet, amit általában narancsevés szokott megkoronázni. Ilyenkor folyik közöttem és Frank között a tapasztalatcsere.

— Mi volt délelőtt? — kérdem Franktól, ki kissé letörtnek látszik.

— Semmi. — feleli rezignáltan. Illetve........ Éppen nyelvleckét vettem az egyik Maidtől (szobalány), amikor belépett a szobába a Piszok-főnök.

— Ne mondd! Ez az alak utánad is leskelődik? Azt hittem csak utánam. S, hogy talált, munka közben? — kérdem izgatottan.

— Igen!

— Hogyhogy?

— Már másfél órája tartott a meeting, amikor a fotelben ülve elzsibbadt a lábam. Hirtelen felugrottam, hogy elinduljon bennem a vérkeringés. S, ahogy így ugrálok, lép be a Piszok-főnök.

— S mondd mit látott?

— Azt, hogy ronggyal a kezemben ugrálok. Azt hitte nagyon busy (elfoglalt) vagyok.

— Gyalázat! Kopogás nélkül belépni egy szállodai szobába? Ez sem volt soha angol gentleman, — mondom szikrázva a dühtől. Képzelem, hogy szégyelte volna magát, ha ülve talál. A club-szabályok szerint még bocsánatot is kellett volna tőled kérnie. S, mit akart?

— Az egyik lépcsőházat, amit már kitakarítottam, piszkosabb állapotban lévőnek találta, mint annak előtte. Kérte, hogy máskor ne fejtsek ki ennyi erőt a lépcsőház bepiszkolásában, mert az megárthat nekem.

—Remélem ráhagytad? — kérdem megvetéssel.

— Rá! — mondja Frank rezignáltan.

— De én holnap nem takarítok többé. Utánanézek egy másik állásnak. Nem azért végeztem én főiskolát, hogy utánam leselkedjenek.

— Take it easy — mondom Franknak azt a canadai mondást (lassan a testtel), amire olyan büszkék, mintha ők találták volna fel az atombombát.

Lunchölés után minden kezdődik elölről. Újra a hivatalok piszkát takarítom. Otthon a hivatalok garázdálkodását tűrtem, itt a piszkát taáarítom. Hiába, mégiscsak nemzetközi diplomám van. Nem kell nosztrifikáltatni.

Majd ismét csikkszedés s ablakpucolás következik. Délután az egyik üvegajtónál kissé lassabban forog a kezem. ilyenkor a Fürst Sándor utcai tizenegyféleképen állítható rekamiémmal álmodok. Milyen jól is lehet egy üvegajtón szundítani! Nem is értem, hogy a szálloda vendégei miért bérelnek szobát, amikor az A........Road felé eső üvegajtókon olyan jó pihenés esik.

Igaz előfordul az is, hogy, amint így félálomban merengek, egy-egy rosszabbul nevelt angol valamit kérdez. Ilyenkor kissé indignált vagyok, hiszen láthatná, hogy alszom. Legutóbb a következő jelenet játszódott le.

Angol: Hol a flásáp?
Én: Mi kérem? — Ezzel értékes másodperceket nyerek, ezt már a középiskolában megtanultam. A kérdést ismételtetni kell.
Angol: Flásáp? — mondja szelíden. Ideje van, pénze van, neki nem sürgős.
Én: Flásáp?
Angol: F l á - s á p ? — mondja most már tagolva, mert látja, hogy nála is gyengébb elméjű vagyok.
Én: F l á s á p ? — mondom most már én is tagolva. Jajj ezt az embert biztosan az igazgatóság bérelte fel. Meg akarnak fúrni! Úgy látszik egy ujabb budapesti ügyvéd jelentkezett az állásomra.
Angol: Igen! Flásáp! — most már egészen barátságos, mert abból, hogy én kifogástalan kiejtéssel, tagolva mondtam a szót, bizonyára értem, hogy mit keres. Ugy érzem, ez sejti, hogy jogi végzettségem van.
Én: Flásáp? S elkezdek hangosan gondolkozni, közben az angol arcát nézem. Olyan rendesen van megborotválkozva, milyen kár érte! Ez most itt fog elvérezni a karjaim között. Aha — mondom hangosan — Flasche az németül üveg, ez biztosan sört akar inni. Biersáp? — kérdem én a felfedezők lázas izgalmával az arcomon. Szinte látni rajtam, hogy világosság gyúlt agyamban.
Angol: Most már még szelídebben, mint aki megadta magát a sorsának. Nem. Flásáp? Lehajol a földre, kezét a földtől kissé feljebb tartja s mutogatni kezd.
Én: Még mindig nem értem. De lássa, mennyire együttérzek vele, én is lehajolok a földre s kezemet a földtől kissé feljebb tartom.
Angol: Igen! Igen! Azt keresi! Azt! — mondja s szinte sugárzik az arca. No lám, mégiscsak megértettem.
Én: Csurog rólam a víz. Hiába hajoltam le a földre, mégsem tudom mit akar! Ugy érzem magam, mint trigonometria órán, amikor a homosexuális Sebők tanár a mellemet simogatta és így akarta belőlem kicsiklandozni a kotangens tételt. Szörnyű, mit tegyek? Azt nem mondhatom, hogy nem tudom, mert akkor elbuktam. Az igazgatóság embere lehet, s akkor ki fizeti a bútorrészleteket?

S, amint így állok némán tehetetlenül, mellettem megy el a virágüzlet tulajdonosa, s nyögve megkérdem tőle. Nem tudja mi az a flásáp?
Gyöjjön velem! — mondja az angolnak s már viszi is be magával az üzletbe.
Az angol ugyanis flower-shopot keresett,, de egyszerű közvetlenséggel flásápot ejtett. S, én találjam ki, mit keres? Minálunk senkisem mondta azt: Hol a r á g üzlet? — virágüzlet helyett. Az egészet csak az árnyékolja be kissé, hogy mindez a virágüzlet bejárata előtt történt. De gondolom, hogy ez nem rám, hanem az angolra vet rossz fényt. Szegényt, — úgy látszik mégis megtévesztette a diplomám.

Ilyen jelenetek után következnek az önkínzás negyedórái. Milyen ember vagyok én? Megállapítás: semmilyen. Hát tudhattam volna, hogy shop az üzlet. A kézmozdulatból megállapíthattam volna, hogy virágot keres. Annyi eszem sincs, bizony Isten, mint egy szolgának.

Mikor már jól össze-vissza sértegettem magam, jönnek a kiengesztelés félórái. Ez az angol biztosan nem tudja, hogy mi a Liszt-féle cél-elmélet a büntetőjogban? Bizonyára hírét sem hallotta a Codex Iuris Canonicinek? Fogalma sincs mi a szocialista jogszolgáltatás?

Én sajnos mindezt tudom, s mégsem értettem meg mi az a flá-sáp? Most látom csak milyen szépen beszélünk mi magyarok. Mert nézzük, egy angol bevándorlótól egy debreceni civis, — akinek Basahalma alatt vágták el a köldökét — hogy kérdezte volna meg ugyanezt a Péterffia utcán?

Nem tod ecsím facsiga, hun a tulipányos bót? — Ezt értse meg egy angol.

Drága Barátom! Mára zárom soraimat. Imádott hitvesem a konyhában, a mosógép egyhangú pöfékelése közben, remek jazz-számokat hallgat a rádióból, én ananászlevet szürcsölök és úgy írom levelem, miközben új, privát (nem iker) telefonkészülékem zsinórjával játszom. Szóval úgy élek , mint egy szolga! Nem is merek rágondolni mi lenne, ha egyszer úgy élnék, mint egy úr? Sokszor ölellek: Pista.

Utóirat.

Azt kérded, miről írjál, mi érdekel? Mindenről! A Szigeti Nagyszálló körül a fák által font lugasban bujkál-e még a trópusi szellő? Tavaly nyáron sokat flörtöltem vele. De azért ne nyúlj a szoknyája alá, tudod féltékeny vagyok. A Szabadság-hegyen a Diana lépcső felett hány rigót hallottál fütyülni? Légy szíves számold meg, találsz-e uj fenyőpalántákat a Normafától a Budakeszi útig, s hányat? Dobolnak-e még a harkályok Máriamakkos felett? A fecskéknek "az ellenforradalom" véresre festette-e a sleppjét, vagy olyanok-e mint voltak? A Hármashatárhegyről még mindig olyan mezítelennek látszik-e a Duna? Menj el Bükkbe, Jávorkútra a svéd fenyvesbe, s nézd meg, hogy még mindig palaszürke-e a fenyők dereka? Szedjél pohárba szamócát, de ne edd meg rögtön, mert a világ legjobb kölnijét lehetne belőle csinálni.

Végül menj el a Legfelsőbb Bíróságra, s törjél össze helyettem is egy néhány ostoba elsőfoku ítéletet, de a megváltoztató ítélet indokát meg ne írd, mert kommunista zsargont nem akarok hallani. Tedd ezt meg kérlek, mert én már csak hamutálcákat török össze.

Baton rompu volt az egyik francia tankönyvemnek a neve: Törött cserép. Abból tanuljál franciául, az egyik legszebb nyelv a földön Rimbaud nyelve. — Mert én már "csak" Shakespeare nyelvén fogok dadogni életem végéig.

VIII. Fejezet.

A GAZDAG PATIKUS ÉS A KAPZSI ÜGYVÉD.

Mindig festő szerettem volna lenni, de nem volt hozzá tehetségem. Ha jellemfestő lennék, a mocsarak táján oly divatos békanyálból festeném meg mindkettőnk alakját. Festő azonban nem vagyok. Igy pelikánmódra önnön magamból merítek. Epefestéket keverek szét palettámon. Szóval mégis festői módszereket használok. Kénytelen vagyok, hiszen író nem vagyok. A forradalom utáni magyar kormány kétszázezer menekült társammal együtt megfosztott magyarságomtól. Igy magyarul nem írhatok többé. Angolul talán? Nem! Angol még nem vagyok. Két osztály basic englishtől, néhány hektó különböző juicetól, meg, hogy ebéd helyett lunchöt eszem, még nem vagyok angol.

Hát akkor írok a hontalanok nyelvén. Tollam a Pelikán csőre (nem tévesztendő össze a hasonnevű töltőtollal) papírom az Ontario tó tükre, a betűk szárai pedig füstből vannak. Hiszen ezt így senkisem olvassa. Nem-e, hogy amit én az Ontario tó tükrére írtam, azt senkisem olvassa? A kételkedő biztosan nem canadai.

A dolog úgy adódott, hogy még csak kóstolgattam az angol nyelvet, az angol szokásokat. Megtanultam, hogy a "thank you" angol nemzeti himnusz, amit ez óriás nép

minden gyermeke, minden percben köteles énekelve elmondani. Véremmé vált, hogy a "how are you" a levegő oxigénje, amelyen keresztül mindenki lélegzik. Megtanultam, hogy a tehetséget mélyen lenézik, s nagyra becsülik a pénzt. Megszoktam, hogy kasirozott kandalló mellett melegszenek. s ha belépnek egy lakásba, cipővel a kezükben, harisnyában mászkálnak. Tudomásul vettem, hogy a nők dereka legfeljebb egy feet lehet, s hogy tisztes özvegynek számít, aki száz poundnál többet nyom. Gyerekeiket martalócoknak öltöztetik, s azok úgy is viselkednek. Nyolcvan éven túl asszonyaik újra fiatalodni kezdenek, s kalap helyett virágkosarakat viselnek a fejükön. Megismertem, hogy férfiaik szesz nélkül képesek berúgni, ha reklám garantálja egy itallal kapcsolatban a jóérzést.

Amikor már mindezt megismertem, s magam is gyakoroltam, nagy előrehaladást tettem életemben. Egy kitünő üzletember révén ugyanis night-cleanerből day-cleaner lettem egy óriási hotelben. A hotel egyik portása azt a jelenséget, hogy üvegajtók lemosása közben verejtékezem, nem a rossz vesémnek, hanem a szorgalmamnak tulajdonította, s beajánlott további "job"-ra a patikushoz. Igy kezdődött a kapcsolatunk.

— Hát szóval te leszel az fiatalember? Te fogod a padlót kezelni nálam? — kérdezte a gazdag patikus s kutató pillantásaival végigmért, mintha leánya kezét kértem volna meg.

— Igen, én vagyok a cleaner, — mondottam. S valami hálaféle szorongatta elzsírosodott szívem környékét. Ez biztosan jószívű ember. Ugye milyen hizelgően "boy"-nak nevezett.

— S, mit kérsz a munkád-ért? — kérdezte.

Ez már a gazdag patikus területe volt. Nem a dollárokon, a centeken lehet megtakarításokat elérni. A patikus centekben érzett és dollárokban gondolkodott. Igaz, hogy féléve semmiféle tisztogatás nem történt a patikában, — és ez komoly anyagi előnyt is jelentett, — de elvégre egy patika mégsem nézhet úgy ki, mint egy sörös putik. Leglényegesebb olcsón és jól dolgoztatni, ezen lehet keresni, — gondolta.

— Mennyit kérek? — mondottam bizonytalanul. Amennyit adni tetszik. Én nem értek hozzá.

— Szóval ez "refugee" olcsó munkaerő, — remegett az örömtől a gazdag patikus.

— Egy dollár elég lesz? — s mutatta kezével az egyes számot, mint egy felkiáltó jelet, mint az élet értelmét.

— Egy dollár? — Hu — ez sem erölteti meg magát, — gondoltam.

De azt mondottam:

Jó lesz, jó lesz!

A gyerekeknek cipő kell, ruha kell, enni kell, s ilyen jól sehol a világon enni nem lehet, mint Canadában. A patikus is, én is mindketten jó húsban voltunk.

— Szóval akkor kedden este beállsz hozzám, minden héten egyszer, — mondotta.

A munka, amit végeznem kellett, az elhanyagolt padlónak a felsúrolása, a félemeleti iroda kitakarítása nem állott arányban azzal, amit a patikustól kaptam. A dollára azonban szükségem volt.

Első alkalommal határozottan meg is ugrasztott. Amikor már szedelőzködtem hazafelé, odaszólt hozzám:

— Látod ezzel a szerrel kell dörzsölni a padlót, — s elővett valami csodaszert — sokkal fényesebb lesz tőle.

Mit tehettem? Félretettem a "map"-ot s most már kezemmel dörzsöltem fel újra a padlót. Mikor már talpaspohárnyi gyöngyöt verejtékeztem össze, — odaszólt hozzám:

— Na, látod most már jó!

Nem mondotta, de a hangsúlya ezt jelentette:

— Látod szamár, erre előbb is rájöhettél volna.

Később azonban megnyertem a bizalmát annyira, hogy nem egyszer magára hagyott a segédeivel. A patikus ugyanis érdekes módon nem szerette a frissen mosott padló szagát, a doh, a szappanlé, a por áporodott illatát.

Bár ezen a világtájon általában szeretik a gazdag embereket, a segédei furcsa módon nyilatkoztak róla.

— Hogy Fred milyen ember? — azt csak én tudom, — mondotta a görbelábú, őszhajú patikus-segéd, — a szemüveges nagyorrúnak. Én évfolyamtársa voltam az egyete-

men. Akkor is ilyen volt. A zárószigorlat utáni összejövetelen például így beszélt:

"Mik a terveim? Pénzt, nagyon sok pénzt akarok keresni! Olyan patikát szeretnék, ahol kifordítható szekrények vannak, kivül-belül tégelyek, üvegek, szirupok."

"Minek Neked olyan sok pénz? — kérdeztem tőle.

"Minek? Hát, hogy legyen, hogy sok legyen belőle". — válaszolta. Ha láttad volna! Arca eltorzult, szemei zöld lángban égtek, látni lehetett, hogy a pénz füstje száll szemei színén, száll egyre magasabbra.

— Hát igen, ilyen ember volt ez a Fred, — folytatta a patikussegéd. Pedig eleinte neki is voltak nehézségei. Tudod — s kissé közelebb hajolt a nagyorrúhoz — még a szerelemben is mindig a pénzt kereste.

— Hogyan? — kérdezte kiváncsian a nagyorrú.

— Amikor megszerezte az oklevelet, otthon, szülőfalunkban akart gyakorolni. Úgy gondolta "bedolgozza" magát az özvegy patikusnőnél s elveszi feleségül. Övé lesz a patika, s lesz pénze, nagyon sok pénze.

— Fred azonban nem jól értékelte az esélyeket, — folytatta az őszhajú — nem vette számításba, hogy az asszony nála tíz évvel idősebb, hogy ugyanúgy szereti a pénzt, mint ő, s betegesen kicsinyes.

— Ó emlékszem, Fred sokat beszélt erről a kudarcáról, mert ennek köszönhette későbbi karrierjét.

— Miért, hát kudarccal végződött? — kérdezte kárörvendve a nagyorrú.

— Ó, — igen. —

Egy napon ugyanis így szólt Fred az asszonyhoz:

"Mit szól Irénke, már ezerötszáz dollár van a csekkszámlámon?

"Igazán" — kérdezte érdeklődéssel a hangjában Irénke.

"Persze, sokat takarékoskodtam, terveim vannak."

"Mire gondol?"

"Tudja szeretnék valami önálló "businesst" kezdeni," — remegett Fred hangja.

"Patikát akar nyitni"? sápadt el Irénke.

"Nem. Ó nem! Inkább arra gondoltam, vegyen be társnak a maga "businessébe" — mondotta kedveskedve.

— S mit szólt a patikusnő? — kérdezte érdeklődéssel a hangjában a nagyorrú.

— Mit szólt? Kikalkulálta, hogy heti hatvan dollárért ő kap olyan jó munkaerőt, mint Fred, s akkor nem kell a tizenhatezer dolláros saját csekkszámláját a Fred maréknyi dollárjával összeönteni. Rövidebb gondolkodás után határozottan nemet mondott.

— S mi történt Freddel? — kiváncsiskodott a nagyorrú.

— Nem lesz közös "business", nem lesz házasság — gondolta — s otthagyta az asszonyt. Ide jött a nagy városba szerencsét próbálni.

— Amikor hozzánk jött — tudod — akkor még élt az öreg patikus. Neki nagyon hamar megtetszett a Fred viselkedése.

Ahogy belépett, Fred rögtön magához ragadta a kezdeményezést:

Ne csak gyógyszert, hanem cipőpasztát, rágógumit, melltartót, cigarettát és gumidominót is áruljunk" — ajánlotta az öregnek. "Arra kell törekednünk, hogy tóduljon hozzánk a nép."

Az öreget megnyerte, hogy Fred mennyire amerikai. Amikor azonban azt ajánlotta, hogy ice-creamet is áruljanak a patikában, az öreg ellenezte és azt mondotta: "Nekem nemcsak gyógyszerész, de surgeon diplomám is van, s hogy néz az ki, fehérköpenyben ice-creamet áruljak, mint a szakácsok?"

— Előbb harmados, majd feles társ lett, s amikor az öreg lehunyta a szemét, magához ragadta az üzlet feletti teljes hatalmat. Most bizony ő parancsol — mondotta az őszhajú.

— Bizony ő. — sóhajtott a nagyorrú.

— De már abba is hagyták a beszélgetést, mert a patikus váratlanul visszajött, amint éppen végeztem a takarítással.

— Gyere csak ide boy — hivott oda magához, szokott rikoltó, hangos modorában.

— Tessék Uram, — mondottam.

— Van nekem még több, más üzletem is. Ott is egy dollárért fogsz takarítani, — mondotta. Azokat szabadnapodon, — reggeli órákban elvégezheted. Oké?

Dehogy "oké" — gondoltam.

Csak nem dolgozom a szabadnapomon is egy dollárért, inkább ez alatt írom a "remekműveimet" s nem adom el magam a patikusnak. Pedig egy dollár, az egy dollár — sóhajtoztam magamban — azzal is közelebb juthatnék a halhatatlansághoz.

Mégis erőt vettem magamon és azt mondottam:

— Nézze tisztelt Genteman, egy dollár az kevés, azért nem dolgozom a szabadnapomon.

— Mi az? K e v é s n e k e d e g y d o l l á r ? — mondotta halálosan megsértve s szinte a betűket külön hangsúlyozva a gazdag patikus.

— Bizony kevés! — válaszoltam.

— Hát mi volt a foglalkozásod az óhazában? kérdezte megvetéssel.

— Mi lett volna? — válaszoltam.

— Cleaner voltam. Csak nem a kirakatokat (show-cases), hanem az ügyfeleim ügyeit (law-cases) tisztogattam, — mondottam neki hamiskásan. Ez volt az első angol szójáték, amit életemben kitaláltam. Örökre meg is bántam.

— Mi, hogy te ügyvéd voltál? Ügyvéd? Még ilyet? kiabálta torkaszakadtából.

— Én téged nem mint ügyvédet vettelek fel, hanem mint cleanert. Nem az ügyeimet, hanem a padlómat bíztam rád. Te talán ügyvédi munkadíjat akarsz számítani azért, hogy a padlómat keféled? — kérdezte vérbenforgó, kidülledt szemekkel a gazdag patikus. S lassan a patika egész vevőköre jól mulatott azon, hogy egy padlómosó az ügyvédi diplomájára hivatkozik Canadában.

Engem a szégyen pírja öntött el.

— Nem! Nem! — dadogtam. Nem kérek ügyvédi munkadíjat, majd máskor adok választ s kitámolyogtam az üzletből.

A kapzsiságomat ért megszégyenítés dacossá keményített. Ha a patikusnak nem ért ötven centtel többet, hogy

ügyvéd mosta a patikáját, akkor már inkább megírtam ezt a kis írást s nem mentem el szabadnapomon egy dollárért üzletet takarítani.

Az igazi csalódás azonban akkor ért, amikor bevittem ezt a kis írást a szerkesztőségbe. Amikor ugyanis arról esett szó, mit fizessenek ezért a cikkemért, — megint izgatott lettem.

— Nem tudom! A szerkesztő úrra bízom, — mondottam.

— Kap érte ötven dollárt! Oké? — kérdezte a szerkesztő.

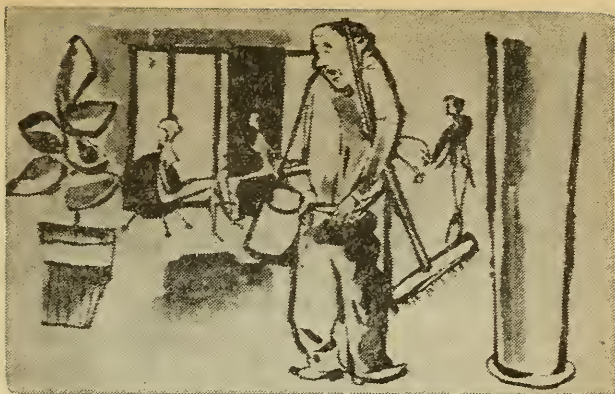
— Ötven dollárt ezért a remekműért? — méltatlankodtam.

— Remekmű? — kérdezte gúnyosan a szerkesztő. Az minket nem érdekel. Csak azért vesszük meg, mert azt írta benne, hogy sehol a világon ilyen jól enni nem lehet, mint Canadában. Mi évi hatszázezer bevándorlóra számítunk. Látja, ez jó reklám!

Azt azután már az olvasó fantáziájára bízom, hogy egy ilyen jó canadai "reklámírásért" elfogadtam-e az ötven dollárt, vagy sem.

Mert én csak alakban hasonlítok a gazdag patikushoz, gondolkodásmódban nem. Azt azonban nem értem, hogy a szerkesztőségben miért mormoltam magamban állandóan:

— Segíts Istenkém! Én végre pénzt, nagyon sok pénzt akarok keresni!

IX. Fejezet.

BELSŐ VAGY KÜLSŐ, — FEJ VAGY KÉZ?

Ennek a fejezetnek a megírásánál nagyon vigyáztam. Feleségem rokonairól is lesz benne szó és a családi boldogságomat még a rokonaimnál is jobban tisztelem

A körülmények azonban időközben sem változtak. Szombaton délelőtt fél tizenegy óra. A Hotel egyik eldugott lépcsőházában rejtőzöm és így irok. A Globe and Mail egyik számán ülök. Milyen jó vastagok ezek a canadai ujságok. A vaslépeső hidege ellen kitűnően védenek. Mellettem kedves eszközeim: a lapát és a seprő. Hálás szemmel néznek reám, egymásra tettem és nem zavarom többé őket. Remek két jószág, írni csak az ő jelenlétükben tudok. Ha a sors kegye megengedné, hogy egyszer íróasztal mellett ülve írhatnám írásaimat, bizonyos, hogy a lapát és a seprő ott sem hiányozna mellőlem. Ők az én őrangyalaim. Vigyáznak rám, hogy senki tetten ne érjen, sem írói hazugságon, sem egyébként.

A lépcsőházban most végtelen csend borít be mindent. Ma szombat van és az officeok zaja szünetel. Egy oldalbejáratot, ahonnan meglephetnének létrával eltorlaszoltam s így csupán alulról támadhat az ellenség. Addigra azonban eltünnek a bűnös eszközök, — a ceruza és a papír — s mire frontális harcra kerülne a sor, — én már javában sepregetek. — Csak a Globe and Mail okozhatna kisebb ne-

hézséget, ha nem volnék találékony. Ha valaki jönni talál, — hónom alá csapom és így sepregetek. Aki így megpillant azt gondolhatja: Ez az ember talán újságból tanul sepregetni? Bizony a Globe and Mail "men"-rovata még erre is kitünően felhasználható.

E hosszas bevezetésre, ellentétben korábbi írásaimmal, az adott lehetőséget, hogy közvetlen főnököm a Boss of Durty, a Piszok-főnök, — szabadságra ment. Szegénynek ki kell pihennie a "kinn a bárány benn a farkas" cimü fárasztó társasjátékot, amit hónapokon át űzött velem. Pedig milyen kedves játék ez. Ha a Washroomba mentem, hogy ferde illatok között megpihenjek, rögtön a helyszínen termet és figyelmeztetett, hogy a manager ma reggel a Washroom kövezetébe pillantva nem tudta megigazítani a nyakkendőjét, tehát néhány percen belül szedjem fel a kövezetet és rakjak tükröt a helyébe.

Ilyenkor rendszerint olyan izgalom vesz erőt rajtam, hogy az alibiből leeresztett nadrágom gombjait is elfelejtem visszagombolni. S csak, amikor a hallban a liftes lányok jó nagyokat mulatnak rajtam, veszem észre magam, s kezdek el lázas sebességgel össze-vissza gombolkozni. Nem egyszerű eset nadrágot úgy gombolni, hogy balkezemben lapát és seprő, jobb kezemben rongy van, körülöttem elegáns angol hölgyek ülnek hosszú, pajzán lábszárakkal, elegáns angol urak társaságában, akik hasonlóan hosszú szivarokat szívnak, mereven engem néznek és úgy csinálnak, mintha semmit sem látnának, szemben pedig a lifteslányok egyre nagyobbakat röhögnek, s én ahogy a nadrágomat babrálom akkor veszem észre, hogy az egyik gomb hiányzik, a másik kettő pedig sokkal kisebb, mint a gombluk.

S, ahogy így kapkodva gombolkozom, nem magamat, hanem a nadrágomat kezdem okolni. Mindennek a nadrág az oka. Igen, ezek a rosszúl szabott hotelnadrágok, amelyek elképesztően előnytelenül úgy mutatják az embert, mintha csupa pocak és fenék lenne, s hozzá még a gombolásuk is rossz. Pedig, de sokat is számít a ruha. S, ahogy eltünök a hallból, eszembe jut egy 1950-es történet, ami Magyarországon, ügyvédkoromban velem esett meg Budapesten.

Évek után végre vadonatúj ruhában mentem el a bíróságra tárgyalni, egy hatalmas bűnügyben, mint védő. Szabotázs volt a vád, egy ismert nevü kereskedő ellen azért, mert a háború idejére kukoricahántolásra készített gépét, öt évvel a háború után alkatrészeire szedte és úgy kísérelte meg az értékesítést. Ki eszik kukoricakenyeret, ha már buza kenyeret ehet? — gondolta. Előbb hirdette ujságokban is, de a kutyának sem kellett. A fa meg a csavar az mindig jó cikk, — gondolta és részeiben értékesítette őket. Az így, alap nélkül perbevont kereskedőt — mondom — szabotázsért lecsukták.

A védőbeszéd elhangzása után ismerősök és ismeretlenek nyakamba borultak és lelkendezve összecsókoltak.

"Csodálatosan beszélt, Ügyvéd Ur! Igézően logikus volt!" — s így tovább.

Én szabódtam, s azt mondottam: "Egy ostoba váddal szemben a védekezés könnyű."

Világos érveimet azonban a népbíróság nem ölelte keblére és a hetvenéves köztiszteletben álló kereskedőt súlyos börtönre ítélte és nem helyezte szabadlábra. —

Amikor megszégyenülten az osztályítélettől, friss levegőre támolyogtam — síró rokonok gyűrűjében — a folyosón csak annyit tudtam vígasztalásul motyogni, hogy majd a felebbezési bíróságnál, amikor is az elítélt egyik rokona megállott velem szemben és ridegen, kegyetlen reálizmussal nekem támadt:

"A ruha volt az oka. Az Ügyvéd Úrnak tudnia kellett volna, hogy ilyen elegáns ruhában nem szabad a népbíróság elé jönni és védeni. Emiatt kell szenvednie szegény Károly Bátyámnak" — zokogta. A jelenlévő ismerősök és ismeretlenek egyszerre a rokonnak kezdtek helyeselni és csupán önmérsékletüknek köszönhető, hogy épen távoztam el a színhelyről.

Előbb megdermedtem a szigorú váddal szemben, aztán nézni kezdtem a ruhám feltűnő nagy kockáit s, amit védencemnek ritkán ajánlottam volna, beismerő vallomást tettem: "Igen a ruha, a ruha volt az oka! Károly bácsi ártatlan."

Ilyen hosszú visszaemlékezésre azonban ritkán jut idő a hotelben, mert ha a Piszok-főnök meglátja, hogy a hotel A..........Road felé eső egyik üvegajtaján heverve népi demokratikus igazságügyi élményeimről merengek, rögtön ott terem és felfrissítésemről gondoskodik. Rámparancsol, hogy cseréljem ki a rossz égőket a main lobbyban. S felzavar a menyezetre egy óriási létrán, lámpákat cserélni. A létra olyan nehéz, hogy nem én viszem a létrát, hanem az visz engem. Amikor végre elhelyezem a main lobby simára kefélt padlóján, — s a légtornászok mozdulatait mímelve felkúszok a lámpákig, — csak azért nem esem le, mert a létra szárát állandóan a jó Isten tartja a kezében.

Amikor aztán otthon, fáradtan az egész napi munkától, elektrotechnikus sógoromnak elmesélem, hogy ma megint belekontárkodtam a munkájába, lekicsinylően legyint.

— Már ez is munka. Tízezer voltos elevátort szerelni, az munka, de nem lámpákat cserélni. He—he—he. Az olyan, mintha a borbély, amiért szintén késsel dolgozik, így dicsekedne a sebésznek:

"A szőrt operálom le a vendégeim arcáról." He-he-he nevet magával ragadóan.

S, amikor emiatt elkeseredem, — Magda rögtön nekem támad:

— Nem szólhatsz egy szót sem rájuk. Igazán rokonszeretők és megértők.

— Ó igen, — válaszolom — olyanok, mint a többi canadaiak. Egy dolgot nem szabad tőlük kérni, — á l l á s t. Minden mással erejükön felül ellátják az embert. Különösen tanácsokkal.

— Mert nézd — folytatom — miben különböznek ők tőlünk, new-comerektől? Nekünk még zöld a fülünk töve, ők ehelyett széles mellet hordanak. Mi az Ontario tó vizét iszszuk, ők Coca-Colát. Nekünk az Ócanadások tanácsaitól hatalmas göb nőtt a könyökünkön, ők ehelyett csekk-könyvet hordanak a zsebükben.

— Nézd ők gazdagok, rá lehetünk szorulva még védi álláspontját Magda.

—De akármit is mondunk, fütyölnek ők a mi kritikánkra és a csekk-könyv mindenkinél bölcsebbé teszi őket. A csekkönyv tulajdonképen egy családi fénykép-album a tulajdonukat képező Dollárról. Europában, ha valaki gyönyörködni akart, elővette gyermekei fényképét. Itt, ha valaki gyönyörködni akar, a csekkönyvét lapozgatja, amelyben az Édes Dollár mosolya, bánata, felnövekedése, megházasodása és megfiadzása látható, a bölcsőtől — napjainkig.

— Mit gondolsz, mivel szereztem én ezt a könyvet? — kérdezi ellenállhatatlanul sógorom, s rámutat a tagsági könyvre emlékeztető színű csekk-könyvére.

— Biztosan a szorgalmaddal! — felelem alázatosan.

— Szorgalommal? — lári-fári — A kezemmel! — s mutatja nagy barnára repedezett kezeit.

— Én is annak köszönhetem Magdát — válaszolom szélsebesen — kezeim fínom hosszúsága tetszett meg neki rajtam először.

— Ami pedig a csekkönyvet illeti — hát nekem is van csekkönyvem — válaszolom — a gyermekeim.

Érdekes, hogy ezen senki sem nevet. A gyermekeim is cserben hagynak. Hiába, a sógoromnak nagyobb a közönségsikere, mint nekem.

Amikor pedig élénk vita folyik afelől, hogy helyes-e, ha egy ügyvéd éjszakai takarítást vállal, a sógornőm azt mondja:

— Felőlem hónapokig is lakhattok nálunk, de hát sokan kerestek már Torontoban házat éjszakai munkával.

— Jó — mondom — de miért ragaszkodtok annyira a takarításhoz?

— Miért? Nevetséges! — mondja sógorom, — hát azt kell megragadni, ami van.

Én makacsul védem magam:

— Megtanulnék előbb angolul és állásba mennék. Mit gondoltok?

— Mit? — feleli sógorom — hogy te semmire sem fogod vinni Canadában. Vedd tudomásul — folytatja — itt csak a kezeivel mehet valamire az ember.

— De mikor én a fejemmel szeretnék dolgozni és nem a kezeimmel? — válaszolok vissza.

A vitába a gyerekek is beleszólnak. Zsuzsi, aki érdeknő, hamar a jobbmódúak pártjára áll, azt mondja nekem:

— De furcsa ember vagy te, Apu. Neked semmiféle állás nem tetszik?

Erre sógornőm felkapja a gyereket és összecsókolja. — Jaj, de édes pofa vagy, — mondja — de azt gondolja, hogy ennek a gyereknek több esze van, mint az Apjának. Az egész ház jól mulat azon, hogy Zsuzsi mennyire jól megmondta nekem.

Szerencsére Peti siet a segítségemre, s keményen így szól:

— Nem azért tanult Apu annyit, hogy szolga legyen.

Erre nagy csend következik és a jószívű rokonok megkínálnak egy pohár Ginger-Alelel. — Mondom, csak állást ne kérjen az ember tőlük, ők a világ legjobb emberei.

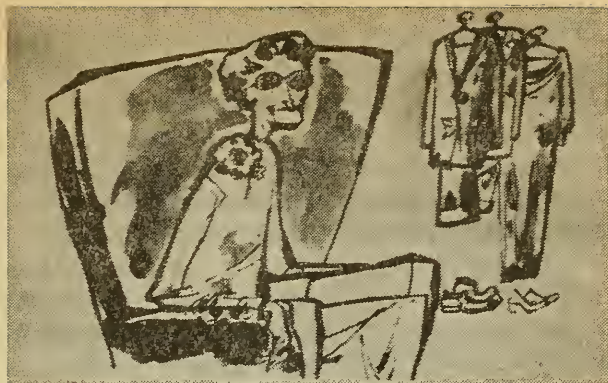
S, amikor hat heti kemény éjszakai, s több hónapi nappali cleanerség után berendeztük háromszobás lakásunkat, sógoromék is meglátogattak bennünket és azt mondották:

— Látod ezt nem a fejeddel, hanem a kezeddel kerested, büszke lehetsz rá!''

A fejemmel valóban nem sokra vittem Canadában. Irásaimért az itteni ujságok egyetlen fillért sem adtak, igaz én sem értük. A hotelban a gárbicsból szedtem ki őket és így fejlesztem az angol tudásomat, — ingyen.

Most volna egy ajánlatom a Globe and Mailhez. Én is gárbicsba dobom az írásaimat, s ők onnan szedjék ki, ugyancsak ingyen, de szedjék már mielőbb, mert igazán nem maradhatok szégyenben a sógorom előtt.

Ugy szeretnék már neki visszavágni: Nézd, fejjel is lehet vinni valamire Canadában. De erre a tromfra úgy látszik sohasem fog sor kerülni, mert sógorom néhány iskolájával, nyers humorával, tuskójárásával és repedezett kezeivel, úgy csavarja maga köré Canadát, a munkások paradicsomát, mint én a rongyot, amikor erről a régi problémáról törölgetem a port: "Belső, vagy külső, — fej, vagy kéz?.

X. Fejezet.
A PATRÓNUSNŐ.

Minden valamire való new-comer rövid idő alatt szerez magának patrónust Canadában. Ezek a befutott emberek a római császárok biztonságával diadalszekérről (Plymouth kocsi) szórják jóindulatú tanácsaikat (ó sohasem sesterciusokat, még dollárokat sem, csupán tanácsokat) és használt ruhaneműeket. Ők ismerik az amerikai társadalmi élet bonyolultságát és a technikai civilizáció raffináltságát. Halálbiztosan megtudják mondani, melyik gombot kell megnyomni ahhoz, hogy a szerkezet működésbe lépjen, hiszen itt minden gombnyomásra működik és már a gombot is egy másik gomb nyomja meg. A patrónus ezt a másik gombot tartja a kezében.

A hetekig tartó éjszakai munka bizony kedvemet szegte. Bármennyire bohém dolognak látszik reggel lefeküdni és este felkelni, mégsem voltam túlvídám. A humorom összement, megsavanyodott, mint a tej.

Egyik ilyen kétségbeesett pillanatban odaszólok Magdának:

— Te emlékszel még Leóra? — kérdem.

— Leóra, aki mindig a gombjait csavargatta és azt olvasta rajta, szökjön-e, ne szökjön? — hogyne emlékezném — válaszolta Magda, — aki minden ügyfelemet jobban számontartotta, mint én.

— De, hogy jutott eszedbe? — faggatott Magda.

Nem válaszoltam. Eszembejutott, mert ő volt az, akinek szökés esetére készítettem egy ajándékozási szerződést, amelyben összes holmijait barátnőjének ajándékozza. Amikor fizetésre került volna a sor, — pénzt nem fogadtam el. Kint még dörögtek időnként az ágyúk, de már látszott, hogy az oroszok leverték a forradalmat, mi is szökni készültünk, úgy éreztem, méltatlan dolog lenne pénzt kérni egy színlelt szerződésért.

Nézze Ügyvéd úr — mondotta Leó — akkor hálából megmondanám egy nagyon jótékony és dúsgazdag torontoi rokonomnak a címét, biztos fog magukon segíteni, ha ott lesznek. Igy került zsebnaplómba N. L. címe.

Magda, miután nem kapott választ, újra megkérdezte:

— De mégis, hogy jutott eszedbe Leó?

— Nézd, — nehezen bírom már az éjszakai munkát, különösen amióta ehhez az ukrán alakhoz osztottak be. Állandóan meghajszol, nagyon élvezi, ha csurog rólam a víz. Azt mondja ugyan, hogy a bolsevizmus elől szökött meg ő is, de úgy látszik, a harmincéves nevelés elől nem tudott megszökni.

— Látod — mondom — megint orosz uralom alá kerültem. Én ez elől ismét meg fogok szökni, s hátha a Leó által megadott cím segít rajtam.

Igy mentünk el a Leó által megadott címre, Toronto egyik úri negyedébe, hogy N. L.-t megkeressük.

Az ajtót egy idősebb, mozgékony nő nyitotta ki, arcának jellegzetességét élesen metszett, horkanó orrlukai adták meg.

— Kit keresnek? — kérdezte ingerülten.

— N. L.-t — válaszoltam — szánalmas angolsággal.

— Azt ugyan hiába keresik — felelte nyersen — két éve halott.

Magyarul odaszóltam Magdának:

— Meghalt, mielőtt segíthetett volna. Na gyere, éjszakázom tovább.

Az asszony meghallotta, hogy előtte ismeretlen nyelven beszélünk, megkérdezte:

— Milyen nemzetiségűek?

— Magyarok vagyunk — feleltem.

— Kitől tudják Édesanyám nevét? — faggatott bennünket most már kissé barátságosabban.

— Micsoda, az Ön Édesanyja volt? — s felcsillant a szemem, hátha a vér nem vált vízzé? Elkezdtem lelkesen össze-vissza beszélni Leóról.

— Az a kommunista gazember merte szájára venni Édesanyám nevét? — mondotta magából kikelve — és becsapta orrunk előtt az ajtót.

Magda rögtön megintett:

— Mi a csudának meséltél Te Leóról annyit, amikor összesen egyszer volt nálunk, azelőtt sohasem ismerted és hozzád is csak ajánlásra került?

— Hát mit mondottam volna? Hogy éjszaka spiritiszta szeánszon vettem részt és kikopogtuk halott Édesanyja nevét? — balfogásomat így akarván leplezni.

Alig mentünk azonban néhány lépést, a villa ajtaja újból kinyílott és utánunk kiabált az asszony.

— Gyöjjenek vissza — mondotta határozottan.

Betessékelt a living roomba.

— Mit akarnak? — kérdi parancsolóan, de most már németül, mert hallva dadogásomat, — németre fordítja a szót.

Szívem szerint ezt válaszoltam volna neki:

— Mi kérem patrónust keresünk. Szükségünk volna mindössze néhány hónapig havi százötven dollárra, amíg megtanulok annyira angolul, hogy állásba mehetek. Nehéz helyzetben vagyunk, két gyermekem van. A pénzt kamatmentes kölcsönnek tekintjük és azonnal visszaadjuk, ha jobb sorba jutottunk. Ezt kellett volna mondanom, ehelyett azonban szerényen így válaszoltam:

— A tanácsát szeretnénk kérni. Éjszaka dolgozom, ez a munka, mint volt ügyvédnek kissé szokatlan — azt nem mertem mondani, hogy nehéz, mert Canadában erkölcsi törvény tiltja, hogy valaki fizikai munkára ilyet mondjon. — Nem tudná-e megmondani, hogyan juthatok jobb elhelyezkedéshez? — kérdeztem legkedvesebb mosolyomat exponálva.

—Ez igen egyszerű, — feleli határozottan. Gyorsan megtanul angolul és, ha már jól tud, az Immigration Office elhelyezi.

Nagyon megköszöntük az első jó tanácsát és leforrázottan mentünk haza. Akkor még nem tudtuk, hogy sok hasonló fogja követni.

Amikor este repedt cipőmbe, csíkos ingembe, s vászonnadrágomba — az itteni szokásos munkauniformisba — bebujtam, hogy elinduljak éjszakai tivornyámra, — megszólal a telefon:

— S.-né beszél. N. L. leánya. Van egy jó gondolatom a maguk számára — mondja — holnap este elmegyek és megbeszéljük.

— Éljen, — éljen, — ordítottam Magda felé. Fogtunk egy patrónust magunknak — és örömömben egész éjszaka csárdást táncoltam a porszívó géppel.

Másnap a patrónusnőnek az az ötlete volt, hogy elvisz az Immigration Officeba, bemutat egy vezető tisztviselőnek, ahol előjegyeznek arra az esetre, ha a hangszálaim némasága már elszállott, szóval, ha jobban beszélek angolul.

Az Officeban így beszélgettek rólam:

Patrónusnő: "Ez a szerencsétlen alak itt, ügyvéd volt Magyarországon, angolul semmitsem tud, fizikai munkára képtelen, — mit lehetne vele csinálni."

Tisztviselő: "Mit csinál most?

Patrónusnő: "Éjszaka dolgozik, takarít."

Tisztviselő: "Well, nagyon jól teszi, csak csinálja tovább, mert állást most úgysem tudnék adni neki, mégha angolul beszélne akkor sem. Tanuljon angolul, három hónap múlva újra jelentkezzék és, ha már jól tud, akkor gondoskodni fogunk elhelyezkedéséről."

A patrónusnő hálás volt a tisztviselőnek jóságáért, én hálás voltam mindkettőnek a hozzám való jóságukért és egy ígérettel gazdagabban folytattam az éjszakai munkát.

Csak egyet felejtettem el a tisztviselőtől megkérdezni:

— Ki az ördög tanult meg három hónap alatt angolul?

A tisztviselő, aki korrekt angol úr volt, bizonyára így válaszolt volna:

Well (e szó nélkül nehéz kérdésre felelet nem létezik) angolul még nem tanult meg senki három hónap alatt. Egy ilyen világnyelvet nem is lehet három hónap alatt megtanulni. De semmi baj! Három hónap mulva előjegyzem Önt további három hónapra és ezt addig csinálom, amíg valóban jól tud angolul. Akkor pedig el fogjuk helyezni.

Addigis az éjszakai munka az Ön elpuhult fizikumának nagyon jót fog tenni. Ezt azonban már csak gondolná a tisztviselő, mert jómodora megakadályozza abban, hogy ilyet ki is mondjon.

A patrónusnő a beszélgetés után meghívott egy feketére, amit helyettem is — minden tiltakozásom ellenére ő fizetett ki, ez volt az első eset életemben, hogy nő fizetett értem, — majd hazavitt a kocsiján. Nő részéről ennyi figyelemben még nem részesültem! Igazi canadai patrónus, szíve szerint jótékony lélek volt! Mert csak nem kívánhattam, hogy abból a három apartment házából, meg a tízszobás villájából törjön le egy darabot. Vagy talán egyik gummikerekét adta volna ide a kocsijáról? Érdekes, furcsa európai agyam van nekem. A jótékonyságot itt nem pénzzel mérik. Arra viselt ruhaneműeket használnak. Le kell vetnünk a velünk született csúf önzést és humanista elvek szerint kell néznünk a világot.
Segíts magadon, a patrónus is megsegít.

Amikor pedig amiatt panaszkodtunk neki, hogy nem kapunk lakást, mert mindenütt azt mondják: No children, — gyerekeket nem veszünk, — azt válaszolta:

Ez igen helyes, mert ő sem vesz gyerekeket a házaiba. Utána volt egy szívbemarkoló megjegyzése:

"Biztos fognak találni valami öreg házban lakást, valahol az alsóvárosban, a szegény negyedben, de elvégre felejtsék el Európát."

"A jót is?" — kérdeztem.

"Azt is" — felelte határozottan.

Elpanaszoltuk neki, hogy a lakáskivételnél, mindig a gyerekek kora ellen van kifogás, mert túlfiatalnak találják őket.

Azt tanácsolta: Mondjuk Petit tizenöt, Zsuzsit tizennégy évesnek.

Legközelebb valóban szemrebbenés nélkül idősebbnek mondtam őket, ilyenkor nem a születési bizonyítványukra, hanem az átélt élményeikre gondoltam.

Erre az éppen soronkövetkező lakástulajdonos ezt válaszolta:

Hogy nagyok a gyerekek? Látja kérem, éppen ez a baj. Ha kicsinyek volnának még idevenném magukat, de ilyen nagy gyerekeknek már vannak barátaik és az ilyenkorúakat nem szabad egy házba beereszteni, mert az legalább még két további gyereket jelent.

Ez a tanács tehát nem vált be, de annál megszívlelendőbbet mondott, amikor megemlítettem, hogy néha írni is szoktam.

"Remélem nem gondolja komolyan — mondotta egyet rántva orrlikain, — hogy Canadában írásból fog megélni? Ezt csinálja a maga szórakozására, de ne felejtse el, hogy kétgyermekes családapa," — a művészetben tehát a tiszta l'art pour l'art híve volt.

Közben rendületlenül hurcolta lakásunkra az ócska, de használható bögréket, tálakat, a különböző barátnőktől gyűjtött női és gyermekholmikat. Pesten joggal azt hihették rólunk, ki tudja milyen karriert csináltam már Torontoban, mert a ruhaneműek jórészét a nálunk is szerencsétlenebb helyzetben lévő magyar rokonoknak küldtük.

Mikor a lakásunkat berendeztük, rendkívül meg volt sértve, hogy — tanácsa ellenére — új bútorokat vettünk.

„Hogy jutott eszükbe új, drága bútorokat venni? Talán Rockefellernek képzelik magukat?'' — kérdezte ostorozó gúnnyal a hangjában. "Használt bútorokat kellett volna venni, két-három év múlva úgyis kidobják.'' Személyes sértésnek vette, hogy nem a Salvation Armyben vásároltunk. Szerinte rozsdás ágyakat és törött székeket kellett volna vennünk.

Hogy kiengeszteljem, az íróasztalt és az írógépet vele vásároltam. Az íróasztal egyik oldala teljesen törött volt, az írógépnek lejárt az a kereke, amivel a hengert csavarja az ember.

Amikor Magda meglátta az ócska holmikat, ki akart dobni vele.

"Ezek nagyon jók — felelte kemény határozottsággal." Az Ön levelezésének, meg azoknak az írásoknak, amiket a fiókja számára csinál (aranyos humora volt) nagyon jó lesz! Ne szórják a pénzt — folytatta — akkor magukból sohasem lesz gazdag ember.

"Látod — szólók Magdához — micsoda remek asszony, gazdag embert akar faragni belőlem, a javíthatatlan szegényből."

Amikor már rengeteg bugyor hozzánk vándorolt, gárbicsos (szemetes) bugyornak neveztük, — egyszer azt mondom Magdának:

— Te ma Anyák napja van. Illene valamivel meglepni. Veszünk neki egy cserép virágot.

Magda nagyon helyeselte a tervet.

Felhívtam telefonon és közöltem vele:

— Szeretnénk ma a gyerekekkel meglátogatni.

— Miért? — kérdezte megdöbbenve.

— Anyák napja van — szerénykedtem — és meglepetést tartogatunk az Ön számára.

—Ugyan kérem — felelte rendkívül élesen, — ilyen szamárságokról szó sem lehet! Különben is nagyon el vagyok foglalva, — nem érek rá. Mr. Nádasy, nem Európában vagyunk!

Vasárnap volt és ő vasárnap is mindig dolgozott, mert nem volt elég ideje arra, hogy hat napon át a bevételeit és a kiadásait adminisztrálja, vasárnap is keményen kellett dolgoznia szegénynek.

Hihetetlen szívóssággal beszélt rá arra, hogy biztosítsuk be magunkat. Egy ember nem maradhat biztosítás nélkül Canadában. Az egész bagatell összegbe kerül (bagatell: 6 dollár 50 cent), bármikor baj történhet velünk, fizethetjük a drága orvost, gyógyszert, kórházat stb.

Tanácsát megfogadtuk és, amikor a túlétkezés következtében csalánkiütést kaptam és orvoshoz mentem, az orvost a biztosítás ellenére nekem kellett fizetnem, mert a biztosítás kórházi kezelésre szólt.

Nem is tudom mi lett volna velünk, ha nincs patrónusunk? Az ő áldozatkészsége nélkül a biztosítótársaság 98

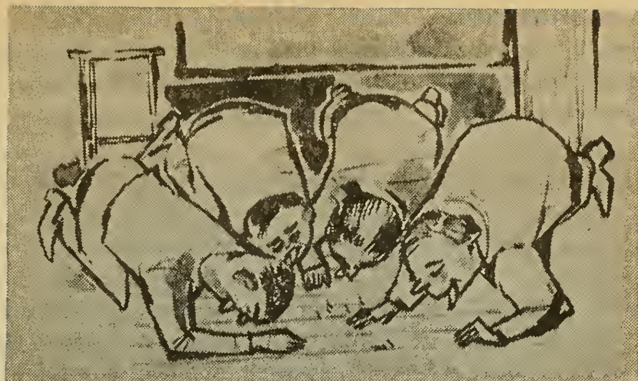
pontból álló application-jét sohasem töltöttem volna ki, ami négy személyt számítva 392 pontot jelent. Ha egy pontot — a kérdések hallatlanul sokrétű volta miatt — egy dollárral számítom, bizony ez a munka megért 392 dollárt, mert én, ha patrónus lennék, inkább ennyit fizettem volna, csak ebben a munkában ne kelljen résztvennem. Dehát én nem vagyok még igazi canadai.

Amikor a magyar forradalomról egy filmdrámát írtam, rögtön vállalkozott arra, hogy közli velem, kinek kell a darabot elküldeni, hogy az hamar kézbe kerüljön és rögtön választ is kapjak. (Ez annál érdekesebb volt, mert egyébként alantas kisérletezéseimet mélyen lenézte). Igy küldöttem el a darabot E. A.-nak Torontoba. Amikor egy hét mulva a Tivinél érdeklődtem darabom sorsa iránt, közölték, hogy E. A. szabadságon van és csak szeptemberben jön vissza. Igy nem volt előttem kétség, hogy a forradalom évfordulójára írt darabom, már csak a következő fordulónál jöhet számításba.

Amikor pedig néhány nappal ezelőtt azzal búcsúzott el tőlünk, hogy három és fél hónapra Párisba megy pihenni — azt mondotta:

— Ha valami tanácsra van szükségük, írjanak azonnal Párisba, rögtön válaszolni fogok.

Nem megható? Pihenni megy és mégis hajlandó tanácsokat adni! Mennyivel szerényebb nálam, — gondoltam és mélyen restelltem, hogy volt életemnek egy korszaka, amikor tanácsokért is pénzt mertem elfogadni. Csak egy szolgáljon mentségemül: soha belőle sem házat, sem kocsit nem tudtam vásárolni, mint ügyvéd! Vagy ez itt nem mentség? Talán, mint hotelszolga?

XI. Fejezet.

MILYEN JÖVŐ VÁR RÁNK?

Toronto, 1957 julius 7.

Drága Danikám!

Arra a kérdésedre, hogy miként látom én a nyelvi béklyóban fetrengő magyarság jövőjét Canadában, eleinte úgy éreztem, nem tudok majd válaszolni. Előbb egy szolga szűkszavúságával, majd ügyvédi bőbeszédűséggel, később egy író látomásával akartam válaszolni. Végül úgy éreztem, hogy akármint is válaszolok, — pózoló színész — valójában ripacs — lesz belőlem. S, amint így latolgatom a helyes feleletet, egyszerre csak ránézek a tenyeremre s azt veszem észre, hogy négy kis figura kezd táncolni rajta. A szolga, az ügyvéd, a színész és az író. Hallgasd csak végig játékukat.

I. KÉP.

Játszódik Fertőrákosnál, a magyar-osztrák határszélen. Négyen hasalnak a kukoricásban, hogy elkerüljék az orosz járőrök vadul pásztázó fénysugarait. Hajnalban, amikor a szürkület még elmossa a testek körvonalait, szinte némán bandukolnak az erdőn át, amelynek végében az

osztrák határt sejtik. Lábaik óriás ökörpalacsintákká dagadnak a decemberi sártól és zuzmarától. Alkalomszerüen verődtek össze, amikor a barbár orosz csizma eltaposta a magyar forradalmat. Uj hazát keresnek maguknak.

A beszélgetés lassan, vontatottan halad közöttük.

Színész: (Kicsit suttogva) Na most már indulhatunk. Alábbhagytak ezek az átkozottak. (Felkel a földről. Gyorsan letörli a sarat ruhájáról. A többiek hasonló módon. Elindulnak.)

Színész: (Körülnéz. Majd patétikusan mondja). Lehet, hogy ez az utolsó szerepem? Többé nem játszom? Nem lesz magyar közönség, aki hallja szavamat? Itt pusztulok el — deklamálva mondja — a fertőrákosi sötét erdőben?

Ügyvéd: Színész úr, miért olyan sötétenlátó? Amerikában, a szabadság hazájában nagyon megbecsülik a művészeteket, s Ön ott is biztosan érvényesülni fog. Csak azt nem tudom, én.............. (gondolkodik) én............ a jogász, mi leszek? No, de sebaj, csak egyszer élve jussunk át a határon, még a földet is meg fogom csókolni ott, ahol új hazát találok.

Iró: Mit fogok csinálni? Ez is kérdés? Irni fogok. A szabadságot fogom megénekelni. Ódákat fogok zengeni. Elszáradt vénám a szabadság friss erőitől meg fog duzzadni és áradni fog, mint a tenger tébolyult dagálya. Hogy, hogyan fogja megérteni az angol közönség? Nem tudom! De írni fogok.

Szolga: Bizony jobb lenne azért, ha az urak valami szakmát tanulnának, mert én nem ismerem Amerikát, de azt gondolom ott inkább megbecsülik azt, aki kezével keresi a kenyerét.

Ügyvéd: Hát mi nem kezünkkel keressük a kenyerünket? Azt hiszi, nem véres veríték tapad egy-egy bűnügyi védelemhez?

Színész: Mit gondol, egy szerep átéléséhez nem kell szív és lélek? Az alakításhoz nincs erőre szükség?

Iró: Higyje el barátom, a gondolatok báláit hordozni, nehezebb feladat minden fizikai munkánál.

Szolga: Lehet. Ehhez nem értek, mert én csak gabonászsákokat cipeltem a hátamon a nádudvari malomban. Munka,...... munka, ... — mondja egykedvüen — ehhez értek, máshoz nem! Szegény szüleim nem taníttattak s most szégyenkezhetek az urak előtt.

Ügyvéd: Sohasem szégyelje magát kedves Barátom, — mondja vállveregetve — amig minket lát. Nyugodt lehet, ha egyszer kijutunk, mindent megteszünk megáért. Amerikában ismerik nagy ügyvédi harcaimat. Beáll hozzám szolgának. Hamarabb fog boldogulni, mintsem gondolná!

Szolga: Remélem ...... Remélem...... A munka mindenütt munka. Én nem ijedek meg a munkától. Nagyon köszönöm Ügyvéd úr!

(E beszélgetés közben szinte észrevétlenül érik el az osztrák határt.)

Színész: (Fellelkesülten odarohan s megcsókolja az osztrák zászlót s felkiált) Éljen a szabadság!

Ügyvéd: (A távolodó Magyarország felé mutat) Igazságot e szegény honnak.

Iró: Tavasszal visszatérek Hozzád, miként a fecskék.

Szolga: Isten Veled, magyar hazám.

(Ezzel zárul az első kép)

II. K É P.

A második kép Canadában, Torontoban játszódik. Egy nagy hotel 18. emeletét takarítják a Szolga, az Iró, az Ügyvéd és a Színész.

Szolga: Jaj, Ügyvéd úr, hát nem jól fogja azt a porszívó gépet. Ugy táncol azzal a géppel, mintha csárdást járna. (Elveszi kezéből a gépet, mutatja, hogyan kell vele dolgozni.)

Ügyvéd: Várjon csak. Várjon. Nézze, most lassan, óvatosan megfogom. (Úgy fogja, mintha aktát tartana a kezében). Azután jóerősen alányúlok, s minden megy magától. Ja, barátom a logika, — ismétli — a logika, az sokat

számít. (Amint ezt mondja, a gép nagyot ugrik a kezéből.)

Szolga: (Elkapja a megugrott gépet, hogy össze ne törjön.) Hm. A logika? Hát az sem rossz, a logika. Azért mégis a legjobb, ha így tetszik fogni a gépet, így könnyedén. (Mutatja). Szinte ne is érezze, hogy géppel dolgozik.

Ügyvéd: Könnyen beszél, magát az Isten is szolgának teremtette. (Törli homlokáról az izzadság-csöppeket). Bizony azt reméltem, hogy az angol ügyvédek együttérzésből inkább magyarul fognak tárgyalni, semhogy magunkra hagyjanak. Hittem, hogy a nagyszámú refugeekre tekintettel, az igazságszolgáltatásba — legalább párhuzamosan — bevezetik a magyar nyelvet is. Átkozott remények — legyint a kezével — semmivé foszlottak. Hej, nem így képzeltem el a szabadságot.

Iró és Színész, akik kissé távolabb létrákról a csillárokat takarítják, most bekapcsolódnak a beszélgetésbe.

Iró: (Ügyvédhez) Nem így képzelte el a szabadságot? Hát mit gondol, én így képzeltem el? Amikor Goethe azt mondotta: Legyen több világosság, — nem arra gondolt, — hogy magyar írók takarítsák az izzólámpákat, meg a búrákat Amerikában. Én ódákat akartam írni, áradó sorokat, amelyek szivenütik az olvasót, s most nekem kell tartanom attól, hogy az áram meg ne üssön. Balga fejjel azt reméltem, hogy verseimet — ha nem is érti a közönség — legalább a ritmusáért vásárolni fogja s otthon téli estéken, a kandalló mellett angol ladyk és gentlemenek, magyar verseket olvasnak fel inasaiknak. Istenem — sóhajt — milyen halhatatlan sorokat írtam:

Ölemben ül az édes,
Egy csók mindenre képes,
Szívén pihen a kezem,
Tik-tak szól szerelmesen.

Hiába, valahol mégis elhibáztam ezt az életet.

Szolga: Ne legyenek elkeseredve. A munka nem szégyen. (Közben kiveszi az Ügyvéd kezéből a gépet, s dolgozik vele.) Néhány év alatt maguk is meg fogják ezt tanulni. Lássák és sem végeztem egyetemet. (Majd az író felé fordul.) Jobb volna, ha most az Iró úr a szibériai hómezőkön

végezne kényszermunkát? Én jártam arra, ismerem őket. Nem kérek belőlük, a tovarisokból!

Színész: Az más! Az kényszermunka. De ezt a szerepet én választottam. Én akartam Amerikában szabad ember lenni! S most játszhatom táblás házak mellett a eleaner szerepet. A hajón még azt hittem, hogy berendezett, állandó magyar színházzal és magas gázsival várnak engem. És sehol semmi. Pedig, de jó volna játszani megint! Milyen érdekes lenne, ha a Hamletben magyarul szólalna meg az öreg király szelleme. Hamlet is, meg a közönség is, hogy meg lenne rémülve. (Most már szavalva mondja):

— Lenni, vagy nem lenni? — ez itt a kérdés. A színész, ahogy a kezeivel játszik, elengedi a létrát s majdnem összetöri magát.

Szolga: (Odaugrik s elkapja a létrát) Azt nem értettem, hogy kinek a szelleméről beszélt az előbb, de ha leesik a létráról, bizony lehet már csak a szelleme marad közöttünk. Tessék vigyázni, ez nem színház!

III. K É P.

Játszódik tíz évvel később egy elegánsan berendezett irodában, ahol íróasztalnál ülnek: a Szolga, az Ügyvéd, a Színész és az Iró, mint egy modern takarító vállalat tulajdonosai. A vállalat neve: Szolga, Ügyvéd, Színész, Iró Cleaner Company.

Szolga: (Telefon a kezében) Igen. A Hotel Canada összes ablakait meg fogjuk tisztítani. Hogy szép lesz-e? Hogy kérdezhet ilyet Uram? Vállalatunk millió dolláros alaptőkével rendelkezik. Természetesen! Jegyeztem. Oké!

Ügyvéd: (Ugyancsak telefonál) Sajnos nem áll módunkban ehétre appointmentet adni, mert nagyon foglaltak vagyunk. Jövő hét szerda jó lesz? Hogy ötven dolláros munkáról lenne szó? Nem kérem. Mi ilyen kis munkálattal nem foglalkozhatunk. Mi a szemét nagyját takarítjuk. Igen Uram a nagyját! A kicsijét bizzák az újonnan jöttekre. Sajnálom. (Leteszi a kagylót és a többiek felé:) Az embernek vérzik a

szíve, sokszor úgy szeretne segíteni, dehát nem lehet. Egy vállalat, az egy vállalat (Kezeit hatásosan széttárja.)

Iró: (Nézi elmerengve a kezében lévő csekket) A legszebb írás, amit életemben írtam. D o l l á r c s e k k. (Mondja elnyújtottan) Istenem, ha Csokonai Vitéz Mihálynak ilyen írás lett volna a kezében, akkor nem kellett volna Debrecenben fiatalon tüdőbajban meghalnia. Pedig ő talán még nálam is tehetségesebb költő volt. "Rám ezer virággal szórtad a tavaszt, s égi boldogsággal fűszerezted azt" — rebegte egyetlen szerelméhez Lillához. Ha Amerikában élt volna bizonyára így írt volna. "Rám ezer dollárral szórtad a tavaszt és égi boldogsággal fűszerezted azt."

Színész: S én az öreg király szellemét akartam játszani Hamletben. Ó én balga! Hát van ennél csodálatosabb szerepkönyv, mint a vállalatunk mérlegbeszámolója? Alaptőke: egymillió dollár. Gépek, berendezések értéke ötszázezer dollár, haszon ———— (megáll s rámutat a kezében lévő mérlegbeszámoló egyik oldalára) ...... itt legjobb hatásos, néma szünetet tartani, mert azért a canadai adóhatóságok nagyon pártolják a művészeteket s képesek ugyanezt a darabot többször is megnézni.

Szolga: (A többiekhez) Uraim fejezzük be a munkát. Ma öt éve annak, hogy megalapítottuk vállalatunkat. Üljünk be gépkocsijainkba, menjünk százötven milenyira a Lake partjára. Fujjuk ki magunkat. Ünnepeljünk.

Ügyvéd, Színész, Iró: (Valamennyien) Menjünk. Ünnepeljünk!

Ügyvéd: E szent pillanatban azonban ne feledkezzünk el ragyogó újításunkról, amely számunkra ezt a hatalmas sikert adta.

A többiek egyszerre: Igaz!

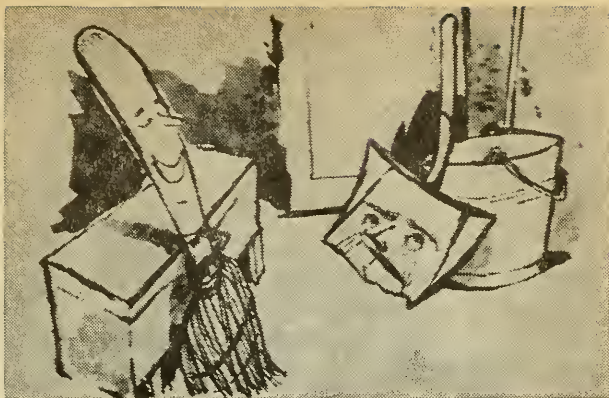
Mind a négyen lehasalnak s nyelvükkel nyalni kezdik a padlót.

Ügyvéd: (Földön hasalva) Ilyen patent géppel még senki sem takarította ezt a hatalmas országot.

MIND A NÉGYEN KÓRUSBAN: Ez az ország megérdemli.

Érted a végét, Danikám?

Sokszor ölellek családoddal együtt. Pista.

XII. Fejezet.

HOTEL CANADA

Politikai szatira.

Húsz éve nem írtam egy sort sem. Hitler alatt nem tudtam, Sztalin alatt nem akartam. A sors pörölye betűimet tulajdon testemhez verte, így lettek azok hajlékonyabbak az acélnál.

Canadában születtem újjá. Itt az emberek egyetlen ideál felé törtetnek: Gúlát raknak össze dollárokból. Nemzeti szenvedélyük engem is magával ragadott. Elhatároztam, hogy a diktátorok által összetört gerincemet csekkönyvvel fogom kiegyenesíteni. Be kell vallanom, hogy ez az operáció kitünően sikerült. Amióta ugyanis csekkönyvem van, — amit sűrű lapát és seprő-fogással — verejtékeztem össze, — azóta vénám megtelt, fellángolt elnyomott írói szenvedélyem.

Ennek köszönheti ez a kis beszélgetés is megszületését az Uj Seprő és a Régi Lapát között, Hotel Canadában, az amerikai életforma igézetében.

Ez a kis jelenet akkor játszódik, amikor huszonkét évi "uralkodás" után a liberális párt elveszti többségét és a konzervativ párt tör előre a választásokon.

Uj Seprő: (A Régi Lapáthoz) Hogy van? Remek időnk van ma!

Régi Lapát: Ó, igen szép napunk van.

Uj Seprő: Úgy vártam már, hogy munkába vegyenek. Minden cirokszárammal a földhöz szeretnék símulni, hogy betöltsem rendeltetésemet.

Régi Lapát: Bizony nagy szükség volt már Új Seprőre ebben a hotelben. A Réginek már nem volt annyi ereje sem, hogy a szemetet reám seperje.

Uj Seprő: (A sarokban némán kuksoló Régi Seprő felé) Magam sem értem, hogyan volt lehetséges, hogy huszonkét évig ezt a hatalmas hotelt ugyanazzal a Seprővel seperték. Már azt hittem örökre arra leszek kárhoztatva, hogy a sarokban álljak. Pedig ahogy itt körülnézek, nem árt egy nagytakarítás. A manager officehoz vezető lépcső vasrácsára ujjnyi vastag por tapad. A feljáró alatti zugokban mennyi kóc, szemét, piszok.

Régi Seprő: (Az egész beszélgetés alatt csak némán, sértődötten, elkopott cirokszáraira támaszkodva áll, mint aki azt mondja:)

Kiváncsi vagyok Sir New-Broom úr (Uj Seprő úr) mire megy ezzel a nagy takarítással? Huszonkét év alatt a Hotel vendégeinek a tisztaság ellen semmi kifogásuk sem volt, s ime egyszerre Régi Lapát is Uj Seprő után kiabál. Hálátlan világ ez! (Nagyokat sóhajt).

Régi Lapát: (Uj Seprőhöz) Én is abban koptam el, hogy folyton new-comerek kezébe adtak, akik nem értettek a sepréshez. Legutóbb is egy magyar ügyvéd használt, s folyton kiejtett a kezéből. Meg is roppant bele a derekam. (Fogja a derekát) Igy nem lehet egy Hotel tisztaságát megóvni.

Uj Seprő: Szorgalmas angol szolgák kezében egészen másképen nézne ki ez a hotel. Minek ennyi new-comer a városokban? Reginába menjenek és ott termeljenek minél több cirokszárat, hogy angoljaink finom uj seprőkkel takaríthassák ezt a hatalmas hotelt.

Régi Lapát: Mennyire igaza van. Legutóbb is, amikor ez a magyar ügyvéd a main lobbyban felejtett, — nemcsak ügyetlen, de feledékeny is volt a szerencsétlen — kihallgattam két tory úr beszélgetését.

Az egyik azt mondotta:

Borzalmasan sok pénzt költünk arra, hogy leigázott országok fiait hozatjuk el saját költségünkön és futószalagon hotelszolgákat gyártunk belőlük. Sokkal helyesebb lenne a régi angol szolgákat jobban díjazni, azok minden munkára alkalmasak. Az én szolgám harmincötévi szolgálat után farmot vásárolt magának Hamilton mellett.

A másik tory úr erre azt válaszolta:

Bizony volt idő, amikor a mieink csupán husz dollárt kaptak hetenként s mire jutottak belőle. Kénytelenek öregségükben egy kis saját bungalowban, egy 1955-ös Forddal, egy többéves truckkal, havi ötven dollár nyugdíjból tengetni szerencsétlen életüket és csekkszámlájukat fogyasztani.

Uj Seprő: Csak egyet nem értek?

Régi Lapát: Mit?

Uj Seprő: Az éjjel egy igazi angol szolga vett igénybe és én már örültem, hogy megmutathatom neki friss energiáimat. De mondhatom Neked — suttogva mondja, hogy a Régi Seprő ne hallja — ez az angol egyáltalán nem akart dolgozni. Leült a földre, maga elé tette a csekkönyvét, s egész éjszaka azt számítgatta, hogy ő nem hajlandó ezt a nehéz munkát mindössze heti negyvenöt dollárért végezni. Hajnalban egyszer dühösen megragadott, kivitt a main lobbyba, de utána nyomban visszadobott a sarokba és azt mormolta:

Nem nekem való munka. Csinálják a new-comerek. Azok olcsó munkaerők, azoknak minden fillérre szükségük van.

Ehhez mit szólsz? — fordul a Régi Lapát felé.

Régi Seprő: (Finom füleivel dermedt magányában is meghallja az Uj Seprő panaszát, s mintha kárörvendve a kezeit dörzsölné, — elkopott cirokszárait egymáshoz dörzsölgeti.)

Régi Lapát: Én is hallom, hogy panaszkodnak a régi angol szolgák. Azt mondják: Nem igazság az, hogy a régi személyzet, mely megszokta a legnehezebb munkát — a lógás közben való lógást — ugyanannyit kapjon, mint a new-comerek.

Uj Seprő: Tudod mi a megoldás?

Régi Lapát: Micsoda?

Uj Seprő: Szerintem a Hotel managernek teljesítenie kell a régi angol szolgák összes kívánságait. Intézkednie kell, hogy akik Canadában születtek, születési pótdíjat kapjanak és kevesebb income-taxot fizessenek. Le kell szállítani a nyugdíjaztatási időhatárt hatvanöt éves korra és háromszor annyi nyugdíjat adni, mint amennyiből meg lehet élni. Meg kell akadályozni, hogy a magyar menekültek tömegesen menjenek hotelszolgáknak, s különösen az értelmiséget rá kell szorítani arra, hogy cirokot termeljenek Reginában. Teljesen helytelen felfogás az, amit mi a bevándorolt európai értelmiséggel gyakoroltunk eddig. Minek kell részükre fényüző hotelszolgai, day- és night cleaneri állásokat biztosítani. Chemikusok, mérnökök, orvosok, tanárok, ügyvédek kitünő ciroktermelők lehetnek. Csak így lehetne elérni azt, hogy amikor egy angol szolga nyugdíjba megy a bungalowjához, carjához és truckjához még ötvenezer dolláros csekkszámlája is maradjon szegénynek.

Régi Lapát: S, gondolod, ha az összes kívánságok teljesítve lesznek, a Hotel tisztább és látogatottabb lesz, mint volt, a vendégek elégedettebbek?

Uj Seprő: Én ebben egész biztos vagyok.

Régi Lapát: Tudod, ez valóban nagyon fontos. De hidd el, mindennél még sokkal fontosabb, hogy az én derekam minél tovább bírja ezt a nehéz munkát. Nézd én olyan jól meg voltam az angol szolgákkal. Ők nem bántottak engem, én meg szép nyugodtan pihentem a sarokban. Miért van arra szükség, hogy annyi új beözönlő árasszon el bennünket, felforgassa életrendünket s engem, a Régi Lapátot is új nehéz munkára használjanak?

Uj Seprő: Mi volna akkor, ha Te is abba hagynád a munkát, mint a Régi Seprő — odasandít rá a sarokba — s elmennél nyugdíjba?

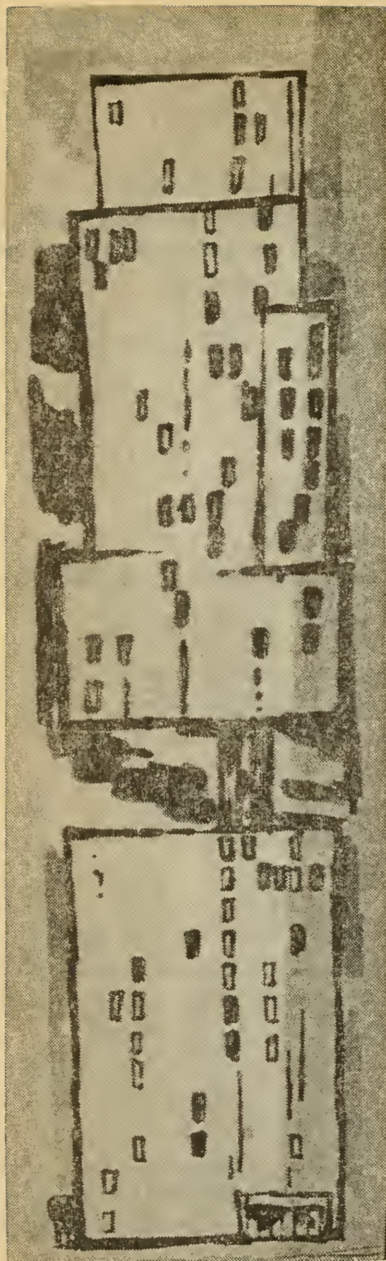
Régi Lapát: Nem tudok én heti csekkfizetés nélkül élni. Vedd tudomásul, az a csekkszámla, amiből csak elvesznek és nem tesznek hozzá, nem csekkszámla többé, hanem a kiadások jegyzéke, ezért nem akarok én nyugdíjba menni.

Uj Seprő: Akkor nincs más megoldás, csinálunk egy

nagy takarítást, ennek örülni fognak a hotel vendégei is. azt hiszik egy állandó tisztogatási hullámról van szó, közben azonban fokozatosan vigyázunk a Te egészségedre (a Régi Lapáthoz fordul) mert az angol szolgákkal együtt Ti vagytok a Hotel Canada erősségei.

Régi Seprő: (Méltatlankodva mormolja: Micsoda csunya kortesfogás az egész! Dühösen felborzolja cirokszálait és azt mondja: Nem olyan fából faragták a nyelem, hogy csak úgy sarokba engedjem rakni magam.)

Ezzel a beszélgetés véget ért. (1957 nyara.)

EZ NEM FEJEZET,
EZ
A BABONA DICSÉRETE.

A Hotelben nincs 13. emelet, a regényemben nincs 13. fejezet. Felvilágosodott ember, hogy lehet babonás? — kérdezhetné valaki. Erre az a válaszom, hogy csak felvilágosodott ember lehet igazán babonás. Hogyan? Ha én a Hotelben minden 13. lépcsőt kihagytam volna és nem mostam volna fel, a Piszok-főnök régen felfigyelt volna rám, kidobott volna, csak az írásra lettem volna szorítva és régen befutott ember volnék. Ezt a hibát még egyszer el nem követem. Ezzel szemben nem ellenérv az sem, hogy az angolok a tréfában nem ismerik a babonát, mert legalább úgy igaz, hogy a babonában sem ismerik a tréfát. S csak nem fogom könyvem sikerét veszélyeztetni azzal, hogy 13. fejezetet írok? Minek az? Következzék csak a 12. fejezet

után a 14.-ik. Ha az angoloknak így jó a Hotel, talán a könyvem is így lesz jó és kit érdekel akkor a kritikusok véleménye, ha az angoloknak tetszik. Hogy az irodalomban ez nem szokásos? Miért, az talán szokásos, hogy Thomas Mannt, Verhaerent kiűzték hazájából, Stefan Zweig öngyilkos lett, Rimbaud kénytelen volt elhagyni hazáját és 18-éves kora után egy sort sem írt. Én meg negyvenötéves korombban, angol nyelvterületen, magyar író lettem egy hotel sarokban?

Ugyan! Ugyan! Egy kis babona csak kell ahhoz, hogy erről a szédült világról az ember azt higyje, — nem is a világ szédült, hanem ő, amikor babonás.

Például, ha az oroszok is egy kicsit babonásak lennének és félnének az általuk leigázott népek jajszavától, — vezetőik éjfélkor összerázkódnának a szellemek járása miatt, — a világ sokkal boldogabb lenne és nem kellene a leigázott népek fiainak a Hotel Canadába szállniuk, hanem parányi otthonaikban élhetnék egyszerü életüket.

Azt ajánlom Hruscsovnak — a kommunista cárnak — semmi mást, csak a babonáikat tanulják el az angoloktól, akkor ők is meghódítói lehetnek a világnak, addig csak a népek leigázói.

Hruscsov nemrég, — közismert szerény stílusában — azt mondotta:

Idióta, aki nem hisz a szocializmus elterjedésében a világon.

Erre csak azt válaszolhatom:

Az egész világon el fog terjedni a szocializmus, csak egy helyen lesznek nehézségek, Oroszországban.

Mi az, hotelszolga felel Hruscsovnak? A szocialista zsarnoknak egy kapitalista szolga? Mi van Ike-kal? Ő szegény raspberrypietől elrontotta a gyomrát s azért nem felel. Itt ugyan nincs oroszországi értelemben vett szocializmus, de azért megengedik, hogy egy hotelszolga válaszoljon Hruscsovnak! Miért ne? Ha talál rá kiadót?

Itt nem ismerik sem a katorgát, sem a meghamísitott tárgyalások rendszerét, itt az emberek annak a káprázatnak élnek, amit életnek szoktak nevezni.

Ez Amerika, Hotel Canada!

XIV. Fejezet.

A LEVÉLSZEKRÉNY.

Ha az arányokat, a nyelvet, az éghajlatot és a szokásokat magamévá tudnám tenni, mindjárt otthonosabban érezném magam Canadában. Mindössze ennyi előfeltétel hiányát igazán könnyű megszokni.

Ami az arányokat illeti:

Az Ontario tó hatalmasabb, mint Magyarország (ha igaz az, amit a teacher a Wiener Neustadti táborban tanított, az indulás előtt, akarván elképeszteni bennünket. — Neki sikerült, nem tudom, hogy nekem fog-e sikerülni az olvasónál?) Canada százszor akkora, mint szegény hazám. S miután angolul nem tudok — nem sokkal — mindössze százszor kisebbnek érzem magam a canadaiaknál. Gondolom találóan exponálok, ha azt írom, — a porszemnél alig érzem többnek magam. A canadaiak kitünő érzékükkel ezt hamar észre is vették rajtam.

Ami a nyelvet illeti:

Nem kellett többet csak egy félmondatot kinyögnöm angolul és már is a megfelelő helyre tettek. Padlómosó, portörlő, hotelszolga, szóval porszemgenerális lettem. Úgy űzöm magam előtt a porszemeket, mint a Volgaparti orosz őrség az elhurcolt magyarokat. A különbség csak annyi, hogy én kevesebb kárt okozok bennük, mint ők a magya-

rokban. Megértőbb és emberségesebb vagyok foglyaimmal szemben. Sajnos ezt a főnökeim is ugyanilyen jól látják mint én.

Ami az időjárást illeti:

Aki európai időjárási hagyományokkal érkezik Canadába és ahhoz úgy kíván ragaszkodni, mint az angolok a saját hagyományaikhoz, — az elveszett ember. Mi otthon négy évszakot ismertünk:

A telet csikorgónak, a tavaszt zsongítónak, a nyarat észbontónak, az őszt borongósnak ismertük.

Ezzel szemben Canadában csupán egy évszak van: a tél. — A tél, melynek junius elején vannak tavaszra, julius derekán nyárra, s szeptember végén őszre emlékeztető fellángolásai.

A tavak által párássá dunsztolt, s az északi szelek által jegesen befolyásolt időjárás úgy jellemzi Canadát, mint Európa nagy részét a négy évszak változása.

Ami a szokásokat illeti:

Ezek viszont annál figyelemreméltóbbak. — Egy dolog hamar megragadta a figyelmemet, hiszen imádott hitvesem is figyelmeztetett rá.

— Érdekes dolog ez itt Canadában — mondotta Magda — hogy a postás a küszöb elé szórja a leveleket, mintha rózsákat hintene szét a földön.

Valóban! A nagyobbrészt fával impregnált, vagy fából alkotott és kővel impregnált, vagy egyszerüen fából készült házakba nem csönget be a póstás, hanem földre veti kincseit és továbbmegy. Bár indokolásul hozzá lehetne fűzni, hogy hiába is csöngetne, hiszen a legtöbb lakó amúgy sincs odahaza, — mégis ez a dolog kicsit fúrta az oldalamat.

Valahányszor hazajöttünk és a földön, vagy félméterre a küszöbtől egy-egy általunk becsesnek vélt levelet megtaláltunk, az itteni szokásoktól eltérően csóváltam a fejem. Igazi canadai sohasem csóválja a fejét, ezt csak a megviselt idegrendszerű európaiak szokták tenni.

Igy, ha levelet vártunk, vagy levél érkezett, a kézbesítésnek ez a friss amerikai módja állandó beszédtéma volt közöttünk.

Elhatároztuk, hogy ezen a helyzeten rövidesen vál-

toztatni fogunk annál is inkább, mert a házban lakó kis hároméves angol fiúcska előszeretettel lovagol azokon a hoszszúkás air-mail leveleken, amelyeket barátaimtól a világ különböző tájairól kapni szoktam.

— Igen egyszerű a megoldás — mondotta Magda — levélszekrényt fogunk venni.

— Gondolod, hogy ez a postásra hatással lesz — kérdeztem — hiszen egy magvető biztonságával szórja szét a leveleket a küszöb elé?

Majd némi tépelődés után így folytattam:

— Képzeld, mi lenne akkor, ha megnyerném az Irodalmi Ujság nagy díját Londonban, — az értesítő levél egyszerűen elkallódna, s én sohasem szereznék tudomást arról, hogy babérkoszorús író lettem?

Magda, aki kicsit kételkedve tekint az erkölcsi sikerek felé, azt válaszolta:

— Még, hogy elveszne a babérkoszorúd? De mi lenne akkor, ha a fontcsekk tünne el, amit az Irodalmi Ujság küldene a cikkeidért?

Igy azután elmentem, hogy egy kis levélszekrényt vegyek magunknak. Találtam is a harmadik üzletben — ez is csoda volt, hiszen ilyen luxusra minek költeni — egy fekete lakkszínű, tündéri levélszekrényt. Rögtön megvettem és kifizettem érte a hatvanöt centet. Amikor megvettem akkor jöttem rá, hogy hiszen ehhez lakat is kell. Mivel azonban csak parányi lakatot lehetett hozzá venni, — amit itt rézből gyártanak — a lakat egy dollárba került. Végre tehát volt levélszekrényünk egy dollár hatvanöt centért.

A levélszekrény beszerzése össze esett azzal az idővel, amikor résztvettem az Irodalmi Ujság londoni novella és tárca pályázatán.

A szerkesztőséghez a következő bemutatkozó levelet intéztem:

"Nevem: N á d a s y István. Születtem 1957-ben Torontoban. (Ont. Canada) Keresztapám .... író. (Nevét nem írhatom meg, mert a pályázat elbírálásánál nem kivánlak Benneteket befolyásolni) Keresztanyám S. E. szinigazgató úr. Sejtjeim: Immigrénekből állanak. Fehér egér vagyok. Táplálékom a könyv és ujságpapir. Tragédiám,

hogy Papírországból (Canada a világ legnagyobb papírtermelő állama) a brit szigetekre kell repülnöm ahhoz, hogy ékezetes betüket rághassak.

Természetem szerint az ellentmondások fehér egere vagyok. Előző életemben budapesti ügyvéd voltam, most torontoi cleaner vagyok. Elvégre a vándorlások korában élünk s nekem hinnem kell a lélek vándorlásában is. Ott tűrtem a hivatalok garázdálkodásait, itt a piszkát takarítom.

Hitler alatt magyarként a magyar lobogó sárbatiprásáról, az igazságtalan háború elvesztéséről, a "felszabadulásról" álmodtam.

Amikor álmom megvalósult a "felszabadítóimtól" való megszabadulásról, az osztályharc legyőzéséről, a félelem nélküli életről álmodtam.

Most, megszabadulva "felszabadítóimtól" angol nyelvterületen magyar írónak álmodom magam.

Otthon a kommunizmus alatt kiszáradt vénámat még a megáradt Duna sem tudta táplálni. Itt minél több angol szót hallok, annál édesebb magyar szó kel szárnyra bennem.

Tisztelt íróbarátaim! Vigyázzatok reám, nehogy az írástudatlanok fekete macskája bekapjon és megegyen.

Mellékelten küldök négy írást. Arra kérlek Benneteket, hogy érdeme és zsebetek szerint díjazzatok, csak pénzt ne kérjetek többet, mint a lap előfizetési árát egy évre. Ezt a honoráriumból nyomban levonhatjátok.

Az ismeretlenség homályából meleg szeretettel üdvözöllek Benneteket a magyar forradalomhoz méltó új harcotokban."

Eddig a levél. Barátaim azt mondották, meglátod a főszerkesztő táviratozni fog Neked, ha műveidet elolvassa.

Talán azt fogja táviratozni, hogy hagyjam abba az írást? — kérdeztem tőlük öngúnnyal.

Barátaim azonban jobban hittek bennem, mint én magamban.

A pályázat óta természetesen fokozódó izgalommal lestük az érkező leveleket. Bár a pályázat határideje szeptember 1.-ével járt le, mégis jóval a határidő lejárata előtt valami égi jelre vártam, egy megváltó üzenetre, ami feloldaná idegfeszültségemet.

A postás azonban továbbra sem szentelt figyelmet az édes, kis, lakk levélszekrénynek s változatlanul földre szórta a leveleket. Ilyenkor martak a kétségek: Hátha az angol gyerek — a házunkból — ette meg a szerkesztőség válaszát.

Ezt gondoltam, bár írást enni nem angol, hanem kizárólag magyar szokás, — vígasztaltam magam. Eszembe jutott szegény édesanyám elbeszélése arról, hogy még nem voltam egészen egy éves, amikor előszeretettel játszottam a kályha körüli hamuban és hieroglifákat, írásjeleket rajzolgattam, s ahogy egyszerre valaki váratlanul belépett a szobába, — megijedtem s az írásjeleket a hamuval együtt bekaptam és megettem.

Azóta üldöz a végzetem, az írásjeleimet mindig le kell nyelnem. Hitler alatt, mint szökevény, hatalmas életrajzi regénybe fogtam, s amikor házkutatás volt, apró darabokra szaggattam szét, megettem az írást, mielőtt a farkas felfalt volna engem is.

Sztalin alatt egy kommunista kritikushoz kerültek az írásaim s azt mondotta:

Határozottan tehetséges, de nincs benne irányelv, proletáröntudat, szempont, — belémfulladt a szó, az írásaimat megint le kellett nyelnem.

Most, a szabadság levegőjében — gondoltam — nem maradhatnak írásaim válaszolatlanul, hiszen írásaimban a MÁT kívánom sugározni.

A levélszekrény megvásárlásával, mint a jó gazda, mindent megtettem, hogy a vetésem kikeljen és gyümölcsöt teremjen.

A postás azonban változatlanul földre szórta leveleit, mint sugarát a nap.

Egy hét után azonban csoda történt:

A postaláda parányi nyílásán egy habfehér boríték csillogott keresztül. Izgatottan nyitottam fel a ládát s azt mondottam Magdának:

— Meglásd, ez az Irodalmi Ujság válasza lesz, ez lesz az első fecske, ami a fészekbe berepült.

A költői invokáció ellenére azonban kiderült, hogy a habfehér boríték az Associated Medical Services levele volt, melyben a biztosító társaság közli, hogyha julius 15-ig

nem fizetem be a biztosítási díjat, akkor ha felvágnák a hasamat, vagy kiszúrnák a szememet, mind a sajátomból fizethetem, míg viszont, ha nyomban beküldök 6.50 dollárt, úgy az ő költségükre fognak feltransirozni.

Mit tehettem? Hogy a hasonló izgalmakat máskor elkerüljem, befizettem a 6.50 dollárt.

A dolog azonban nem volt ilyen egyszerű. Kínban fogant, körömtépő, húsba-idegbe vágó napok következtek. Csak az Irodalmi Ujság maradt szótlanul.

Bár a póstás már szorgalmasan rakta bele a ládába a világ minden tájáról érkező leveleket, az Irodalmi Ujság nem felelt.

Halálosan gyűlölni kezdtem a levélszekrényt. Folyton arra gondoltam, ha nem lenne láda, — ráfoghatnám, hogy elkallódott. Csupán egy vígasztalt, hátha nem kizárólag canadai, hanem begyökerezett angol szokás leveleket a földre szórni, — biztosan Londonban is ez a divat, s azért nem kapták meg az enyémet sem, — gondoltam.

Vígasztalásért barátaimhoz jártam. Ők azt mondották:

"Meglátod, nem írsz hiába."

Mindez azonban nem használt.

Egyszer azonban azt vettem észre, hogy a levélszekrény fel van törve, hiányzik róla a lakat. Kicsit örültem is a dolognak. Minek is levélszekrény, ha úgysem teljesíti kötelességét?

Valójában azonban egyre kedvtelenebb lettem s mind több energiával gondoltam másnapi munkámra, a padlómosásra. S miután esténként mindig későn feküdtünk le, már úgyszólván nem is törődtem az írással, csupán azzal, hogy megkönnyítsem az életemet, ahol tudom. Igy határoztam el magam, hogy a reggeli felkelést valamivel későbbre teszem s már előző este kikészítettem az alsó nadrágomat a rekamiére, a cipőmet az ajtóhoz, a nadrágomat a szék helyett a szögre és így tovább.

Másnap azonban, amikor háromnegyed 7 órakor az óra kakasa hirtelen megszólalt, — szinte félálomban — tökéletesen megfeledkeztem arról, hogy este egy fázissal mindent előbbre tóltam, — s semmit sem találtam a helyén.

Szinte az Irodalmi Ujsággal kiabáltam össze-vissza — önkívületben, — a hangsúly leginkább is neki szólt:

Micsoda ház ez? Semmit sem talál az ember a helyén. Maga csak alszik, ahelyett, hogy segítene keresni? — acsarkodtam Magdára is. Szombat volt és szegény élvezte a remek canadai szokást, a kétnapos week-endet. S, ahogy így kiabálok, észreveszem, hogy az alsónadrágom, mint egy gnóm, ott kuksol a rekamié tetején. Rettenetesen elszégyeltem magam, — nem volt azonban erőm beismerni bűnömet, — s még mindig feldúlt állapotot mímelve, dohogva rohantam el hazulról. Egész délelőtt törtem a fejem, hogyan engeszteljem ki Magdát, hát mit tehetett ő szegény, hogy az Irodalmi Ujság nem válaszol? Legfeljebb a levélszekrény a hibás, — gondoltam.

Délben bűnbánó hangon felhívtam telefonon, de kedveskedéseimet meg sem hallgatta, hanem azt mondotta:

— Jó hír van a Maga számára. — Ha haragban voltunk, kötelezően egy-két napig magáztuk egymást. Ez amolyan magyar szokás volt, nem Canadában tanultuk.

— Mi az a jó hír, Édes Szivem? — kérdeztem gyanutlanul.

— Faludytól levél jött — mondotta.

— Levél?! s ezt csak így mondod. Olvasd azonnal, — kiabáltam.

Magda olvasni kezdte:

"Tisztelt íróbarátom! Szellemes leveledet megkaptuk. (Fejedelmi többes.) Irásaid nagyon tehetségesek, valamennyit közölni fogjuk. Hogy mi lesz a pályázat eredménye, azt természetesen nem tudjuk, de addig is a legnagyobb honoráriumkulcs figyelembevételével küldünk Neked egy hatvan fontról szóló csekket. Sok, az eddigihez hasonló tehetséges írást várunk Tőled. Szivélyes üdvözlettel: Faludy György."

Szinte tombolva lelkesedtem a telefon mellett, s azt mondottam:

— Felmondom az állásomat! Irni, csak írni fogok!

Magda azonban a kagyló másik végéről kissé hidegen azt mondotta:

— Semmi esetre se siesse el a dolgot. Hatvan fontból nem lehet évekig megélni.

— Ó, hát te nem tudod, mi Faludynak az elismerése!? S nem mondottam, de azt gondoltam:

"Milyen édes, balga gyerek ez a Magda."

Egész délután majd szétvetett az öröm. Dolgozni egyáltalán nem akartam. Hogyne, egy tehetséges író, volt ügyvéd mossa a padlót, majd mit nem? S, amikor közvetlen főnököm a Boss of Durty, a Piszok-főnök rámszólt, hogy miért nem mostam le a lépcsőt, — valami nagyon gorombát akartam mondani, — azonban sajnos nem forgok eleget angol gyerekek között, s nem jutott goromba kifejezés eszembe, csak dadogni tudtam.

Mire a Piszok-főnök semmit sem értve dadogásomból így szólt:

"Well, akkor fogjon hozzá."

Mit tehettem, elvégeztem a munkát, azonban csak turkáltam a piszokban írói gőggel, mint aki azt mondja, na úgysem nyúlok seprőhöz többé életemben.

A lakásunkhoz érve a lépcsőfokokon úszva rohantam a lakásba s azt kiabáltam:

— Hol a levél? — ordítottam.

— Miféle levél? — kérdezte Magda.

— Na, ne ugrasson, hát a Faludy levele, amiről délelőtt beszéltünk.

— Velem Maga délelőtt nem beszélt! Talán a kedvesével?

S ekkor jöttem rá, hogy Magda becsapott, megboszszult a reggeli gorombaságaimért.

Hű de jó, hogy nem sértettem meg a Piszok-főnököt — gondoltam — most még kenyértelenek is maradnánk.

Ezeket gondoltam és visszasülyedtem a porszemek közé. A póstás a szétdúlt postaláda helyett, megint a födre szórta a leveleit, s éltem kedv-vesztetten egyhangú életemet.

Elkeseredésemben a következő újabb levelet intéztem most már személyesen a főszerkesztő Faludy Györgyhöz:

"A MAGYAR IRODALOMÉRT FELELŐS FALUDY GYÖRGY FŐSZERKESZTŐ URNAK.

Tisztelt Íróbarátom!

Megkísérlem csalárd módon felhívni a figyelmedet rám. Most nem írom a borítékra, mint 1957 junius 27.-i bemutatkozó levelemben tettem a pályázat szót, — talán kinyitod a borítékot és szórakozottságból beleolvasol az idemellékelt novellámba. Ezt is a pályázatra szántam.

Novella? Tulajdonképen egy kész szatirikus regény első fejezete. A regény címe: Hotel Canada.

Itt azt mondják: Irodalmi és világsiker lesz. Kik mondják? Nem kértem senkit, hogy ajánló levelet írjon Hozzád. Igazi író ajánlólevélben is csak önmagát ajánlja.

A junius 27.-i levelemhez mellékelt írásokból: Uj hivatásomról, a könyvem V. fejezete, a Gazdag patikus és a kapzsi ügyvéd VIII. fejezete, Milyen jövő vár ránk? — a XI. fejezete.

Csak egyetlen írás erejéig kóstolj bele ebbe a tömlőbe, ha ecet, vagy noah, — köpd az arcomba, de ha nektárt izlelnél, azonnal írj, sürgönyözz, telefonálj (a díjat ezúttal is vond le a honoráriumból) tegyél valamit, mert lassanként a humorom végéhez értem.

Humorista humor nélkül? Vén kecske, aki elnyalta már csipetnyi sóját és könnyei savát lefetyeli.

Tedd a mércét a legmagasabbra és attól is magasabbra, ha átérem: ölelj Magadhoz, ha lebuktam, taposs végig rajtam, nevess ki a világ előtt, hogy a mérce alatt akartam átszaladni.

Csak egyet ne tégy velem, ne hagyj olvasatlanul heverni a Haymarket Street-i szerkesztőség fiókjában.

Most óvatosabb vagyok, levelemet ajánlva küldöm, hátha sikerül így húsz évi keserű és néma hallgatás után a MAGYAR IRÓK közé regisztráltatnom magam. Hitler alatt nem tudtam, Sztalin alatt nem akartam írni. Betűimet tulajdon testemhez vertem, így lettek azok hajlékonyabbak az acélnál.

Micsoda pöffeszkedő gőg ez? Ki ez, aki vásári hangon kínálja magát? — kérded.

Itélj felettem és mondd azt: Leseprem a ponyvára. Nem téveszt meg rikácsoló hangjával. Humorista vagy, Barátom? Hamis ékszert kínálsz, fejedhez vágom!

Csak verd be a fejem, hogy megrepedjen! (Schizophrénia) — könyörgöm Neked.

Amint e sorokat írom, szirénahangok üvöltenek bele a dallamos olaszra hangszerelt Beatrice utcába. Tűz van! Az írást abbahagyom és rohanok a tűz irányába, nincs többre fél utca hossznyinál. Képzeld Barátom, egy garbicsos láda gyulladt ki. Füst csikarja a szemét hasát. Az egyik tűzoltó a ládára köp és eloltja. Mindannyian jót nevetünk, felszabadultan.

Csákjáikkal és köcsögkalapjaikkal a tüzoltók engem bohócsipkába öltözött debreceni gerundiumos diákokra emlékeztetnek. Hogy az utcába összeverődött kínait, japánt, olaszt és lengyelt, vagy egy-egy elvétett angolt mire emlékeztetik, — nem tudom. De együtt nevetünk.

Tisztelt Iróbarátom! Bocsáss meg, hogy az utcára megyek a hasonlataimért, de ha én sem vagyok más, mint tűz egy gárbicsos ládában, fojts el azonnal. Nem kell hozzá tucatnyi kritikus és motoros fecskendő! Köpj le, — elalszom örökre.Ne hagyd, hogy a füst kígyónyaka magasabbra tekerőzöm.

Olts el, csak válaszolj! Híved:”

Elküldöttem a levelet, bár igazában választ nem reméltem. S, amikor már örökre letettem az írásról, megpillantottam az Irodalmi Ujság szerkesztőségének levelét. A félelemtől szederjés ajakkal, s reszkető kezekkel bontottam fel. A levelet Faludy György főszerkesztő írta és röviden azt tartalmazta: “Irásodat nagy örömmel és élvezettel olvastam, eredetisége, őszintesége miatt,” — írta — .... igen tetszett nekem’’, — közölni azonban regényrészletet nem tud. A jövőben is vár írásokat tőlem, a pályázat eredményéről pedig későbben értesít.

Ennyi viszontagság után jöttem rá arra, hogy igen jól nélkülözhető a postaláda. Remek canadai szokás az, hogy a póstás a földre szórja a leveleket, s ha egyszer valamikor fontcsekk lenne benne, azt is biztosan meg fogom kapni.

Itt a földön is kincsek hevernek, csak le kell hajolni értük — gondoltam — és felemelni. Csak a derekam ne lenne

kissé nehézkes ehhez a hajolgatáshoz, — morogtam. De ez már az elismert író morgása volt, aki megtanulta tisztelni a canadai pósta-szokásokat s a levélszekrénynek még a maradványát is eltüntettem a bejárattól.

XV. Fejezet.

PETI ÉS ZSUZSI.

Peti nem volt még négyévesnél több, amikor szamárköhögésbe esett. A hegyek közé vittem egy gyermekorvoshoz pihenni. A hó óriási pelyhekben hullott, amikor az orvos lakására hajtottunk. A taxi a sűrű hóban a lakástól mintegy ötszáz méterre elakadt. A kocsit elküldöttem és Petit a magunkkal hozott szánkára raktam és így húztam a hóban. Szokatlan volt ez a feladat és a nagy hóban a szán kétszer is felfordult, Peti meghempergőzött a hóban.

Másodszorra Peti azt mondotta nekem:

— De rossz ló vagy Te Apu!

Azóta is pirulok, hogy milyen Apa vagyok én, akiről a gyermeke már négyéves korában megállapította, hogy a lónál is rosszabb.

A gyermekorvos nagy szeretettel fogadta Petit, — ebben nemcsak a busásan felszámított pensióár játszott közre, — de az orvos valóban érdeklődött a gyerek iránt. Az egyik zimankós este az orvos azt kérdezte a magányosan játszó gyerektől:

— Mondd Peti, szereted Te Apukádat?

Peti azt felelte:

— Nagyon szeretem, de nagyon sajnálom őt.

— Sajnálod? Miért sajnálod?— kérdezte meglepetéssel az orvos.

— Azért sajnálom, mert ha megnövök, nem lesz neki kisfia.

Én azt hiszem, ettől az időtől kezdve az orvos nem kérdezte többé meg a gyerekeket, hogy szeretik-e szüleiket.

Zsuzsi talán hatéves lehetett, amikor észrevettük, hogy a szomszéd kisleányok játékait előszeretettel hozza haza. Egy alkalommal nagy előadást tartottam neki a bűnről, a várható büntetésről és így tovább, amikoris Zsuzsi könnyekkel a szemében felháborodottan azt vágta oda nekem:

— Apu, akkor Neked fogalmad sincs, hogy mi a lopás? Én csak kölcsönbe veszem Katitól (szomszéd kisleány) a játékot, s amikor elromlik, rögtön visszaadom.

— Látod — mondom Magdának — ezt kellene tanítani az egyetemen és nem a római jogászok meghatározását a lopásról.

Egyébként mindkét gyerek a maga sajátos módján reagált a canadai életre. A nappali szolgasorsom és esteli botorkálásaim e sors papírra vetett árnyai között, meglehetősen elvont a gyermekeimtől. Arra a canadai álláspontra helyezkedtem, hogy tíz-tizenegy éves korukig én neveltem őket, most ők neveljék saját magukat tovább.

Petinél ez lehangoló eredményt szült. Egyik napon ugyanis odajött hozzám és azt mondotta:

— Te Apuci, mondhatok Neked valamit?

— Miért ne mondhatnál? — feleltem.

— Apuci, olyan ritkán beszélgetsz velem! — vádolt a gyerek.

— Miért? Mi bajod van? — kérdeztem még mindig gyanútlanul.

— Apucikám, nekem halálfélelmeim vannak, — s kérően rámvetette dióbarna fényes szemecskéit.

— Micsoda? — riadtam most már fel.

— Igen, én sokat gondolok a halálra, — erősítgette.

Hirtelen végigvillant az agyamon, nekem is voltak

halálfélelmeim, de nem tizenegy éves koromban, hanem a nemi érés korszakában: tizennyolc éves koromban. Mi az, talán a sok finom befőtt, déligyümölcs, édesség előrehozta ennél a gyereknél a nemi érés korszakát? Kezdett derengeni előttem, hogy a fiatalok miért nősülnek Canadában tizennyolc éves korukban.

— Ugyan ne beszélj csacsiságokat! Egészséges gyerek vagy Te, miért is gondolnál a halálra? — mondottam a gyereknek — és bizony fájó szívvel kezdtem símogatni a kis buksiját.

— Azért gondolok rá, — válaszolta Péter — mert sokkal gyengébb vagyok, mint a canadai gyerekek általában. Ha golyóval játszunk és nyerek, — leütnek és elveszik tőlem még a sajátomat is. Ha az osztályban jobban felelek, — megrugdosnak. Tudod, olyan kegyetlenek ezek a canadai gyerekek. Különösen az olaszok. Amig a D.......... Roadi iskolába jártam, — ahova először irattál be — ott csupa angol fiú járt, — ők is nagyon rosszak voltak, — nem egyszer leütöttek, de ha legyőztek, nem tapostak azért össze. De ezek az olaszok itt a C........ utcai iskolában, bizony meg is taposnak.

— Látod fiam — válaszoltam — meg kell erősödnöd. Egyél sok húst és nézzed állandóan a tivit, a canadai gyerekek a cowboy-filmektől erősödnek így meg.

A dolog természetesen nagyon izgatott és a gyerekbe igyekeztem ujra önbizalmat önteni. Elhatároztam, hogy vizsga után — canadai szokás szerint — elküldöm őket campelni.

Zsuzsira már sokkal jobb hatással volt a canadai élet. Egész nap a gyerekek között ugrált és lábaival oldalra rugdosott, mint a kis csikók. Taktusra rugdosott, számolt, énekelt, — canadai gyerekszokás szerint.

Egyik éjjel nagyon későn jöttünk hazafelé — a gyerekek már régen aludtak — és halálos fáradtan a villamoson Magdával azon vitatkoztunk, hogy a négy lunch elkészítésének a munkáját hogyan osszuk meg egymás között.

Én vajazom a kenyeret és vágom az ugorkát. Te vágod a kolbászt, s teszed a csomagba a narancsot, — egyeztünk meg végülis.

Amikor hazaérünk — legnagyobb meglepetésünkre — mind a négy lunch elkészítve várt bennünket, Zsuzsi pár soros írásával:

"A lunchöket elkészítettük, kérünk fejenként tíz centet."

Mit tehettem? Ezt ki kellett fizetni, mert ez olyan ország, ahol a munkát meg szokták fizetni. Igaz, hogy néha szolga-munkabért fizetnek ügyvédeknek, de mentségükre legyen mondva, hogy ilyenkor nem ügyvédi munkát kívánnak tőle.

Egyik nap azonban mind a ketten izgatottan jöttek haza a térről.

— Mi történt? — kérdem, — látva felindultságukat.

A panaszt Peti adja elő:

— Képzeld Apuci a Vörös Gyurka a Zsuzsi szoknyája alá nyúlt.

— S Te hagytad? — kérdeztem mesterkélt izgatottsággal a hangomban.

— Dehogy hagytam. Jól megvertem, — felelte Zsuzsi.

Peti azonban közbevág:

— Előbb megverted, de utána elfogadtad a golyóit.

Felhúzom a szemöldökömet:

— Mi is volt ez, Zsuzsi?

Zsuzsi hadarva azt válaszolja:

— Előbb megvertem, de tudod aztán arra gondoltam, hogy a pofont én is hamar elfelejtem, elvettem a golyóit is, hogy többé ne merjen kisleány szoknyája alá nyúlni.

— Gondolod, hogy ez használni fog? — kérdem kétkedve Zsuzsitól.

— Nézd Apu, milyen csodálatos huszonöt golyót vettem el tőle, nem éri meg neki, hogy mégegyszer ilyet csináljon.

— Lehet .... lehet, — mondom álmélkodva és csupán Peti nincs megelégedve, hogy olyan könnyedén átsiklottam a dolog felett.

Vizsga után canadai szokás szerint kicsaptam őket a campre. Akkor még nem tudtam, hogy a camp tulajdonképen az őserdő egy darabja, ökölnyi szúnyogokkal, gyíkokkal, békákkal és mérsékelt ennivalóval. Dehát a canadaiak

így edzik a gyerekeiket. A búcsú fájdalmas volt. Ezzel a két kis szökevénnyel bolyongtuk át a fél világot, s bizony kicsit rosszul esett elbúcsuzni tőlük.

Az indulás pillanatában Zsuzsi folyton a táskája után kapkodott, hogy jó helyen legyen, el ne veszítse valahogy.

— Látod Magda, ez a te lányod! — szólottam hitvesemhez. — A tárgyak szerelmese.

Peti viszont a térképet böngészte. Hol is van az a K..............? — kereste az ujjával.

A busz óriási viharban érkezett meg a k..........i tábor bekötő útjához. A sár olyan nagy volt, hogy a gyerekeknek gyalog kellett bemenni a táborba. A menetelés villámok cikkázása közben az erdei úton még felnőtteket is megrázott volna.

Amint botorkálnak a sötétben, sárban, villámok suhintása közben Zsuzsi, kicsit reszketve, kicsit hízelkedve odaszól Petihez:

— Te Petikém, én úgy félek. Hozd légy szíves az én táskámat is.

Szegény Peti mit tehetett, viharban, tócsák között két táskával botorkált. Megkezdte a canadai erősítő kúrát, a campet.

Peti a következő lapot írta a táborból:

"Szép helyen vagyunk. Jó a koszt. Tó is van. Egyik gyerek íjat lőtt a karomba. Zsuzsi mindenkivel összevesz. Huszonöt centtel már tartozik. Ez a sok Coca-Cola miatt van."

Zsuzsi így írt:

"Azonnal gyertek értem. A csomagokat feltettem este a fogasra és reggel az ágyam alatt találtam. Lábamon két púp nőtt. Ha jösztök hozzatak magatokkal pop-cornt (ropogós kukoricát) tizcentért lehet kapni az ukránnál."

Arra a kérdésre, jól érzik-e magukat, Peti azt válaszolta:

"Nekem nagyon hiányoznak a szüleim."

Zsuzsi azt felelte:

"Én sokkal jobban játszom a szomszéd Hildával. Ezek alig adnak valami édességet."

Magda unszolására a következő levelet írtam nekik:

Édes kis békáim! Kuruttyoltok-e sokat a k........i öbölben? Itt olvad az aszfalt, s gondolom Felétek is meleg idő járja.Ne siessetek haza! Ressre sült testecskéiteket és szunyogcsípéssel tarkított tagjaitokat hadd hűsítse a langyos vizecske. Vigyázzatok magatokra, a part széleiben hancurozzatok, ne merészkedjetek a mély vízbe.

Remélem, hogy ujabb íj nem hasított éket a Peti karjából és a Zsuzsi csomagját sem dézsmálta meg egy kis egérke? Erről jut eszembe, hogy Anyu egérfogót vett tegnap és bizony egy-egy szürke kis egér szorult bele a fogóba éjjel is, — ma is. Ha nem lenne kártékony állat, nem engedném megölni, mert olyan édesen terül el a fogóban, mintha egy parányi medvebocs lenne. De betegségeket terjeszt és megrág mindent, — ezért engedem.

Használjátok jól ki a nyaralást. A fenyvesekkel átölelt zöld ligetecskében bizonyára sok élményt szereztek és kipihenitek ezt az izgalmas évet. Petinek meg kell erősödnie és megtanulnia úszni, a Zsuzsinak pedig a táborban megkomolyodnia, hogy megszokja az önálló gazdálkodást, mert jövőre Anyunak fog segíteni.

Mi változatlanul sokat dolgozunk. Én néhanapján írogatok s egy kis tündérmesében megírtam szökésünk történetét. Ha hazajösztök, meg fogjátok hallani. Tartsatok össze kis békáim, mert ha együtt kuruttyoltok, nem mer senki bántani benneteket. Zsuzsi, vigyázz Péterre! Mindketten vigyázzatok magatokra és valóságos indiánokként érkezzetek meg az indiánok által alapított városunkba. Millió csókot küld Nektek: Apu.”

Nagy volt az öröm, amikor négy hét után hazajöttek. Mindkettő remek színben volt, s láthatólag sokat erősödtek.

A szokásos forró felolvadás, mesélés, kiabálás után Pétert félrehívtam s megkérdeztem Tőle:

— Remélem Petikém, most már nincsenek halálfélelmeid?

Peti sértődötten azt válaszolja:

— De furcsa ember vagy Te Apu, minek emlékezteted az embert ilyen marhaságokra?

Zsuzsit már nem merem megkérdezni — ezek után — de az Anyja forszírozza, szeretne hallani valami elismerést tőle:

Zsuzsi csak a vállát vonogatja és azt mondja:

— Sehogysem éreztem magam. De Ti biztosan jól éreztétek magatokat!

Megdöbbenve kérdem:

— Miből gondolod?

— Abból, hogy egyedül voltatok és a Neilson-féle ice-creamet nem négyen, hanem mindig ketten ettétek meg, — mondja kisebb szemrehányással a hangjában.

— Szent ég — fordulok Magda felé — ezek már teljesen canadaiak.

XVI. Fejezet.

OLAF-OLAFSON A SVÉD "SZÁMKUKAC".

Először azt hittem róla, hogy amerikai. Széles nyaka, lomha járása és furcsa tekintete volt. Később irántam való érdeklődéséből már sejtettem, hogy nem igazi canadai. Amikor nagy vonásokban megismerte sorsomat, bizalmába fogadott és közlékeny lett.

Beszélgetéseit a könyvelőség egyik szobájában, vagy félreeső helyeken, általában titokban folytatta.

— Miért jött Ön Canadába? — támadt reám egy alkalommal. Ha Svédországba ment volna, mindennel ellátták volna a svédek. Még ügyvédi gyakorlatot is folytathatna azonnal.

— De hiszen azt sem tudom kimondani svédül: Tisztelt királyi törvényszék.

— Nem baj, majd megtanulta volna.

— Hiszen, ha már megtanulom. — De azért fúrta az oldalamat, nem kellene-e svédül tanulni inkább?

— Elintézem magának, hogy családjával együtt Svédországba viszik.

Magda azonban hallani sem akart a dologról.

— Még, hogy mit nem, megint az oroszok közelébe? Ebből nekem elegem volt.

Egyszer aztán megkérdeztem tőle, hogy ő miért jött el Stockholmból?

— Hogy miért jöttem el? — gondolkodott hangosan, majd azt válaszolta:

— Nézze, olyan fantasztikus hírek jártak felénk, hogy itt egy kicsit ügyes ember félév alatt dollármilliomos lehet. Kiváncsi voltam rá, milyen világ ez?

— S nem csalódott? — kérdeztem tőle vizsgálóan.

— Á, dehogy nem! Ezért kár volt otthagynom stockholmi kitünő hotelmanageri állásomat. Megyek is én az első hajóval vissza! — mondotta még hónapokkal ezelőtt.

Más alkalommal pedig így beszélt:

— Tudja először hat hétig egyáltalán nem tudtam álláshoz jutni s csak, amikor megfenyegettem az egyházamat, hogy öngyilkos leszek, ha nem helyeznek el, szerezték nekem ezt az állást ebben a hotelben. Számkukac lettem, — mondja hangsúllyal. Mit gondol, mennyit keresek egy héten? — kérdezte. Majd rögtön válaszolt is rá:

—Hatvanöt dollárt. — Ezt olyan lekicsinylően mondta, mintha hatvanöt centről beszélt volna.

Majd lenéző megvetéssel folytatta:

— Ezek itt mind bolondok, csupán a pénz után futnak.

Olaf-Olafson svéd hotelszakembert ugyanis egyáltalán nem érdekelte a pénz, csupán arra lett volna kíváncsi, hogyan lehet valaki félév alatt dollármilliomos. Ezt a titkot szerette volna ellesni!

Persze e titok megszerzéséhez nem volt elegendő, hogy kalapján ötujjnyi széles szalagot, mellén Picasso vad színeire emlékeztető nyakkendőt, halszálkás ruhát viselt és lomhán hordta végtagjait.

Máskor meg így bírálta — svéd volt, ő merte — a canadaiakat:

— Ezeket kérem nem érdekli a kultúra, a lelki élet szépsége, még a szerelem is mellékes a számukra.

Szavai és tettei között azonban némi hézagot találtam. Észrevettem ugyanis, hogy hamis szemhunyorgások közben, nem egyszer elegáns bókokat, kedveskedő szólamokat vet az officeban dolgozó canadai lányok felé. S, amint a szemetet kotrom ki a ládákból, azt is észreveszem, hogy barátságos elismerő szavakat kap viszonzásul.

De nem többet. Este ugyanis a villamoson egyedül utazik hazafelé.

Nem egyszer azt mondja fennhéjázóan:

— Ezek a canadai nők semmit sem érnek.

Igy mer nyilatkozni ezekről a felhő-finomságú, fehér kenyéren nevelkedett, mesés ívelésű női testekről.

— Ugyan ne mondjon ilyet — vetem ellene szerényen — hiszen oly csinosak.

— Ezek csinosak? — kérdi élesen. — Látná a svéd nőket meztelenül milyen pompásak.

— Nézze — válaszolom — erre már nálam nem kerülhet sor, mert én nős ember vagyok.

— Hát én is az vagyok — válaszolja meglepetésemre.

Ekkor tudom meg, hogy feleségét és tízéves gyerekét hagyta Stockholmban.

— S nem hiányzik a család magának? — faggatom.

— De igen, — feleli kissé elgondolkodva — de még oly fiatal vagyok, — élni, dolgozni, alkotni szerettem volna.

— Szóval ezért jött Canadába? — próbálok rátapintani a lényegre.

— Igen ezért, — feleli — de sohasem tudnék itt élni — mondja.

Egyik nap lelkesen ujságolja:

Rövidesen jön a feleségem és majd meglátja milyen rendes asszony! Lelkesedésében volt valami az önkéntes számkivetésben élők éhségéből.

Harmadnap azonban kissé letörten sürgönyt olvas fel:

"Nem jövök, Barcelonába repültem."

— Mi történt az asszonnyal? — kérdezem.

Látszik rajta, hogy sokáig készült erre a feleletre és mintegy magának mondja:

— Bizonyára nem látta értelmét a hosszú útnak, inkább Spanyolországba ment nyaralni.

Ezután az volt az érzésem, hogy ekörül az ember körül nincs minden rendben.

Miközben egyfelől vidáman tereferélt az általa mélyen lebecsült fiatal angol lányokkal, ugyanakkor előttem a féltő férjet adta.

Négy hét után elkeseredetten húz az egyik sarokba:

— Már négy hete egyetlen sort sem kaptam a feleségemtől. Az apósomtól tudom, hogy Spanyolországból Marokkóba ment. Szörnyű, — szörnyű, — talán a benszülöttek követtek el vele szemben valami borzasztó dolgot, — sopánkodik.

— Békés utassal szemben miért tették volna? — nyugtatom meg.

— Á, nem ismeri maga a benszülötteket, — mondja kétségbeesetten, de alig fordulok el, — oldalról azt veszem észre, — hogy az egyik bérelszámolós kisleány felé lopva csókot hint.

Na megállj — gondolom magamban — ezt egy kicsit megugratom:

— Miért gondol rosszra? Hátha a felesége talált valakit, amig maga távol volt, s ez a hallgatásának az oka.

— Lássa, erre nem gondoltam, — mondja meghökkenve és elfehéredve.

— Vegye tudomásul, akkor azonnal elválok tőle. Nekem ilyen asszonyra nincs szükségem.

— Mi ez, talán apósának néz engem? Na annyira öreg mégsem vagyok, — mit deklamál itt előttem? Neki szabad csókokat dobálni és a feleségétől még egy kis benszülött szörnyűséget is sajnál?

Egy hét múlva azonban már letörtebb és azt mondja:

— A svéd követség útján egész Marokkóban kerestettem a feleségemet, de még mindig semmi hír.

— Legyen türelemmel — nyugtatom. Ha Marokkó nem is akkora, mint Canada, de egy embert megtalálni még Marokkóban is idő kérdése. Közben azonban magamban azt gondoltam:

— De okos asszony ez az Olaf-Olafsonné, kitünő büntetést eszelt ki kalandvágyó férje számára.

Valóban, egy-két nap múlva már azt újságolja:

— Megvan az asszony. Nem Marokkóban tünt el. Barcalonában fekszik idegösszeomlásban, mert a pályaudvaron ellopták mindkét kofferjét és négyszáz dollár készpénzét.

— Sohse bánkódjon a pénz miatt, — bíztatom — ha szereti az asszonyt, azonnal üljön repülőgépre, szálljon haza és nyugtassa meg.

— Gondolja? — kérdi és mélyen néz a szemembe. Látszik rajta, hogy viaskodik magával, mit szeressen: a könnyű kalandokat, a sóvár pénzszerzés míthoszát, vagy asszonyt, gyereket, családot, hazát?

Egyik reggel aztán mégis búcsúzni jön:

— Döntöttem, hazamegyek, — mondja.

— Lássa milyen szerencsés ember maga — mondom neki kissé elfogódottan.

— Miért? — kérdi csudálkozva.

— Maga csak elhatározza magát, hogy hazamegy és már indul is. De azért vigyázzon magára, rendesen viselkedjen, nehogy megint a benszülöttek karjaiba kergesse az asszonyt — mondom neki pajkosan. Ez jó lecke volt magának, elégedjen meg a svéd koronával és ne vadásszon dollárra többé. Hagyja azt nekünk, menekülteknek.

— Azt hiszi nem boldogan hagyom ezeket itt? — kérdi és közben az álát amerikaiasan előretólja és lomha járásával utánozni kezdi őket.

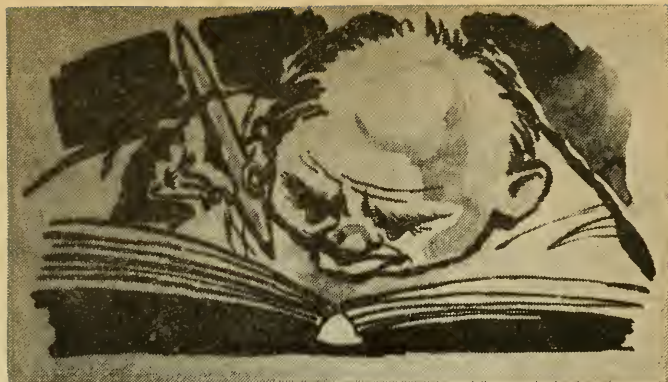
Ez a szerencsétlen még most sem veszi észre, hogy tulajdonképen önmagát figurázza ki, azt, akivé hónapokon át lenni akart, de nem sikerült, — gondolom magamban.

Majd összeszedi magát és így foglalja össze kudarcát:

— Nézze, nem lehet itt félév alatt milliókat szerezni, a sikernek sokkal nagyobb ára van. De egyet megtanultam: senki kalandvágyból otthonát el ne hagyja, — higyje el, nem érdemes.

A repülőtérre is kikisértem. Érzékeny búcsut vettem tőle, hiszen azon kevesek közé tartozott, aki bizalmába fogadott, s miközben a repülőgép szárnyai lassan emelkedtek a magasba, egyre csak azt kiabáltam feléje:

“Vigyázz Olafson, becsüld meg hazádat. Tenyérnyi nép, de nép vagytok a világ térképén.”

XVII. Fejezet.

A LENGYEL VASZIL, AKI "ELSZÁMOLJA" A BÉRT.

Tíz éve élt már Canadában. A citizenship egész mellét beborította. Eredetileg lengyel volt. Voltaképen a legmélyebb rokonszenv szálai, sokszor közös európai sorsunk, a történelmi élményeink mély sora kellett volna, hogy összekapcsoljon bennünket, — s nem egészen rajtam múlott, hogy nem így történt.

Hónapokig nem ismertem. Később tudtam meg, hogy kórházi beteg volt, amikor a hotelbe kerültem. Egy napon ugyanis a szakszervezetes gyüjtőívvel jött hozzám és azt mondotta:

— Vaszil beteg, kórházban fekszik. Gyüjtünk a részére. Ha akarsz, adhatsz Te is! — mondotta s már tólta is elém a gyüjtőívet.

— Már hogyne akarnék, — válaszoltam, de közben mindkét szemem a gyüjtőív számoszlopain ugrált.

— S mi baj van Vaszillal? — kérdeztem, hogy kitöltsem azt az űrt, ami a gyüjtőiv aláirása s a megfontolás között eltelt.

— A szíve beteg a szerencsétlennek, — mondotta megértéssel a szakszervezetes, aki a karitas földi helytartója volt a hotelben.

Bonyolult számtani művelet után, amelynek alsó oszlopa nulla és felső oszlopa az órabérem volt — valahol a középúton megállottam és azt mondottam:

— Ötven cent elég lesz? — kérdeztem szerénykedve.

— Teljesen rendben van — válaszolta a szakszervezetes — s már el is nyelte ötven centemet, amivel hozzájárultam az általam nem ismert Vaszil mielőbbi sikeres felgyógyulásához. Vaszil ezt felgyógyulása után nekem rögtön meg is hálálta.

A lunchölő szobában délben őszülő, kerek fejet pillantok meg, amelyen az alsó ajak mindent fitymáló vonala az uralkodó. Ki ez? — kérdeztem magamtól, — a választ azonban az időre bíztam.

Ezzel szemben Vaszil, mert ő volt a fitymáló ajak tulajdonosa, hátam mögött hangosan azt kérdezte a szakszervezetestől:

— Ki ez a pasas? — lényéhez és alsóajkához illően, mély megvetéssel kérdezte.

— Cleaner — felelte fojtott hangon a szakszervezetes és, hogy jót tegyen velem. még hozzátette, — volt budapesti ügyvéd.

— Ilyeneket vesznek fel? — kérdezte elítélően Vaszil, — apró kockákat hasogatva a hátamból. Hát tud ez egyáltalán dolgozni? Hol dolgozik?

A higgadtvérű angol azt válaszolta:

— Tud. A main lobbyban dolgozik. Rendes ember.

— Na erre kiváncsi lennék, hogy dolgozhat egy ilyen alak? — kérdezte gúnnyal Vaszil.

Kiadóim jóvoltából még sokáig alkalmat adtam Vaszilnak, hogy kiváncsiságát kielégítsem.

Mint a bérelszámoló osztály vezetője és a tulajdonos társak bizalmija, Vaszil úgy viselte tisztségét, hogy Őfelsége Kincstárnoka egész biztosan sokkal szerényebb ember nála. Betegségére való hivatkozással három széken heverve töltötte el a lunch-időt, itta meg a teáját, törte fel kemény tojásait és csipegette szőlőjét.

Feje állandóan hol jobbról balra, hol balról jobbra ingott és alsó ajka ez óraszerű mozgás ingájaként csüngött alá.

— Önnek nem jár túlóra — mondotta egy alkalommal, amikor a vasárnap reggeli hét óra helyett késéssel érkeztem a hotelbe.

— Miért ne járna? — kérdeztem illedelmesen.

— Aki elkésik, elveszti a túlóráját! — harsogta felém szentenciáját.

— Talán csak egy félórát veszíthetek? — kérdeztem — hiszen a másik félórát már hiánytalanul ledolgoztam.

— Szó sem lehet róla, — felelte egy kincstárnok szigorával. Önt a főnökség hét órára rendelte, Ön késett, nem teljesítette a főnökség utasítását, így fel kell tételeznem, hogy Ön reggel a túlóraidőben egyáltalán nem dolgozott.

— Érdekes, micsoda modern büntetőjog ez? — kérdeztem álmélkodva.

Csak hetekig tartó hosszas Canossa-járás után tudtam a Piszok-főnöknél elintézni, hogy a ledolgozott félórámat fizessék ki.

Amikor a Piszok-főnök végre nagy kegyesen megadta az engedélyt, — azt mondottam a lengyelnek:

— Lesz szíves most már legalább a félórámat kifizetni.

— Szó sem lehet róla, — mondotta — mert vereséget nem ismert el. Magának arra a napra túlóra nem jár!

Az örökös "Nye Pozvolim" rángatta a fejét tagadásra és nem volt hajlandó semmiféle visszavonulásra.

Amikor mégis megkaptam csekken a félóra különbözetet, a többiek előtt azt mondottam neki:

— Köszönöm. Megkaptam az elmaradt túlórát.

Erre azt felelte, felém bigyasztva arca ingáját:

— Ön téved. Nem azt kapta meg. E héten volt Önnek még egy félórája, azt fizettem ki.

Régen nem ettem már halat, de emlékszem gyerekkoromból, hogy az arcom úgy megmerevült erre, mintha halszálka akadt volna a torkomra. Még a szemem is elvesztette szokott fényét. Ugy éreztem magam, mint amikor egy népi demokrata bíró azzal az indokolással mentette fel védencemet:

"Nem fogadtuk el a védelem álláspontját, mert akkor súlyosan el kellett volna ítélnünk, a vádból indultunk ki, de azt nem láttuk bizonyítva."

Hát nincs ezeknek szívük emberi módon elismerni tévedésüket? — kérdeztem magamtól. Persze itt a játék csak egy félórára ment.

Egy alkalommal valami vita lehetett a Manager és a Piszok-főnök között, ami — úgy látszik — azzal végződött, hogy lunch-időben a Piszok- felrohant hozzám és azt ordította:

— Az egyik kirakat teteje szörnyen piszkos! Azonnal jöjjön és takarítsa le!

A dolog kissé kínosan érintett, mert nem szerettem a nyiltszíni vallomásokat a Piszok-főnök részéről és bántott, hogy a lunchidőm félbeszakításával kellett munkám minőségi hiányait korrigálni.

Amikor dolgom végeztével visszatértem, hogy fogaim nyomát eltüntessem a sajtos kenyeremen, hangyabolyszerű izgalomban találtam cleaner-társaimat. Hangosan méltatlankodtak:

— Mégis csak hallatlan. hogy lunch-időben is ugrál ez az alak. Elviselhetetlen! Tűrhetetlen! — röpködtek a levegőben a zendülés mozgalmi szólamai. Mire a bérelszámoló higgadtan azt mondotta:

— Ő — mutatott rám — biztosan hét órakor kezd és a Piszok-főnöknek joga volt őt munkára vinni.

— Tévedés! — feleltem. — Én csak vasárnap kezdek hét órakor, máskor nyolckor, tehát most van a lunchidőm.

— Hm, — rázogatta fejét Vaszil, — akkor biztosan hanyagul látott el egy sürgős feladatot és ilyen esetben joga volt igénybe venni, — fűtött alám.

— Az éjszakás cleaner dolga ennek a területnek a takarítása, — de hát nem érdekes, — feleltem társaimat megnyugtatva, — fontos, hogy már rendben van.

Igy vettem elejét a további izgalmaknak.

Vaszil még egyre rázta a fejét és azt mondotta:

— Hiába, jobb gazdag embernek lenni.

Ennek a bölcsességnek pedig az volt a mély értelme, hogy mindez nem történt volna meg velem, ha nem lennék

rászorulva, hogy a piszokból kotorjam össze magam és családom megélhetését.

Frankkal is kitolt a következő megokolással:

— Túlórapótdíj csak annak jár, aki heti negyvennégy órát dolgozott. Tekintettel arra, hogy ehéten a királynő születésnapja fizetett munkanap, — Önnek a túlmunkában végzett idő után nem jár túlóra-pótdíj, mert a fizetett munkanap ajándék, s voltaképen Ön nem dolgozta le a negyvennégy óráját.

Igy ki tudta csavarni egy csodálatos születésnap értelmét.

Amikor Frank kivált a hotelból, elfelejtette neki odaadni a munkakönyvét.

Odamentem hozzá, hogy elkérjem.

Éppen egy újonnan felvett bérelszámolós leány állott előtte egy számadást tartalmazó papírossal. A leány csak állt mozdulatlanul és a bérelszámolós állandóan rázta a fejét. Percek teltek el így, amikoris a leányt minden felderítő magyarázat nélkül visszaküldötte a helyére, s megkérdezte tőlem, hogy mit akarok.

— A munkakönyvet csak Franknak személyesen adhatom át. —

— Miért?

— Mert a könyv átvételét saját aláírásával kell igazolnia.

— Adja csak ide a könyvet, Frank nálam lesz ma este és vele személyesen fogom aláiratni.

Miután a könyv kiadásának elmulasztása a saját hibája volt, nagykegyesen elfogadta az ajánlatomat.

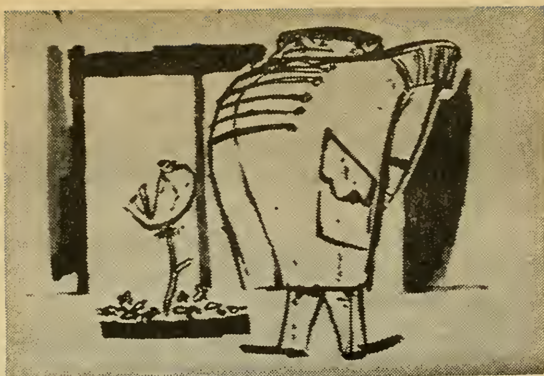
Egy elhatározás érlelődött meg bennem ezután, ha egyszer elmegyek a hotelből, — odamegyek hozzá és azt mondom neki:

“Kérem én most elmegyek a hotelből örökre. Mielőtt elmegyek, ezt a hotelt Önnek ajándékozom.”

El tudom képzelni dermedt csodálkozását, — majd lekicsinylő válaszát:

“Ön adja nekem ezt a hotelt, — nevetséges! Ez a hotel már rég az enyém!”

De ez már csak a képzelet játéka volt, mert mikor megyek én el ebből a hotelből? Jut nekem valaha íróasztal is Canadában?

XVIII. Fejezet.

JOHN, AZ ANGOL KAPUS.

Első összeütközésem a kapussal történt. Már néhány hete dolgoztam a hotelben s még mindig nem akart észrevenni. Ha köszöntem, nem köszönt vissza. Ha emiatt egyszer-egyszer én sem köszöntem, — végigmért. Szóval az a huszonötévi szolgálat, amire visszatekintett, kissé dölyfössé tette.

Általában ritkán mosolygott. Kollegáira soha, a vendégek közül is csak azokra, akik legalább egy dollárt, vagy annál még nagyobb összegű borravalót adtak neki. Termete oszlopnak is beillett volna. A hotel egyik pillére volt. Egyébként két szenvedélye volt: a hotel bejárata előtt lévő virágok ápolása és a galambok etetése.

Hogy kedvébe járjak, a virágokat állandóan locsoltam és egy-egy megértő pillantást vetettem rá, amikor a galambjait etette.

Ugy látszik szívós munkámnak volt köszönhető, hogy viráglocsolás közben egyszer deresedő bajusza alól azt kérdezte tőlem:

— Hogy tetszik Önnek Canadában.

Ez egy eredeti canadai kérdés volt. Az ország nagy része bevándorló és, aki itt már fészket rakott, az ujonnan jöttől köteles megkérdezni:

— Hogy tetszik Önnek Canadában?

Erre egyetlen méltó válasz van:

— Köszönöm, csodásan!

Aki ilyen feleletet ad, annak reménye lehet arra, hogy öt év után a citizenship birtokába jut.

Lehet azonban a következő választ is adni:

— Köszönöm nagyon jól, bár a kezdet igen nehéz.

Aki így felel, az is jó eredménnyel megy át az állampolgársági vizsgán.

Megtévesztő angol utánzatnak hat az is, ha valaki azt mondja:

— Nem nagyon rosszul.

Én azonban talán azért, mert ezt a kérdést nem szerettem, — hiszen még le sem szálltunk a hajóról. csak kikötöttünk Halifaxban, amikor a minket meglátogató bizottság egy ócanadás magyar tagja azt kérdezte: Hogy tetszik nekünk Canadában?, — vagy mert hirtelen válaszoltam és elvétettem a helyes feleletet, azt mondottam:

— Nem nagyon jól.

A kapus előbb rámnézett, ahogy az óriás szokott a törpére nézni, aztán a mellkasán végigfutó fekete szíján igazított egyet, lekicsinylően végigmért és azt kérdezte:

— Ön refugee?

— Igen Uram!

— Mindjárt gondoltam, — felelte.

Ez időtől kezdve többet nem szólt hozzám. Hiába locsoltam a virágokat. Levegő voltam a számára.

Ez az ember igazi angol, hagyománytisztelő és minden ízében canadai volt. Amikor a déli lunchölésnél a termoszban hozott liter kávéját megitta, ennivalóját bekebelezte, pipáját komótosan megtömködte, lábait felrakta egy székre, — majd hangos vitába kezdett, hol egyik, hol másik angollal, aki éppen kötélnek állott. Addig ingerkedett, míg valakit vitára csábított.

— Minek annyi bevándorló? — ismételte az uraitól hallott szólamot.

— Minek? felelte a szakszervezetes, — aki hivatalból vitatkozott, — azért, mert egy kihasználatlan óriás ország ez, a kincseit fel kell tárni, — a földjét be kell népesíteni. —

— Előbb az itteniek jussanak biztos megélhetéshez, — mondotta. A mi fiaink jövője a fontos — verte vissza az érvelést a kapus.

Itt azután elkomorult, mert két gyereke közül az egyik fiát a második világháborúban elvesztette. Repülős volt és az afrikai hadjáratban lőtték le. Gondolom, komor alapszíneit ez határozta meg.

Miközben a vita folyik, én a lunchölő asztalra borulva aludni próbálok, hogy valamennyire kipihenjem magam. A kapus erőteljes modorával senkitől sem zavartatja magát és a legsúlyosabb érveket a legerősebb hangsúllyal dobálja át a fejem fölött, hogy folyton az az érzésem, — most üt agyon.

Majd egy másik témára siklik a beszélgetés.

Azt mondja:

— Kevés ezeknek — az ujonnan jöttekre céloz — a szabad nap? Néhány évvel ezelőtt még egyetlen szabad nap sem volt a hotelben.

Amint ezt mondja, diadalmasan körülnéz. Hiába jelent neki is jót a szabad nap, a hagyomány sérelmét látja abban, hogy a hotel engedett a szakszervezetnek és másfél szabad napot ad. Sőt — ó szörnyűség — január 1.-től kezdve mindenkit két szabadnap illet meg.

Máskor meg szinte felriadok félálomból, amint azt harsogja:

— Fiddle és violin — két különböző fogalom.

Vaszil, a bérelelszámoló makacsul ellenáll — kicsit nagyképűen, fölényesen — szintén felrakott lábakkal — azt állítja, hogy:

— Mind a kettő a hegedűt jelenti. Az angol gazdag nyelv és egy fogalomra két szava is van.

A kapus azt feleli:

— Well, az angol valóban gazdag nyelv. A fiddle és a violin is, két különböző instrumentum. — S kezeivel kezdi mutogatni, hogy mi a különbség.

Természetesen senki sem ért a dologból semmit, dehát a lunch-időt hangos vitával ki kell tölteni.

Nem egyszer észreveszem, hogy gúnyosan figyeli, amint reszkető kezekkel, térdekkel és inakkal cserélem ki

a main lobby lámpáit. Komor lelkét felvidítja, hogy egy refugee az imbolygó létra tetején minden ízével vitustáncot jár.

Hónapok mulva azonban kezd már megszokni és néhányszor már ő is megkérdi tőlem: Hogy van?

A sémákat ekkorra már kitűnően megtanultam úgy, hogy többé nem hibázhatok. Kész feleleteim vannak: Esőre, sárra, szélre, napsütésre, borura, derűre és így tovább.

Azt is megtanultam, hogy alulról fölfelé az ember sohasem kérdezheti meg:

"Hogy van Uram?" Ezt csupán felülről lefelé kérdezi az ember, vagy olyanoktól, aki a létra azonos fokán áll.

Az a szolga, aki a managertől azt kérdezné: "Hogy van, Uram?" — jobb, ha ehelyett a Lakebe ugrik.

Felülről lefelé kérdezni azonban a fölöttesek kitüntetése alattvalóikhoz.

Egy ilyen „how are you" után egy délelőtt azt veszem észre, hogy izegni-mozogni kezd, kiesik méltóságteljes magatartásából, benéz a main lobbyba és egy go-mant (hordárfiút) keres, de mert valamennyien foglaltak, odaszól nekem:

— Álljon ide egy percre a kapuba, amíg lemegyek a pincébe a kis dolgomat elvégezni. Rögtön jövök. — Enynyit mond és már siet is el.

S ekkor én büszkén a kapu elé állok. Ez az első eset, hogy a Hotel Canada kapuit egy süvölvény new-comer őrzi, ha csupán egyetlen percre is.

Szegény hazám, a Te kapuidat nem tudtam megvédeni, de itt nem egyedül vagyok, egy óriás angollal együtt őrzöm a kapukat — szemeim kissé fátyolosak lesznek — és a gyermekeimre gondolok.

Azt mondanom sem kell, hogy John az időt kitűnően számította ki, mert ez alatt egyetlen fillér borravaló sem jutott nekem.

Hazafelé azonban boldog érzés töltött el. Egyetlen percig, de én .... én........ őriztem a Hotel Canada kapuit. Előre! Csak így tovább — mondogatom magamnak így jutok el a csillagokig. (Citizenship.)

TARTALOMJEGYZÉK.

